

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA
O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI**

**MAKTABGACHA TA'LIM PEDAGOGIKASI
VA PSIXOLOGIYASI KAFEDRASI**

RO'YXATGA OLINDI

№ _____

2019 yil «____» _____

“Tasdiqlayman”

O'quv ishlar bo'yicha prorektori

prof. A. Soliev

“____” _____ 2019yil

Bilim sohasi

1000 000- gumanitar soha

Ta'lim sohasi

110 000 – Pedagogika

Ta'lim yunalishi

5100800-Maktabgacha ta'lim

**BOLALAR PSIXOLOGIYASI VA PSIXODIAGNOSTIKASI
FANIDAN O'QUV USLUBIY MAJMUA**

Tuzuvchilar:

Z. Zayniddinova Maktabgacha ta'lim pedagogikasi

va psixologiyasi kafedrası o'qituvchisi

Kafedra mudiri

dots SH. Taylanova

Fakultet dekani

prof B. T. Haydarov

O'quv uslubiy

boshkarma boshligi

dots B.M. Alikulov

Samarqand-2019

Ishchi o`quv dasturi O`zbekiston Respublikasi Oliy va o`rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan 2016 yil 10.11 dagi № V- 5111800-3.05sonli raqam bilan ro`yxatga olingan o`quv dasturi asosida ishlab chiqildi.

Tuzuvchi: o`qit. Zayniddinova Maktabgacha ta'lim pedagogikasi va psixologiyasi kafedrasida o`qituvchisi

Taqrizchilar: dots. I. Xayriyev Samarqand Davlat Universiteti
Maktabgacha pedagogika va psixologiya kafedrasida
Kafedra mudiri dots Taylanova SH

O`quv uslubiy majmua maktabgacha ta'lim pedagogikasi va psixologiyasi kafedrasining 2019 yil "30.08"____avgustdagi yig'ilishining 1-sonli bayonnomasi bilan tavsiya etilgan.

MUNDARIJA :

Fanlar bo'yicha o'quv –metodik kompleks tuzilmasi		
I-qism. O'QUV MATERIYALLAR		
1.1.1	Ma'ruzalar matni.	
1.1.2.	Amaliy, seminar mashg'ulotlari ishlanmalari	
II- qism. MUSTAQIL TA'LIM		
1.	Mustaqil ta'lim mashg'ulotlari bo'yicha zarur uslubiy ko'rsatmalar	
2.	Mustaqil ta'lim mavzulari	
III- qism. GLOSSARIY		
IV- qism. ILOVALAR		
1.	Ishchi o'quv dasturi.	
2.	Ishchi o'quv rejasi	
3	Kalendar –tematik reja.	
4.	Testlar	
5	Adabiyotlar ro'yxati	

BOLALAR PSIXOLOGIYASI VA PSIXODIAGNOSTIKASI
FANINING
2019-2020 O'QUV YILI UCHUN MO'LJALLANGAN
SILLABUSI

Fanning qisqacha tavsifi			
OTMning nomi va joylashgan manzili	Samarkand Davlat Universiteti		Spitamin shoh ko'chasi 166 uy
Ta'lim sohasi va yo'nalishi	Maktabgacha ta'lim	5111800- Maktabgacha ta'lim	
Fanni olib boradigan o'qituvchi tugrisida ma'lumot	Zulxumor Zayniddinova	e-mail	Serenadam@mail.ru
Dars vaqti va joyi	Fakultet binosi	Kursning davomiyligi	05.09.2019-01.07.2020
Individual grafik asosida ishlash vakti	Dushanba. Seshanba, Chorshanba, Payshanba, Juma		

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI**

**SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI
MAKTABGACHA TA'LIM FAKULTETI**

**MAKTABGACHA TA'LIM PEDAGOGIKASI VA PSIXOLOGIYASI
KAFEDRASI**

BOLALAR PSIXOLOGIYASI VA PSIXODIAGNOSTIKASI

**FANINING
ma'ruzalar matni**

Samarqand-2019

1-MAVZU: KIRISH. BOLALAR PSIXOLOGIYASI O‘QUV FANI SIFATIDA .(2soat)

Dars o‘quv maqsadi:

Talabalarga bolalar psixologiyasi fanining predmeti va vazifalari, kategoriyalari, fanning boshqa fanlar bilan bog‘liqligining mohiyatini tushuntirib berish.

Tushunchalar va tayanch iboralar:

Komillik, yosh, bolalik, taraqqiyot, o‘shish, determinizm, geteroxronlik, tizimlilik, bolalar psixologiyasi faning predmeti va vazifalari, tibbiyot va bolalar psixologiyasi, pedagogika va bolalar psixologiyasi.

Asosiy savollar:

1. Kirish. Bolalar psixologiyasi faning predmeti va vazifalari.
2. Fanning asosiy kategoriyalari.
3. Bolalar psixologiyasi fanining boshqa fanlar bilan aloqasi.
4. Bolalar psixologiyasi: nazariya va amaliyot.

Asosiy o‘quv materialini qisqacha bayoni. Har tomonlama yetuk, barkamol shaxsni tarbiyalash hozirgi kun ta‘lim tizimi oldidagi dolzarb muammolardan biridir. Barkamol shaxsni tarbiyalashda u dunyoga kelganidan boshlab, to maktabgacha tarbiya yoshigacha bo‘lgan davrdagi psixologik xususiyatlarini bilish tarbiyachilar, pedagoglar va psixologlar, ota onalar uchun muhim ahamiyatga ega.

Mamlakatimiz prezidenti I.A.Karimov asarlarida O‘zbekiston Respublikasi “Ta‘lim to‘g‘rsida”gi Qonunda, Kadrlar tayorlash Milliy dasturida, Milliy istiqloq g‘oyasi; asosiy tushincha va tamoyillarida tarbiyachilar, pedagoglar oldiga ulkan vazifalarni yuklamoqda.

Anashu vazifalarni amaliyotda o‘z ifodasini toptirishda bolalar psixologiyasi va uni o‘qitish metodikasi fani muhim ro‘l o‘ynaydi.

Bolalar psixologiyasi- psixologiya fanining alohida tarmog‘i bo‘lib, u tirli yosh davrlarida bola psixik taraqqiyotining qonunyatlarini, shuningdek, bir yosh bosqichdan boshqasiga o‘tish qonunyatlarini o‘rganadi. Bolalar psixologiyasi fanining asosiy e‘tibori tug‘ulgandan yetuklik davrigacha inson psixikasi va ongining qanday rivojlanishiga qaratilgan.

D.B.Elkonin ta‘kidlaganidek, bola jamiyat a‘zosi va shaxs sifatida shakllanib borar ekan, uning psixikasi rivojlanib, olamni aks ettirish qobiliyati go‘daklikdan yetuklik davrigacha murakkablashib va takomillashib boradi. Ushbu jarayoning o‘ziga xos xususiyatlari, uning qonunyatlarini bolalar psixologiyasi tadqiq etadi.

Bolalar psixologiyasi fanining predmeti va vazifalari

Bola rivojlanishning turli tomonlarini har xil fanlar- anatomiya, fizalogiya, oliy nerv faoliyati fizalogiyasi, gigena, enigrafiya va boshqalar o‘rganadi. Tug‘ilgandan yetuklik davrigacha bola psixik taraqqiyotini o‘rganish esa psixologik bilimlarning maxsus sohasi-bolalar psixologiyasining zimmasidadir. Chunki bolalar

psixologiyasi bola psixik taraqqiyoti qonuniyatlari, rivojlanishning turli bosqichlarida bola psixikasiga xos xususiyatlar haqidagi fandır.

L.F. Obuxova ta'kidlaganidek, bolalar psixologiyasi fanining predmeti tarixan o'zgarib borgan. Bugungi kunda bolalar psixologiyasi fanining predmeti ontogenezdagi psixik taraqqiyotning umumiy qonuniyatlari, yosh davrlari, bir yosh davridan boshqasiga o'tish sabablarini aniqlashdan iborat. Agar pediatr bolalarning qanchalik to'g'ri rivojlanayotgani va faoliyat ko'rsatayotganini, bordi-yu bu sohada kamchilik bo'lsa, uni nimaning hisobiga kompensatsiyalash mumkinligini o'rganadi.

Hozirgi kunda bolalar psixologiyasi fani predmetining kengayib borishi ko'zatilmoqda. Bu hodisa bolaning homila davridagi rivojlanishning tobora chuqurroq o'rganish natijasida ro'y bermoqda

Fanning asosiy kategoriyalari. Bolalar psixologiyasi fanining asosiy kategoriyalari ya'ni tushunchalari qatoriga quydagilar kiradi: "yosh", "bolalik", "taraqqiyot", "o'sish", "determinizm", "geteroxronlik", "tizimlilik". Albatta, fanning kategoriyalari faqat bu tushunchalar bilan cheklanmaydi. Asosiy kategoriyalar jumlasiga bo'lardan tashqari, "taraqqiyotning ijtimoiy vaziyati", "yetakchi faoliyat tipi" va boshqa bir qator tushunchalarni kiritish mumkin. Bu tushunchalar psixologiya sohasidagi ilg'or tadqiqotlar natijasida shakllangan va fanga olib kirilgan. Bolalar psixologiyasi fanini o'rganish ma'lum ma'noda ushbu fanining kategoriyalarini o'zlashtirishdan iborat. Quyida biz bolalar psixologiyasi fanining ayrim asosiy kategoriyalari xususida alohida to'htalib o'tamiz:

Bolalik – ontogenezinging daslabgi davrini belgilash uchun {tug'ilgandan o'smirlikkacha bo'lgan davrni belgilash uchun} qo'llanadigan tushuncha. Yosh davrlarning an'anaviy tasnifga ko'ra bolalik- go'daklik {tug'ilgandan 1yoshgacha}, ilk bolalik {1yoshdan 3yoshgacha}, maktabgacha yosh {3yoshdan 6-7yoshgacha} va kichik maktab yoshi {6-7 yoshdan 10-11yoshgacha} davrni o'z ichiga oladi. Bolalik jadal psixik taraqqiyot davridir.

Taraqqiyot –narsa yoki hodisalarning vaqt o'tishi bilan miqdor va sifat jihatdan o'zgarishi natijasida yuqoriroq dasrajaga ko'tarilish.

Psixika taraqqiyoti – tug'ulgandan boshlab yosh davrlari o'tishi bilan psixika faoliyatining takomillashishidir. Psixik taraqqiyot bolaning insoniyat tarixi davomida to'plangan bilim va tajribalarni o'zlashtirishi hamda shaxs sifatida shakllanib borishi jarayonidan iborat.

Yosh- individ psixika taraqqiyotining aniq vaqt chegarasiga ega bo'lgan bosqichi.

Psixika taraqqiyotining har bir bosqichida individda muayyan fiziologik va psixologik o'zgarishlar ko'zatiladi. Odatda psixologiyada xronologik va psixologik yosh ajratiladi.

Xronologik yosh inson tug'ilgandan boshlab necha yosh yashaganini ifodalaydi. Psixologik yosh esa inson psixik rivojlanishi darajasini aks ettirib, ko'pincha aqliy yosh deb ataladi. Aqliy yosh turli yoshdagi odamlar uchun mo'ljallangan maxsus test topshiriqlari orqali aniqlanadi. Aqliy yoshning xronologik yoshga nisbati bola psixik taraqqiyotning o'ziga hos ko'rsatkichi – intellektual rivojlanish koeffitsientini hosil qiladi, bu koeffitsient ingliz tilidan olingan qisqartma IQ harflari orqali belgilanadi.

Bolalar psixologiyasi fanining boshqa fanlar bilan aloqasi. Falsafa va bolalar psixologiyasi.

Falsafa-tabiati, jamiyat va insosixologiyayn taraqqiyotiningeng umumiy qonunlari haqidagi fan. Falsafa qonunlari boshqa fanlarning, shu jumladan, bolalar psixologiyasi fanining qonunlari bo'lib hisoblanadi. Masalan, falsafa qonunlari orasida dialektika ta'limotining uch qonuni qarama qarshiliklar birligi va kurash, miqdori o'zgarishlarning sifat o'zgarishlariga o'tish, inkorni inkor etish qonunlari asosiy o'rinni egallaydi. Bola taraqqiyoti ham qaramq-qarshiliklar birligi va kurashi, ya'ni mavjud ehtiyojlar bilan bolaning real imkoniyatlari o'rtasidagi kurash natijasidir. Falsafa qonunlari bolalar psixologiyasi fani uchun metodologik asosi bo'lib xizmat qiladi.

Pedagogika va bolalar psixologiyasi.

Pedagogika- ta'lim va tarbiya qonunlari, metod va usullari haqidagi fan. U ta'lim va tarbiyaning maqsad va vazifalarini, ularning shaxs taraqqiyoti va jamiyat hayotidagi o'rnini

ochib beradi. Pedagogika va psixologiya fanlarning insonga ta'lim va tarbiya berish sohasidagi hamkorligi chuqur tarixga ega. O'z davrida mashhur rus pedagogi K.D.Ushinskiy pedagogika barkamol shaxs tarbiyasining rejasini ishlab chiqish uchun inson haqidagi barcha fanlarning yutuqlariga tayanishi kerakligi, bu fanlar orasida esa psixologiya markaziy o'rin egallashini ta'kidlagan edi. Bolaga ta'lim va tarbiya berishga oid vazifalarni hal etishda pedagogika qanday qilib ta'lim-yarbiya berish kerakligini aytsa, psixologiya nima uchun aynan shunday qilish kerakligini aytsa, psixologiya nima uchun aynan shunday qilish kerakligini aniqlaydi. Masalan, pedagogika maktabgacha yoshdagi bolalar ta'lim va tarbiyasi o'yin usullaridan foydalanish kerakligini ta'kidlaydi. Psixologiya esa buning sababi ushbu davirda o'yin yetakchi faoliyat ekanligini tushuntiradi.

Tibbiyot va bolalar psixologiyasi.

Tibbiyot-inson salomatligi va kasalliklari, kasalliklarni oldini olish va ularni davolash, shuningdek, salomatlikni mustaxkamlash haqidagi fan. Tibbiyot va psixologiyaning o'zaro hamkorligi natijasida psixosomatika-psixologik omillarning salomatlikka kasalliklar kelib chiqishiga ta'sirini o'rganadi. Bolalarda uchraydigan ko'pgina kasalliklarning manbai psixologik xarakterga egadir. Masalan, tadqiqotlarning ko'rsatishicha, bronxial astma bilan og'rigan kasallarning ko'pchiligida bolaligidan ota-onalari his tuyg'ularni erkin ifodalash, tashabbus ko'rsatish imkoniyatini chigaralaganlar.

Umumiy psixologiya va bolalar psixologiyasi.

Umumiy psixologiya-umumiy psixologik qonuniyatlarni, psixologiyaning nazariy tamoyillarini, asosiy kategoriyalarini, mitodlarni o'rganuvchi nazariy va eksperimental tadqiqotlaridir. Masalan, umumiy psixologiya tafakkur faoliyatining xususiyatlari, tafakkur turlari va operatsiyalari haqida umumiy tasavvurni hosil qiladi. Bolalar psixologiyasi esa turli yosh bosqichlarida tafakkurning qanday xususiyatlar kasb etishi, uning qanday rivojlanishini o'rganadi. Bunda u, umumiy psixologiyadagi qarashlarga tayanadi, uning metodi va kategoriyalaridan foydalanadi.

Itimoti psixologiya va bolalar psixologiyasi.

Itimotipsixologiya – psixologiya fanining tarmog'i bo'lib, insonlarning ijtimoiy guruhlarining o'zini o'rganish bilan shug'ullanadi. Bolalar psixologiyasi bola psixik taraqqiyotini o'rganar ekan albatta, bolalar guruhi bu guruhda bolalar o'rtasida amalgam oshuvchi munosabatlarni e'tibordan chetda qoldirmaydi. Bolalar psixologiyasi, ayniqsa bolaning tengdoshlari va kattalar bilan bo'lgan muloqati va uning bola rivojlanishiga ta'sirini o'rganishga alohida e'tibor qaratadi.

Bolalar psixologiyasi fanining yosh psixologiyasi tarkibidagi o'rni

Bolalar psixologiyasi –yosh psixologiyasi fanining bo'limlaridan biridir. Yosh psixologiyasi, shu jumladan bolalar psixologiyasining psixologiya fanidagi boshqa tarmoqlardan farqi shundaki, u psixik hodisalarning o'zini emas, balki rivojlanishi va yosh bilan bog'liq ravishda o'zgarishini tadqiq etadi.

Yosh psixologiyasining bugungi kundagi eng muhim muammolari quyidagilardan iborat:

a) turli psixofiziologik funktsiyalarning yoshga oid me'yorlarini ilmiy jihadan asoslab berish;

b) individ, shaxsning yetuklik mezonlari va namunalarini aniqlash;

c) hayotning turli bosqichlarida insoning real va potentsial imkoniyatlari qanday bo'lishini aniqlashi;

d) inson hayotining dastlabki bosqichlari uning kelgusidagi taraqqiyotida qanday rol o'ynashini tushunish va ilmiy bashorat qilish.

Ushbu muammolarni hal etish uchun inson hayotining har bir bosqichida-bolalik, o'spirinlik, yetuklik va qarilikda uning psixikasida ro'y bergan o'zgarishlarni chuqur o'rganish talab etiladi.

Ayrim o'rinlarda bolalar psixologiyasiga sinonim sifatida "genetik psixologiya" tushunchasi ishlatilmoqda. Bu holatni to'g'ri deb baholash mumkin emas. Chunki genetik

psixologiya psixik jarayonlarning paydo bo'lishi va rivojlanishi o'rganadi. Bolalar psixologiyasining predmeti esa faqat psixik jarayonlar taraqqiyoti bilangina cheklanib qolmaydi.

Bolalar psixologiyasi: nazariya va amaliyot. Psixologiya fani nazariyasi va amaliyoti ajralmas birlikni tashkil etadi. Albatta, ular o'rasida muayyan farq mavjud. O'rtadagi farq ularning maqsadlari, konseptual apparati, metodologiyasi va ular doirasida amalga oshiriladigan chora-tadbirlarda yaqqol namoyon bo'ladi.

Fundamental-nazariya tadqiqotlarning asosiy maqsadi amaliyot uchun bo'lgan ahamiyatidan qa'tiy nazar, psixik hodisalar haqidagi bilimlarni kengaytirib borishda iborat. Amaliy psixologiya esa kundalik hayot bilan bog'liq konkret muammolarni hal etishga qaratilgan tadqiqotlarni o'tkazadi. Fundamental tadqiqotlarda tadqiqotchi shaxsining ta'sirisiz ham ilmiy metod o'z vazifalarini bajaradi. Ammo amaliy psixologiyada psixolog shaxs metodning ajralmas qismi bo'lib hisoblanadi. Nazariy izlanishlarda qo'llanayotgan metodlarning ishonchliligi, validligi, reprezentativligi muhim ahamiyat kasb etsa, amaliy psixologiyada bo'lar asosiy rolni o'ynamaydi. Shunga qaramay, bola psixik taraqqiyotiga xos qonuniyatlar va nazariy bilimlarni egallabgina haqiqiy professional mo'taxassis-psixolog, tarbiyachi bo'lib yetishish mumkin. L.F.Obuxova o'rinli ta'kidlaganidek, bolalar psixologiyasi sohasidagi nazariy vazifalar hal etilgandan keyin ilmiy bilimlarni amaliyotga tatbiq etish imkoniyatlari ham kengaydi.

Nazorat savol va topshiriqlari

1. Bolalar psixologiyasining predmeti va vazifalari mohiyatini tushuntirib bering?
2. Bolalar psixologiyasi fanining asosiy kategoriyalari qaysilar?
3. Bolalar psixologiyasi fanining boshqa fanlar bilan aloqasini tushuntirib bering?
4. Bolalar psixologiyasi fanining nazariy va amaliy tamonlarini tushuntirib bering ?

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. N.Alimovning "Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi" o'quv qo'llanmasining tahlili.
2. Fanning asosiy kategoriyalari
3. Bolalar psixologiyasi fanining predmeti, maqsadi va vazifalari

Tavsiya etiladigan adabiyotlar

1. Respublikasi O'zbekiston "Ta'lim to'g'risidagi" Qonuni T.,1992
2. "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" T., 1997
3. I.A.Karimov "Barkamol avlod orzusi" T., 1996
4. «Psixologiya» E. Goziev. Toshkent «O'qituvchi» 1994 y.
5. «Maktabgacha tarbiya psixologiyasi» M.Voxidov. Toshkent «O'qituvchi» 1996y.
6. «Psixologiya» F.I. Gonobolik. Toshkent «O'qituvchi» .
7. "Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi".Z. Nishonova, G. Alimova. Toshkent "O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi. 2006 y.

2-MAVZU: BOLALAR PSIXOLOGIYASI FANINING METODLARI. (2SOAT)

Dars o'quv maqsadi:

Talabalarga bolalar psixologiyasi fanining metodlari, printsiplari mazmunini tushuntirish va ularda shu mavzuga oid bilim ko'nikma va malakalarni hosil qilish.

Tushunchalar va tayanch iboralar:

Prinsp, ko'ndalangiga kesim va uzunasiga kesim shakli, metod, ko'zatish, eksperiment, so'rov, test, anketa.

Asosiy savollar:

1. Bola psixikasini o'rganish prinsiplari.
2. Psixologik tadqiqotni o'tkazish shakllari.
3. Bolalar psixologiyasining asosiy va yordamchi metodlari.

Asosiy o'quv material qisqacha bayoni. Bolalar psixologiyasi fanining taraqqiyoti ikki asosiy yo'nalishda kechadi: psixik taraqqiyot manbalari muammosining nazariy hal etilishi va bolalar psixikasini o'rganishning yanada samaraliroq metodlarini qidirish. Psixik taraqqiyot manbalari muammolarini nazariy hal etish deganda ushbu muammo bilan shug'ulangan asosiy psixologik maktablar va yo'nalishlar vakillarining qarashlari tushuniladi. Bola psixikasini o'rganishning yanada samarali metodlarini qidirish bolalar psixik taraqqiyotiga xos xususiyatlar haqida aniqroq axborot olishga xizmat qiladigan metodlarni ishlab chiqishni anglatadi.

Bola psixikasini o'rganishda tadqiqotchi bir qator printsiplar qoidalarga tayanishi, ularga rioya etishi lozim bo'ladi. Bu printsiplar quyidagilardan iborat:

Ob'ektivlik prinsipi tadqiqotchidan ma'lumotlar bilan ularning talqinini aralashtirib yubormaslikni talab qiladi. Masalan, mashg'ulot davomida bola oynadan tashqariga qarayotgan edi deb aytilsa, bu muayyan hodisa haqidagi ma'lumot bo'lib hisolanadi. Lekin "bola e'tiborsiz" deb aytish hodisaning talqinidir. Hodisaning o'zi bilan uning talqinini aralashtirib yubormaslik kerak. Chunki yuqoridagi misolda ham bola oynaga qarab to'rgan esa-da, tarbiyachi so'zlariga katta e'tibor berayotgan bo'lishi mumkin.

Sababiylik prinsipi bola shaxsi va ongida yangi sifatlarning hosil bo'lishini ta'minlovchi barcha shart-sharoit va omillarni imkon qadar o'rganishni talab qiladi. Masalan, mashg'ulot davomida bola tez-tez oyna tarafga qarayotgan bo'lsa, bu hodisaning iloji boricha ko'proq sabablarini aniqlashga urinish kerak: ko'chadagi biron narsa bola e'tiborini o'ziga tortdimi, mashg'ulotda bola charchab qoldimi, o'tilayotgan material bolaga yaxshi tanishmi va hokazo.

Sinchkovlik va muntazamlik prinsipi bolapsixikasi shakllanishi jarayonini, bunda psixolog va pedagoglar ta'sirini sinchkovlik bilan ko'zatib borishni talab qiladi. Ushbu printsiplarga muvofiq oldindan:

- a) tadqiqot joyi va vaqti aniqlanishi kerak;
- b) tadqiqotda o'rganiladigan sinaluvchilar tanlanmasi tuzilishi lozim;
- c) tadqiqot qaysi vaqtda va qanday vaqt oraliqlarida o'tkazilishini belgilash zarur. Ushbu bandlar belgilangach, ulardan chetga chiqmaslik kerak, ya'ni qandaydir sub'ektiv sabablar bilan shoshilinch xulosalar chiqarmaslik, tadqiqotni bevaqt tugatish hollariga yo'l qo'ymaslik kerak. Aks holda ob'ektivlik prinsipi buzilgan bo'ladi.

PSIXOLOGIK TADQIQOTNI O'TKAZISH SHAKLLARI

Bolani o'rganish ikki asosiy shaklda: "ko'ndalangiga kesim" va "uzunasiga kesim" metodi deb nomlanuvchi tadqiqot shaklida amalga oshiriladi.

Tadqiqot ko'ndalangiga kesim shaklida o'tkazilganda turli yoshdagi bolalar guruhlarida muayyan psixologik jarayon, holat yoki xususiyat o'rganiladi va har xil yosh bosqichidagi bolalar ustidan olib borilgan tadqiqot natijalari o'zaro solishtiriladi. Masalan, D.B. Elkonin kichiq, o'rta va katta maktabgacha yoshdagi bolalarning syujetli-rolli o'yinlariga xos xususiyatlarni o'rganib, o'zaro solishtirib bolalar o'yinlari taraqqiyotiga xos umumiy qonuniyatni aniqlagan. Ko'ndalangiga kesim shaklidagi tadqiqotda asosiy e'tibor sinaluvchi bolalar yoshidagi farqlarga qaratilishi kerak. Farq qanchalik kichiq bo'lsa, psixolog-tadqiqotchi bola psixikasi va shaxsidagi muhim o'zgarishlarni payqash uchun ko'proq imkoniyatga ega bo'ladi.

Tadqiqot uzunasiga kesim shaklida o'tkazilganda bir yoki bir necha bolaning muayyan vaqt oralig'idagi hayoti o'rganiladi. Tadqiqotchi uzluksiz ravishda bir yosh bosqichidan ikkinchisiga o'tishda bola psixikasi va hulq-atvorida ro'y beruvchi o'zgarishlarni aniqlab boradi. Masalan, maktabgacha ta'lim muassasasida yangi dastur bo'yicha ish boshlangan bo'lsa, muassasaga endi qabul qilingan bolalarni 4-5 yil uzluksiz o'rganish orqali dasturning bola taraqqiyotiga ta'sirini aniqlash va u haqida xulosa chiqarish mumkin bo'ladi. Uzunasiga kesim shaklidagi tadqiqot shuningdek, ayrim hollarda longityud tadqiqot ham deb ataladi. Tadqiqotning bu shakli ancha murakkab va ko'p vaqt talab etadi.

BOLALAR PSIXOLOGIYASINING ASOSIY VA YORDAMCHI METODLARI. An'anaviy ravishda tadqiqot metodlari asosiy va yordamchi metodlarga ajratiladi. Asosiy metodlar - ko'zatisish va eksperiment - bola taraqqiyoti haqida ishonchli ma'lumot bera oladi. Yordamchi metodlar - test, so'rov, faoliyat mahsullarini o'rganish - tasvirlovchi ma'lumot berib, bu ma'lumot asosida faqatgina taxminlarni ilgari surish mumkin bo'ladi.

Kuzatish.

Ko'zatisish - psixologik tadqiqotning asosiy empirik metodlaridan biri bo'lib, psixik hodisalarni maqsadga muvofiq va tizimli ravishda idrok etishga asoslangandir. Ko'zatisish - tadqiqot vazifalaridan kelib chiqib maxsus tashkil etilgan idrok jarayonidir. Ko'zatisish quyidagi talablarga javob berishi kerak:

1. Ko'zatisishdan oldin uning maqsadi aniq belgilanishi kerak: bola psixikasi, xulq-atvori va faoliyatining qaysi tomonlari ko'zatisilishini aniqlashtirish lozim.

2. Ko'zatisish ob'ektiv bo'lishi kerak: ko'zatisishda faqat u yoki bu holat, hodisani qayd etish, uni sub'ektiv talqin etishga o'tmaslik lozim.

3. Ko'zatisish muntazam, katta vaqt oraliqlarisiz o'tkazilishi kerak.

4. Ko'zatisish shunday o'tkazilishi kerakki, bola uning ko'zatisilayotganini bilmasligi lozim.

Ko'zatisishni amalga oshirayotgan tadqiqotchi ko'zatisilayotgan hodisalarni tez qayd eta olish mahoratiga ega bo'lishi zarur. Ko'zatisishning quyidagi turlari mavjud:

a) ichki ko'zatisish, tashqi ko'zatisish va kiritilgan loizatisish;

b) standartlashtirilgan va standartlashtirilmagan ko'zatisish;

c) frontal va tanlanma ko'zatisish.

Ko'zatisish metodining asosiy kamchiligi shundaki, unda ko'zatisilayotgan hodisalarga faol ta'sir ko'rsatish, ularni o'zgartirish, ko'zatisish amalga oshirilgan vaziyatni xuddi shunday ko'rinishda qaytadan yaratish imkonsidir. Shunga qaramay bu metod haligacha asosiy psixologik metodlardan biri bo'lib kelmoqda.

Eksperiment.

Eksperiment - ilmiy bilishning asosiy metodlaridan biri. Lining ko'zatisishdan asosiy farqi shundaki, unda tadqiqotchi o'rganilayotgan vaziyatga faol ta'sir ko'rsatadi, bir yoki bir necha o'zgaruvchilar bilan manipulyatsiyani amalga oshiradi. Eksperimentda psixik xususiyatlar maxsus sharoitlarda o'rganiladi.

Eksperimentning ikki turi farqlanadi: laboratoriya eksperimenti va tabiiy eksperiment. Laboratoriya eksperimenti maxsus jihozlangan joylarda, qattiq nazorat ostida amalga oshiriladi. Tabiiy eksperiment chog'ida esa sinaluvchi eksperiment ob'ekti ekanini bilmaydi. Bu holat laboratoriya eksperimentida vujudga keladigan emotsional zo'riqish, tadqiqot natijalarini o'zgartirib yuborishga intilish kabi sinaluvchiga xos xususiyatlarni bartaraf etish imkonini beradi.

Masalan, maktabgacha yoshdagi bolaning xotirasini o'rganish uchun uni alohida xonaga olib chiqib, shu yerda unga bir qator so'zlarni o'qib berib, so'ngra qaytarishni talab qilish mumkin. Ammo mazkur sharoit bola uchun odatiy emas. Shuning uchun bolaning ichki emotsional zo'riqishi (xavotirga tushishi, shubhalana boshlashi va hokazo) unga topshiriqni imkoniyatlari darajasida boshlashi uchun yo'l qo'ymaydi. Demak, eksperimentdan olingan natijalarni haqqoniy deb bo'lmaydi. Bordi-yu, bola bilan o'yin o'ynab, unga xaridor rolini berib aytilgan narsalarni "do'kondan" xarid qilish vazifasi topshirilgan bo'lsa, u olib kelgan narsalariga qarab nimani eslab qolganini, nimani unutganini aniqlash qiyin emas. Demak, shunday shaklda tabiiy eksperiment natijalari ancha haqqoniy bo'ladi.

Eksperimental tadqiqotni tashkil etish va amalga oshirishda bir qator talablarga rioya qilish kerak. Ushbu talablar G.U.Uruntayeva va Yu.A.Afonkina tomonidan tizimlashtirilgan bo'lib, ular quidagilardan iborat:

1. Rejalashtirish bosqichida tadqiqot maqsadini, sinaluvchilar tarkibini aniq belgilash, eksperimentda ishlatiladigan usullar, eksperimentni o'tkazish sharoitini (joy va vaqtini) aniqlashtirish, barcha sharoitlarni oldindan yaratib qo'yish zarur.

2. Eksperimentni o'tkazish jarayonida tadqiqotda ishtirok etayotgan bola bilan o'zaro ishonchga asoslangan munosabatni o'rnatish, muloqotga do'stona, iliq ohang baxsh etish, bolani o'z oldiga o'tqazish, bolaning xatolariga ortiqcha e'tibor bermaslik, sinov sur'atlarini bolaning individual - psixologik xususiyatlariga moslashtirish zarur.

Bola bilan o'tkazilayotgan eksperiment uzoq davom etmasligi, unga eksperiment jarayonida o'zgarishlar kiritmaslik kerak. Odatda eksperimentda tadqiqotchidan tashqari eksperiment bayonnomasini to'ldiruvchi shaxs ham ishtirok etadi.

Eksperimentning yana ikki turi - aniqlovchi eksperiment va shakllantiruvchi eksperiment ham farqlanadi. Aniqlovchi eksperimentda bola psixik taraqqiyotiga xos muayyan xususiyatlar qayd etiladi. Masalan, ota - onalar o'rtasidagi nizolarning bola emotsional holatiga ta'sirini aniqlash mumkin. Buning uchun nizoli oilada voyaga etayotgan bolalarni aniqlash va ularning emotsional holatini o'rganish hamda olingan natijalarni boshqa bolalarning natijalari bilan solishtirish kerak bo'ladi. Solishtirish natijalari shunday hodisa-ota-onalarning o'zaro nizosi va bola emotsional rivojlanishi o'rtasida aloqadorlik mayjudligini ta'kidlaydi.

Shakllantiruvchi eksperimentda sinaluvchiga faol ta'sir ko'rsatilishi oqibatida unda ro'y beradigan o'zgarishlar aniqlanadi. Masalan, ota-ona o'rtasidagi munosabatlarning yaxshilanishi bola emotsional holatga qanday ta'sir ko'rsatishini aniqlash mumkin. Buning uchun ota-onasi o'rtasidagi munosabat yaxshilangan bolalar emotsional sohasiga xos xususiyatlar bilan ota-onasi o'rtasidagi munosabat nizoli bo'lib qolayotgan bolalar emotsional xususiyatlarini o'zaro solishtirish yoki bolaning awalgi emotsional xususiyatlari bilan keyingilarini o'zaro qiyoslash kerak.

Shuningdek, ayrim hollarda nazorat eksperimenti ham farqlanadi. Bu eksperiment ko'p jihatdan aniqlovchi eksperimentga o'xshab ketadi. Uni o'tkazishdan ko'zlangan maqsad faol ta'sir ko'rsatilgan guruhdagi o'zgarishlarda aynan ta'sirning roli qanday bo'lganini aniqlashdan iborat. Buning uchun faol ta'sir ko'rsatilgan guruh bilan hech qanday ta'sir ko'rsatilmagan nazorat guruhining natijalari o'zaro solishtiriladi. Agar o'rtadagi farq ancha sezilarli bo'lsa, demak, birinchi guruhdagi o'zgarishlarga aynan o'tkazilgan ta'sir sabab bo'lgan degan xulosaga kelinadi.

So'rov.

So'rov —tadqiqotchi va respondentning bevosita yoki bilvosita o'zaro muloqoti davomida birlamchi verbal axborot yig'ishga yo'naltirilgan metod. So'rov anketa yoki intervyu shaklida o'tkazilishi mumkin. Anketa yordamida so'rov o'tkazilganda sinaluvchi yozma savollarga, intervyuda esa og'zaki savollarga javob qaytaradi.

So'rov quyidagi bosqichlarga bo'linadi:

1. "Epigraf". Bunda sinaluvchining fikrlari muayyan yo'nalishga solinadi, sinaluvchilar savollarga javob berishga undaladi.

2. "Ko'rsatma". Bunda sinaluvchiga so'rovjarayonida savollarga qanday javob qaytarish, undan olingan ma'lumotlar nima maqsadda ishlatilishi haqida ma'lumot beriladi.

3. "So'rovga moslashish". Bunda sinaluvchi savollarga javob berishga yo'naltiriladi, unda o'ziga nisbatan ishonch hosil qilinadi, u bilan o'zaro ishonchga asoslangan munosabat o'rnatiladi, unda savollarga o'zing xoxlaganday javob qaytarish mumkin, degan taasurot hosil qilinadi. Buning uchun so'rovda dastlab emotsional-neytral, oson, umumiy savollar beriladi.

4. "Maqsadga erishish". Bunda zarur bo'lgan asosiy ma'lumotlar qo'lga kiritiladi. Buning uchun ushbu bosqichda tadqiqotchi uchun ham, sinaluvchi uchun ham muhim bo'lgan savollar beriladi.

5. "Zo'riqishni bartaraf etish". Bunda so'rovdagi masalalar va savollar xususida, butun so'rov jarayoni haqida yig'ilgan hissiyotlar bartaraf etiladi. Buning uchun so'rov so'ngida

nisbatan oson, ijobiy emotsional savollar berilishi, masalan, sinaluvchining ijtimoiy demografik xususiyatlari haqidagi savollar berilishi mumkin.

Sinaluvchiga beriladigan savollar bir-biridan alohida va ajralgan emas. Ular yaxlit bir zanjirning halqalaridir. So'rovdagi bir savol keyingisi bilan bog'liq holda idrok etiladi. Shu tufayli quyidagi holatlarga so'rov jarayonida alohida e'tibor berish lozim:

1. Bir savol va unga beriladigan javob keyingi savollarga beriladigan javoblarga ta'sir o'tkazmasligi kerak.

2. Muayyan savoldan keyingi savol umuman boshqa mavzularga o'tib ketgan bo'lmasligi, bir savoldan boshqasiga o'tishda mavzu keskin o'zgartirilmasligi lozim.

3. Savollarning tashqi ifodalanishi sinaluvchilarni u bilan ishlashga jalb eta olishi kerak (simmetrik to'g'ri bo'lishi, yozuv yoki og'zaki murojaat orqali beriladigan savollar chiroyli va tushunarli bo'lishi zarur).

4. Sinaluvchilarning individual xususiyatlari va so'rovning uzunligi bir-biriga mos bo'lishi (masalan, ota-onalar bilan so'rov o'tkazishda 5-6 savoldan iborat kichik anketalardan foydalanish) zarur.

5. So'rov so'ngida sinaluvchiga minnatdorchilik va tashakkur izhor etilishi - "Javoblaringiz uchun tashakkur", "Yordamingiz uchun rahmat" kabi ifodalarning keltirilishi maqsadga muvofiq bo'ladi.

Proyektiv metodlar.

Proyektiv metod - shaxsni o'rganish metodlaridan biri. Unda shunday eksperimental vaziyatlar yaratiladiki, bu vaziyatlar sinaluvchilar tomonidan talqin etilishi mumkin bo'ladi. Aynan sinaluvchining bergan talqinini tahlil etish orqali uning shaxsi haqida muayyan xulosalar chiqariladi.

Chunki muayyan eksperimental vaziyatni talqin etar ekan proeksiya mexanizmi tufayli sinaluvchi o'z ichki kechinmalari, o'y-xayollari, orzulari, qo'rquv va xavotirlarini tashqariga chiqaradi. Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan ishlashda qo'llaniladigan odatdagi proyektiv metodikalar quyidagilardan iborat: "Bola appertseptsiya testi", "Oilaviy ustanovkalarining Jekson testi", "Dyuss ertaklar metodikasi" va hokazolar. Ushbu metodikalarni qo'llash asosan individual ish jarayonida amalga oshirilib, ancha ko'p vaqt talab etadi. Proyektiv metod asosida o'tkazilgan tadqiqot natijalarini talqin etishda tadqiqotchidan katta mahorat talab qilinadi.

Faoliyat mahsulini o'rganish metodi.

Faoliyat mahsulini o'rganish orqali maktabgacha yoshdagi bolalarni o'rganish haqida gap ketganda, birinchi navbatda, bolalarning tasviriy faoliyati mahsullarini tahlil qilish nazarda tutiladi. Shu tufayli tasviriy faoliyat mahsullarini o'rganishga asoslangan metodlar o'z nomi bilan grafik metodlar deb ataladi. Grafik metodlar o'z ichiga rasm chizish metodikalari - "Odamni chizgin", "Avtoportret", "Erkin mavzudagi surati", "Dunyo surati", "Oila rasmi", "Oilaning kinetik surati", "Uy, daraxt, odam" "Geometrik shakllardan odam rasmini yig'ish", "Daraxt" grafik testi, "Grafik diktant" va boshqalarni oladi. Yuqorida tilga olingan metodik vositalar adabiyotlarda batafsil tahlil etilgan.

Test. Test - shaxsga xos muayyan psixologik sifatning rivojlanish darajasini o'lchash uchun xizmat qiladigan topshiriqlar yig'indisi. Test metodida muayyan standart topshiriq va vaziyatlar (testlar) qo'llaniladi.

Ushbu metod bir qator ustun tomonlarga ega: tadqiqotni sinaluvchilarning katta guruhi bilan o'tkazish mumkin; natijalarni hisoblash va qayta ishlash ancha yengil va sodda. Metodning asosiy kamchiligi shundaki, u bolaning kelajakdagi rivojlanishi haqida ma'lumot berolmaydi.

Psixologiya fanida hozirda maktabgacha yoshdagi bola shaxsiga xos xususiyatlar, uning emotsional-irodaviy sohasiga xos sifatlar, motivatsion sohasiga tegishli xususiyatlar, individual-tipologik xususiyatlar, bolaning bilish jarayonlariga xos xususiyatlarni aniqlaydigan maxsus test to'plamlari mavjud.

Nazorat savol va topshiriqlari

1. Bola psixikasini o'rganish printsiplari mazmuni to'g'risida yushunchangizni biror bir misol bilan tushuntirib bering?
2. Psixologik tadqiqotni o'tkazish shakllari qaysilar?
3. Bolalar psixologiyasining asosiy va yordamchi metodlari mohiyatini tushuntirib bering?

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Bola psixikasini o'rganish prinsiplari va psixologik tadqiqotni o'tkazish shakllarining tahlili.
2. Bolalar psixologiyasining metodlarini o'rganish

Tavsiya etiladigan adabiyotlar

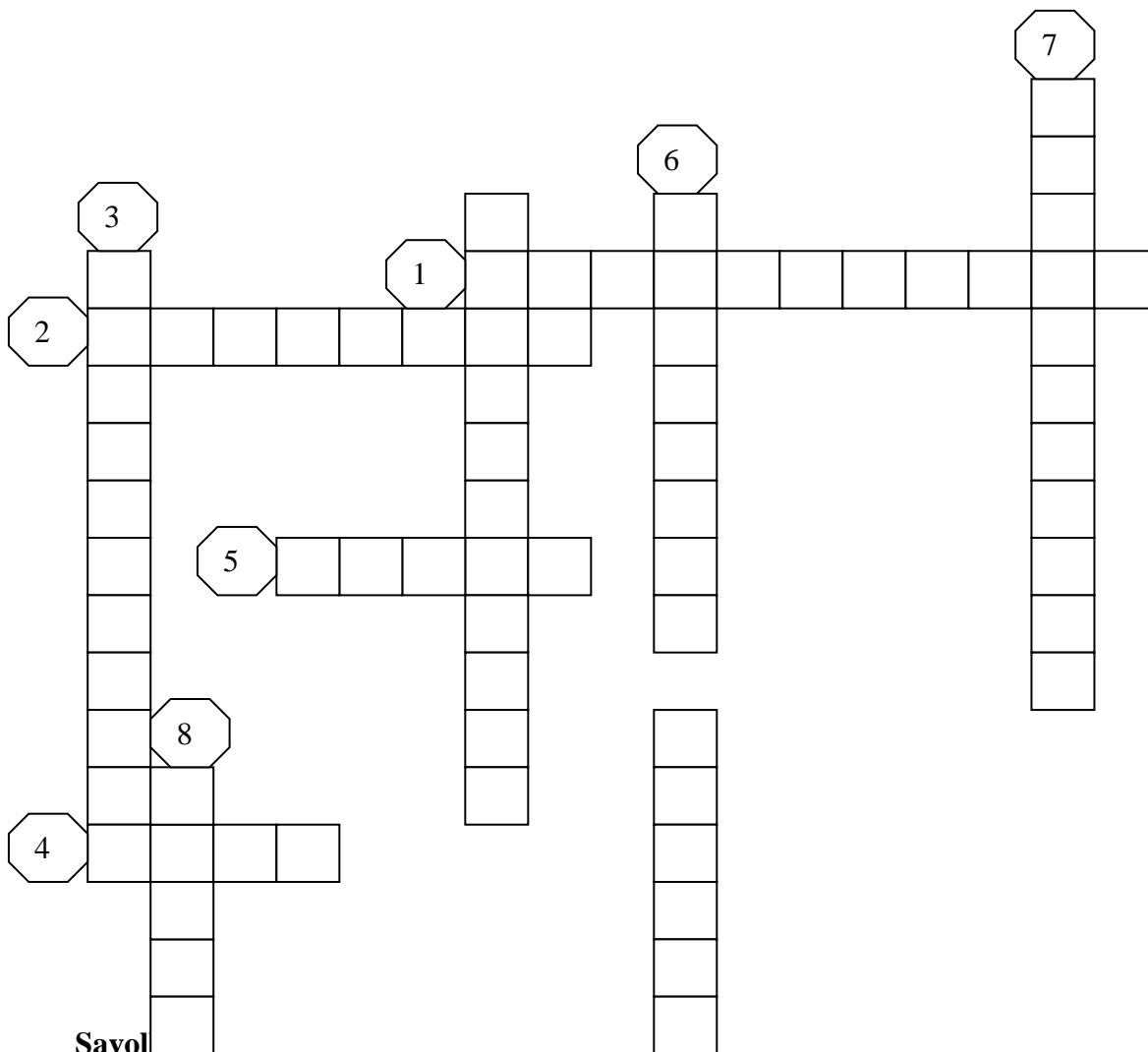
1. «Psixologiya» E. Goziev. Toshkent «O'qituvchi» 1994 y.
2. «Maktabgacha tarbiya psixologiyasi» M. Voxidov. Toshkent «O'qituvchi» 1996y.
3. «Psixologiya» F.I. Gonobolik. Toshkent «O'qituvchi» .
4. «Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi». Z. Nishonova, G. Alimova. Toshkent «O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi. 2006 y.

TEST

1. Bola psixikasini o'rganish prinsiplari nechta?
 - a) 5ta
 - b) 2ta
 - c) 3t*
 - d) 4ta
2. Qaysi prinsipga muvofiq oldindan tadqiqot joyi vaqti belgilanishi kerak?
 - a) Sinchkovlik va muntazamlik *
 - b) Sababiylik va ob'ektivlik
 - c) Sababiylik
 - d) Ob'ektivlik
3. Qaysi qatorida yordamchi metodlar keltirilgan?
 - a) Kuzatish, eksperiment, test
 - b) Test, so'rov, faoliyat mahsulini o'rganish*
 - c) Biografiya, sotsiometrik kuzatish
 - d) Kuzatish, anketa, test
4. Qaysi metodni ishki, tashqi kiritilgan frontal tanlanma kabi turlari bor?
 - a) Suhbat
 - b) Anketa
 - c) Kuzatish*
 - d) Test
5. Qaysi metodni ikkita turi farqlanadi?
 - a) Kuzatish
 - b) Eksperiment*
 - c) Test
 - d) Sotsiometrik
6. Qaysi metod besh bosqichga bo'linadi?
 - a) Faoliyat mahsulini o'rganish
 - b) Test

- c) So'rov*
 - d) Sotsiometrik
7. Test metodini kamchiligi qaysi qatorda berilgan?
- a) U bolaning kelajakdagi rivojlanishi haqida ma'lumot bera olmaydi*
 - b) Individual hususiyatlarini ochib bera olmaydi
 - c) Tasviriy faoliyatni ochib bera olmaydi
 - d) B va C to'g'ri
8. Test so'zi qaysi so'zdan olingan va qanday ma'noni anglatadi?
- a) Inglizcha "kuzatish"
 - b) Inglizcha "kuch sinash, tekshirish"*
 - c) Lotincha "sinash, kuzatish"
 - d) Lotincha "tekshirish"
9. Biografiya metodida eng mashhur asarni kim yozgan?
- a) A.M. Gorkiy
 - b) L.N. Tolstoy*
 - c) B.A. Krutskiy
 - d) N.A. Menchinskaya
10. Eksperimental tadqiqotni tashkil etish va amalga oshirishda bir qator talablar qo'yilgan, bu talablar kimlar tomonidan tizimlashtirilgan?
- a) A.M. Gorkiy, N.A. Menchinskaya
 - b) N.A. Menchinskaya, B.A. Krutskiy *
 - c) G.U. Uruntayeva, Tixova
 - d) Yu.A. Afonkina, G.U. Uruntayeva
11. "Bolalar psixologiyasi fanining" asosiy metodlari qaysi qatorda to'g'ri berilgan?
- a) Kuzatish, eksperiment*
 - b) Test, biografiya
 - c) Kuzatish, suhbat, test
 - d) Kuzatish, test
12. Tabiiy eksperiment kim tomonidan tashkil etilgan?
- a) Menchinskaya
 - b) Pavlov
 - c) Lazurinskiy *
 - d) Afonkina
13.metod yordamida shaxslarning kollektivdagi munosabat masalasi o'rganiladi. Nuqtalar o'rniga to'g'ri javobni qo'ying.
- a) Sotsiometrik*
 - b) Eksperiment
 - c) Suhbat
 - d) Kuzatish
14. Psixologik tadqiqotni o'tkazishning nechta shakli bor?
- a) 4
 - b) 2*
 - c) 1
 - d) 3

15. "Bolalar psixologiyasi" fani nechta asosiy yo'nalishda kechadi?
- 2*
 - 3
 - 4
 - 5
16. "Yosh" so'ziga to'g'rita'rif qaysi qatorda to'g'ri berilgan?
- Narsa va hodisalarning vaqt o'tishi bilan miqdor va sifat jihatdan usishi
 - Ontogenezning dasdlabki davrning belgilash uchun qo'llaniladi
 - Individ, psixik taraqqiyorining aniq vaqt chegarasiga ega bo'lgan bosqichi*
 - To'g'ri javob yo'q
17. Psixologik tadqiqotni o'tkazish shakllari qaysi qatorda keltirilgan?
- Frontal va tanlanma
 - Ko'ndalangiga va uzunasiga*
 - Sababiylik ob'ektivlik
 - Kuzatish, test, so'rov
18. Taniqli psixolog B.G. Anan'ev psixikani o'rganish metodlarini nechta guruhga ajratgan?
- 4*
 - 3
 - 6
 - 8
19. Qaysi metodda sinaluvchi ob'ekt ekanligini bilmaydi?
- Tabiiy eksperiment
 - Kuzatish*
 - Suhbat
 - Laboratoriya eksperiment
20. Metod so'zining ma'nosi qaysi qatroda to'g'ri berilgan?
- Shaxslarning kollektivdagi munosabati
 - Faoliyatga kirishishdan oldin maqsad va motivlarni belgilash
 - Konkret masalalarni hal qilishga qaratilgan voqelikni amaliy yoki nazariy bilish usullari hamda amallarning majmuidir
 - To'g'ri javob A va C

Savol

1. Bolalar psixikasini o'rganish prinsiplaridan biri
2. Qaysi metodda ichki, tashqi kiritilgan, frontal kuzatish kabi turlari bor?
3. Qaysi metod turida mahsus jihozlanagan joylarda qattiq nazorat amalga oshiriladi?
4. Shaxsga hos muayyan psixologik sifatini rivojlantirish darajasini o'lchash uchun hizmat qiladigan topshiriqlar yig'indisi qaysi metodga tegishli?
5. Qaysi metod "epigraf", "ko'rsatma" kabi bosqichlarga bo'linadi?
6. So'rov metodining qaysi bosqichida zarur bo'lgan asosiy ma'lumotlar qo'lga kiritiladi. Bu bosqichda tadqiqotchi uchun ham, sinalubvhi uchun ham muhim bo'lgan savollar beriladi.
7. Qaysi metod yordamida shaxslarning kollektivdagi munosabatlari masalasi o'rganiladi?
8.lotincha so'zidan olingan bo'lib konkret masalalarni hal qilishga qaratilgan voqelikni amaliy yoki nazariy bilish usullari hamda amallarning majmuidir.

Javoblar:

1. Sababiylik
2. Kuzatish
3. Eksperiment
4. Test
5. So'rov
6. Maqsadga erishish
7. Sotsiometrik
8. Metod

3-MAVZU: PSIXOLOGLAR TOMONIDAN BOLALAR PSIXOLOGIYASI MUAMMOLARINING O'RGANILISHI. L.S. VIGOTSKIYNING MADANIY -TARIXIY KONSEPSIYASI. (2soat)

Dars o'quv maqsadi: Talabalarga bolalar psixologiyasi fanining rivojlanishida psixolog olimlarning izlanishlari, nazariyalari va L.S. Vigotskiyning madaniy-tarixiy konsepsiyasi mohiyati to'g'risida bilim, ko'nikma va malakalar berish.

Tushunchalar va tayanch iboralar: psixik taraqqiyot, ijtimoiy-madaniy taraqqiyot, oliy psixik funksiyalar, xulq-atvor, tarixiylik tamoyili, muloqot, ixtiyoriy psixik funksiyalar.

Asosiy savollar:

1. L.S. Vigotskiyning madaniy –tarixiy konsepsiyasi haqida umumiy tushuncha.
2. L.S. Vigotskiyning madaniy –tarixiy konsepsiyasi oliy psixik, funksiyalarning taraqqiyot manbaalari haqida
3. L.S. Vigotskiyning konsensiyasida bola psixik taraqqiyotining qonuniyatlari.

Asosiy o'quv materiali qisqacha bayoni. L.S. Vigotskiyning madaniy-tarixiy kontsepsiyasi.

L.S. Vigotskiy (1896-1934) eng mashhur rus psixologi va faylasuflaridan biridir. Olim o'z ilmiy qarashlarida ilgari surgan ko'plab g'oyalar bevosita bolalarning psixik taraqqiyotiga oiddir. L.S. Vigotskiyning oliy psixik funksiyalar shakllanishi haqidagi qonuni bolalar tarbiyasi va ta'limini amalga oshirishda katta ahamiyatga ega.

Psixolog ilmiy qiziqishlarining markazida bolaning ijtimoiy-madaniy taraqqiyoti masalasi turadi. L.S. Vigotskiyning izlanishlari oliy psixik funksiyalar, ya'ni ixtiyoriy xotira va diqqat, tafakkur, irodaviy harakatlarni bevosita miyaning faoliyati bilan tushuntirib bo'lmashligini, ushbu funksiyalarning mohiyatini tushunish uchun ularning ildizlarini organizmdan tashqaridagi ijtimoiy muhitdan izlash lozimligini ko'rsatdi. Aynan L.S. Vigotskiyning ilmiy qarashlari ijtimoiy muhit ahamiyatini aniqlashtirishda muhim poydevor bo'lib xizmat qildi.

L.S. Vigotskiyning fikricha, muhit oliy psixik funksiyalarning taraqqiyot manbaidir. Muhitning taraqqiyotdagi roli yosh o'tishi bilan o'zgarib boradi. Shuning uchun muhitni absolyut emas, nisbiy qabul qilish kerak. Insonda xulq-atvorning tug'ma shakllari mavjud bo'lmaydi. Odamning psixik taraqqiyoti faoliyatning tarixan shakllangan turlari va usullarini o'zlashtirish orqali kechadi. Miyaning morfofiziologik xususiyatlari va muloqot bola taraqqiyoti uchun sharoit sifatida xizmat qiladi. Taraqqiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchi ta'limdir. L.S. Obuxovanning fikricha, L.S. Vigotskiyning katta xizmati shundaki, u bolalar psixologiyasi faniga tarixiylik tamoyilini kiritgan. Ushbu tamoyilga ko'ra, psixik hodisalar harakatdagi narsa sifatida o'rganilishi lozim.

Madaniy-tarixiy kontsepsiya — L.S. Vigotskiy tomonidan XX asrning 20-30 yillarida ishlab chiqilgan inson psixik taraqqiyoti haqidagi nazariyadir. Kontsepsiyaning asosiy mazmuni quyidagilardan tashqil topgan: mehnat qurolarini ishlatishi tufayli odam tabiatdan ajralib chiqqan. Tabiatga ishlov berish uchun odam ushbu qurollardan foydalansa, o'z psixikasiga ta'sir ko'rsatish uchun u psixologik qurollarni qo'llaydi. Psixologik qurollar belgilardan iboratdir. Ushbu qurollar ixtiyoriy psixik funksiyalar — ixtiyoriy diqqat va xotira, mantiqiy fikrlash, irodaviy harakatlar va hokazolarning asosini tashqil etadi. Ixtiyorsiz psixik funksiyalarni L.S. Vigotskiy natural yoki tuban funksiyalar, deb atagan, ixtiyoriy psixik funksiyalar ijtimoiy kelib chiqishga ega, belgilar bilan vositalangan, odam tomonidan ixtiyoriy ravishda amalga oshiriladigan funksiyalardir. Ushu funksiyalar avval boshqa odamlar bilan hamkorlik shakli sifatida paydo bo'ladi, so'ngra individuallashtirib boradi. Psixologik qurol — belgilarni ega interiorizatsiya jarayonida amalga oshadi. Interiorizatsiya tufayli interpsixologik, munosabatlar intrapsixologik turdagi munosabatlarga aylanib boradi. Bu jarayon katta odamning tarixiy taraqqiyot davomida shakllangan madaniy belgilar — vositalar yordamida ta'sir ko'rsatishi bilan boshlanadi. Keyinchalik bola atrof olamga (o'yinchoqlarga, hayvonlarga, bolalarga, kattalarga) ushbu belgilar bilan ta'sir ko'rsata boshlaydi. Shundan keyingina unda o'z-o'ziga ta'sir ko'rsatish qobiliyati shakllanadi.

Bolaning tarbiya yoki o'quv faoliyatida orqada qolishi psixologik qurollarni o'zlashtirmaganlik natijasidir. Masalan, bolaning kiyim kiyishda ketma-ketlikni buzishi

xotirasining zaifligidan emas, balki ushbu jarayonni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan psixologik qurollarni egallamaganligi tufaylidir. Shunday qurol sifatida, bolaga kiyimlarni to'g'ri ketma-ketlikda kiyish tasvirlangan rasmlar taqdim etilishi mumkin.

Madaniy-tarixiy kontseptsiyaning muhim g'oyalardan biri rivojlanishning eng yaqin zonasi haqidagi nazariy qarashdan iborat. Rivojlanishning eng yaqin zonasi — bola rivojlanishining ayni vaqtdagi darajasi bilan kelajakda erishish mumkin bolgan taxminiy darajasi o'rtasidagi vaqtinchalik masofadan iborat. Bu zonaga yetilmagan, ammo yetilish jarayonida bolgan funksiyalar kiradi. Bolaning aktual rivojlanish darajasi uning bugungi kundagi taraqqiyot darajasini, bola rivojlanishining eng yaqin zonasi ertangi kunda bola o'z taraqqiyotida erishishi mumkin bo'lgan taraqqiyot darajasini ifodalaydi. Rivojlanishning eng yaqin zonasini bola katta odam yordami bilan bajara oladigan vazifalar darajasi belgilaydi. Agar bola o'zi uchun qiyin bo'lgan vazifani katta odam yordami bilan bajara olsa, bu vazifa bola rivojlanishining eng yaqin zonasida joylashgan bo'ladi.

L.S.Vigotskiyning fikricha, psixik taraqqiyotning harakatlantiruvchi kuchi ta'limdir. Ta'lim psixik taraqqiyotni o'z ortidan tortadi va uni tezlashtiradi. U kutilgan natijani berishi uchun taraqqiyotdan oldin bo'lishi, ya'ni rivojlanishning eng yaqin zonasiga mo'ljal olishi lozim.

L.S.Vigotskiy o'z kontsepsiyasida bola psixik taraqqiyotining to'rt asosiy qonunini ta'riflab berdi. Bu qonunlar quyidagilardan iborat:

1. Bola taraqqiyot ritmlarining farqlanish qonuni. Bu qonunga ko'ra bolaning rivojlanishi o'z sur'atlariga ega, bu sur'atlar vaqt ritmiga to'g'ri kelmaydi. Shuning uchun chaqaloqlikdagi hayotning 1 yili o'smirlidagi 1 yilga teng bo'lmaydi.

2. Bola taraqqiyotidagi metamorfoza qonuni. Bu qonunga ko'ra, rivojlanish sifat o'zgarishlarning zanjiridan iborat. Bola kamroq biladigan, qo'lidan kamroq narsa keladigan odam emas, balki psixikasi sifat jihatdan kattalar psixikasidan farqlanuvchi mavjudotdir.

3. Bola taraqqiyotining notekislik qonuni. Bu qonunga ko'ra, bola psixikasining har bir tomoni o'z taraqqiyotining optimal davriga ega bo'ladi, har xil psixik fiunksiyalar notekis, noproporsional rivojlanadi.

4. Oliy psixik funksiyalarning shakllanish qonuni. Bu qonunga ko'ra, har qanday oliy psixik funksiya avval bolaning atrofdagilar bilan bo'lgan munosabatida namoyon bo'ladi, keyinchalik u individual sohaga ko'chadi. Shuningdek, L.S.Vigotskiyning ta'kidlashicha, bola taraqqiyotida barqaror davrlar inqirozli davrlar bilan almashadi.

Inqirozlar ikki yosh davri to'tashgan joyda, bola psixikasi va xulq — atvoridagi eski xususiyatlarning yo'qolib, yangilari shakllanishi davrida ro'y beradi.

Demak, L.S.Vigotskiy psixologiyada madaniy - tarixiy yondashuvga asos solgan. Mazkur yondashuv bolalar psixologiyasidagi nazariy va amaliy muammolarni hal qilishda ham katta ahamiyatga egadir.

Nazorat savol va topshiriqlari

1. L.S. Vigotskiyning madaniy tarixiy konsepsiyasi mohiyatini tushuntirib bering?
2. L.S.Vigotskiyning fikricha, psixik taraqqiyotning harakatlantiruvchi kuchi nimada?
3. Rivojlanishning eng yaqin zonasini mazmunini tushuntirib bering?

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. L.S.Vegotskiyning “Madaniy tarixiy konsepsiya”sining amaliy ahamiyati .

Tavsiya etiladigan adabiyotlar

1. «Maktabgacha tarbiya psixologiyasi» M.Voxidov. Toshkent «O'qituvchi» 1996y.
2. «Psixologiya» F.I. Gonobolik. Toshkent «O'qituvchi» .
3. “Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi”.Z. Nishonova, G. Alimova. Toshkent “O'zbekistonyozuvchilaruyushmasiAdabiyotjamg'armasi. 2006 y.

4-MAVZU: A.N.LEONTYEVNING FAOLIYAT NAZARIYASI VA V.N.MYASISHCHEVNING MUNOSABATLAR PSIXOLOGIYASIDA BOLA PSIXIK TARAQQIYOTI QONUNIYATLARINING YORITILISHI.(2soat)

Dars o'quv maqsadi: Talabalarga bolalar ruhiyatining rivojlanishi to'g'risida psixolog A. N.Leontevn va V.N. Myasishchevning nazariyalari to'g'risida bilimlar berish.

Tushunchalar va tayanch iboralar: psixik taraqqiyot, faoliyat, ong, predmet ehtiyoj , motiv , maqsad , harakatlar, yetakchi faoliyat., shaxs munosabatlari, madaniy vositalar , idrok.

Asosiy savollar:

- 1 A.N.Leontyevning faoliyat nazariyasi mazmuni va ahamiyati
2. A.N.Leontyev nazariyasida bolalarda o'yin faoliyati va uning bola psixik taraqqiyotiga ta'siri masalasining yoritilishi
3. V.N. Myasishchevning nazariyasi mazmuni va mohiyati
4. V.N. Myasishchev nazariyasida bolalarda munosabatlarning rivojlanishining ong taraqqiyotidagi o'rni.

Asosiy o'quv materialini qisqacha bayoni. A.N.Leontyev (1903-1979) - mashhur rus psixologi, faoliyat nazariyasining asoschilaridan biri. Faoliyat nazariyasi ong va faoliyat birligi tamoyiliga asoslangan. Ushbu nazariyaga ko'ra, faoliyat. sub'ektning predmetli olam bilan bo'lgan ta'sirlashishi jarayoni bo'lib, bu jarayon unga o'z ehtiyojlarini qondirishi uchun imkoniyat beradi. Faoliyat - bu faol, maqsadga yo'naltirilgan jarayondir. Predmetlilik faoliyat bilan bog'liq. Ehtiyoj - individdan tashqarida bo'lgan, ammo individ normal hayot kechirishi, shaxsning rivojlanishi uchun kerak bo'lgan narsalarga nisbatan zaruratni his etish holati. Motiv -ehtiyojning namoyon bo'lish shakli,insonni faoliyatga undaydigan sabab, y'ani faoliyatning nima uchun amalga oshirilayotganligidir. U yoki bu motiv insonni muayyan maqsad sari undaydi. Maqsad - faoliyatdan kutilayotgan natija. Faoliyat quyidagi darajalarga ega bo'ladi:

1. Maxsus faoliyat turlari darajasi.
2. Harakatlar darajasi.
- 3.Operatsiyalar darajasi.
- 4.Psixofiziologik funktsiyalar darajasi.

Har qanday faoliyat ma'lum harakatlar ketma-ketligi shaklida amalga oshadi. Harakat maqsadga erishish uchun yo'naltirilgan ongli faollik, faoliyatning asosiy tarkibiy birligidir. U sharoitga bog'liq ravishda turli usullar bilan amalga oshiriladi. Harakatni amalga oshirish usullari operatsiyalar deb ataladi. Operatsiyalar-avtomatlashgan, odatda anglanmaydigan harakatlardir. Faoliyat o'z motivini yo'qotishi va harakatga aylanishi, harakat esa maqsadi o'zgarishi bilan operatsiyaga aylanishi mumkin. Muayyan sharoitda harakatdan ko'zlangan maqsad butun

faoliyat maqsadidan muhimroq ahamiyat kasb etishi va natijada maqsad motivga aylanib qolishi ko'zatiladi.

Faoliyat nazariyasi nuqtai nazaridan faoliyat inson ongi shakllanishining sharti va omili, ong faolligining shaklidir. A.N.Leontyev o'z izlanishlarida faoliyatning bola taraqqiyotiga ta'siri muammosini ham chuqur o'rgangan. Tadqiqot natijasida faoliyat nazariyasi doirasida "yetakchi faoliyat" tushunchasi shakllandi. Yetakchi faoliyat deganda taraqqiotning muayyan davrida bola shaxsidagi asosiy psixologik o'zgarishlarga sabab bo'luvchi faoliyat tushuniladi.

Maktabgacha yosh davrida yetakchi faoliyat o'yin faoliyatidir. Bir yosh davridan ikkinchisiga o'tishda yetakchi faoliyat tubdan o'zgaradi, bunda bola faoliyatida maqsadning motivga aylanishi, A.N.Leontyev ta'bini bilan aytganda "motivning maqsadga ko'chishi" ko'zatiladi. Yangi faoliyat turi yangi motivlar paydo bo'lgach vujudga keladi.' A.N.Leontyev fikricha, shaxs ikki marta tug'iladi, shaxsning birinchi tug'ulishi maktabgacha yosh davriga to'g'ri keladi. Bu hodisa insonning o'z impulsiv xatti-harakatlarini ijtimoiy meyorlarga bo'ysundirishga ilk bora urinishi, motivlar o'rtasida ierarxik munosabatlarning tarkib topa boshlashi bilan bog'liq bo'ladi. Shaxsning ikkinchi tug'ulishi o'smirlik davrida yuz beradi. Bu hodisa insonning o'z motivlari va intilishlarini anglashi va ularni bo'ysundirishi bilan bog'liqdir.

Shunday qilib, A.N. Leontyevning ilmiy qarashlari jahon psixologiya fani taraqqiyotida ulkan xissa bo'lib qo'shildi, ular bolalar psixologiyasi sohasida ko'plab nazariy va amaliy muammolarni hal etish uchun ham zamin bo'lib xizmat qilib kelmoqda.

V.N. Myasishchev (1892-1973) - rus psixologi, shaxs munosabatlari kontseptsiyasining ijodkori. Mazkur kontseptsiyaga ko'ra, shaxsning asosini uning atrof olamga va o'z-o'ziga bo'lgan munosabatlar tizimi tashkil etadi. Munosabatlar tizimi inson ongiga atrof voqelikning aks ettirilishi natijasida paydo bo'ladi, uning o'zi ham voqelikni aks ettirilishining shakllaridan biridir. V.N. Myasishchev insonning rivojlanishida faoliyatning ro'lini kamsitmagan holda odamlar o'rtasida hamkorlik, o'zaro yordamni talab qiluvchi munosabatlar tarkib topmagan taqdirda faoliyatning o'zi asosiy psixik sifatlarning shakllanishida neytral jarayon bo'lib qolishi mumkin, degan xulosaga keladi. Psixologlar o'rtasidagi bahs-munozaralar natijasida shu ma'lum bo'ldiki, hatto, munosabat ko'p jihatdan harakatga teskaridir. Birinchidan, munosabat maqsadga ega bo'lmaydi va u ixtiyoriy bo'lishi mumkin emas; ikkinchidan munosabat jarayon emas, u fazo va vaqtda chegaralanmagan; uchinchidan, munosabat maxsus tashqi madaniy vositalar bilan amalga oshirilmaydi, u umumlashma shaklda o'zlashtirilishi mumkin emas. Munosabat har doim individualdir. Biroq munosabat harakat bilan chambarchas bog'liq. U harakatni keltirib chiqaradi, o'zi ham harakat davomida shakllanishi va o'zgarishi mumkin. Munosabat harakat manbai ham, natijasi ham bo'lishi mumkin, ammo bo'lmasligi ham mumkin. Chunki munosabat har doim ham tashqi faollikda namoyon bo'lmaydi. Qolaversa, inson ayni damda yoki umuman mavjud

bo'lmagan, faqat uning o'z ongida mavjud narsalar bilan ham qandaydir munosabatda bo'lishi mumkin.

V.N.Myasishchevning ta'kidlashicha, munosabat sub'ekt va ob'ekt mavjud bo'lgan joyda vujudga keladi. Odamning psixologik munosabatlari uning ob'ektiv voqelik bilan bo'lgan ongli aloqalami ifodalaydi V.N.Myasishchev mazkur voqelikning 3 kategoriyasini ajratib ko'rsatdi:

1) tabiat hodisalari va narsa bo'yumlar olami;

2) odamlar va ijtimoiy hodisalar;

3) sub'ektning o'zi. Tabiatni idrok etish ko'p jihatdan ijtimoiy tajriba ta'siriga tobe bo'ladi, odamning o'ziga bo'lgan munosabati uning boshqalarga bo'lgan munosabati va boshqalarning unga bo'lgan munosabati bilan belgilanadi. Shu sababli psixologik munosabatlar tizimida V.N.Myasishchev odamning boshqa odamlar bilan bo'lgan munosabatlari birinchi darajali ahamiyatga ega, deb hisoblaydi. V.N.Myasishchevning ta'kidlashicha, odamning atrof voqelikka bo'lgan munosabatining turlariga ehtiyojlar, emotsiyalar, qiziqish va e'tiqod kiradi.

V.N.Myasishchev o'z ilmiy qarashlarida munosabatning bilish jarayonlari bilan bo'lgan aloqasini yoritib berishga uringan. Idrok voqelikni hissiy aks ettirish shaklidir. Idrokning mustahkamligi faol ijobiy munosabatni talab qiladi, ob'ektga nisbatan befarq munosabat hukmron bo'lgan sharoitda idrok jarayoni ham beqaror bo'ladi. Idrokning tanlovchanligi ham turli ob'ektlarga nisbatan inson turlicha munosabatda bo'lishi bilan bog'liqdir. Biron ma'lumotni mustahkam eslab qolish ham unga bo'lgan qiziqish va emotsional munosabatga bog'liqligi ko'plab tajribalarda o'z tasdig'ini topgan. Tafakkur voqelikni bilvosita aks ettiradi, ammo tafakkurning mantiqiy shakli bo'lgan hukmlarda ham shaxsiy munosabat ifodalanadi. Shu tufayli aynan bir hodisa haqidagi har xil insonlarning hukmlari bir-biridan farqlanishi mumkin.

Insonning rivojlanishi masalasini ham V.N.Myasishchev munosabatlarning shakllanishi bilan chambarchas bog'laydi. Ko'zatishlar va tabiiy eksperimentlarning ko'rsatishicha, shartsiz reflektor ta'sirida reaktivlik paydo bo'ladi. Ikki yoshdayoq hali unchalik barqaror bo'lmasa-da, bolada uning muayyan narsa va hodisalarga bo'lgan munosabatini ifodolovchi "xohlayman-xohlamayman", "kerak-kerak emas", "qiziq-qiziq emas" kabi so'zlar jo'rligida amalga oshiriladigan reaksiyalarni ko'z atish mumkin. Eng muhimi, bola reaksiyasining mazmuni ishlatayotgan so'zlarning mazmuni bilan hamohangdir. Ikki-uch yoshdan boshlab bolalar ancha aniq ifodalanuvchan bo'luvchi tanlovchan munosabatlarni namoyon etadilar. Bu munosabatlar orasida ota-onasiga, bolalarga, tarbiyachilarga, o'yinlarga bo'lgan munosabat, ayniqsa, yorqin ko'zga tashlanadi.

Munosabatlarning ayrim xususiyatlari bu yoshdayoq xarakterning sifatlari — mustaqillik, tashabbuskorlik, muloqotchanlik va boshqalarda namoyon bo'ladi.

Ushbu yosh davrida munosabatlar vaziyat bilan bog'liqligi va tez o'zgaruvchanligi bilan ajralib turadi. Munosabatlarning xarakteri va rivojlanish darajasiga qarab mazkur yosh davrida bolaning voqelik bilan bo'lgan munosabatlari yanada murakkablashadi va turli—tuman bo'la boshlaydi. Munosabatlar tizimida yangilik — oiladan tashqari majburiyatlar va majburiy o'quv faoliyatining paydo bo'lishi yuz beradi. Bu davrda munosabatlar tizimi ob'ektiv zarurat talablari bilan belgilanadi. Shu tariqa V.N.Myasishchev insonning psixik rivojlanishi uning atrof voqelik va eng avvalo boshqa odamlar bilan bo'lgan munosabatlari tizimining murakkablashib, kengayib borishiga bog'liq bo'ladi, degan g'oyani ilgari suradi.

Shunday qilib, rus psixologlari — L.S.Vigotskiy, A.N.Leontyev. V.N.Myasishchev ilmiy qarashlarining qisqacha tahlili shuni ko'rsatadiki, ushbu olimlarning izlanishlarida inson psixik taraqqiyoti masalasi markaziy o'rin egallagan. Har bir olim o'z ilmiy yondashuviga ega bo'lgan bo'lsa-da, ularning barchasini psixik taraqqiyotning manbalari va qonuniyatlari bilan bog'liq muammolar qiziqtirgan. Rus psixologlarining ushbu muammolarni o'rganish sohasida qo'lga kiritgan yutuqlari psixologiya fanining, shu jumladan, bolalar psixologiyasining taraqqiyoti uchun xizmat qildi va qilib kelmoqda.

Nazorat savol va topshiriqlari.

- 1.Faoliyat nazariyasi ong va faoliyat birligi tamoyilini siz qanday tushundingiz?
- 2.Maktabgacha yosh davrida yetakchi faoliyat o'yin faoliyati bo'lib bola ruhiy rivojlanishida qanday ahamiyatga ega?
- 3.Munosabatlar qachon yuzaga keladi?
- 4.Munosabatning bilish jarayonlari bilan bo'lgan aloqasini yoritib bering?
- 5.V.N.Myasishchevning munosabatlar psixologiyasida bola psixik taraqqiyoti qonuniyatlarining yoritilishi mohiyatini tushuntirib bering?

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. A.N.Leontevning “Faoliyat nazariyasi” tahlili.
2. V.N.Myaseishchevning munosabatlar psixologiyasida bola psixik taraqqiyoti qonuniyatlarining yoritilishi.

Tavsiya etiladigan adabiyotlar

1. Respublikasi O'zbekiston “Ta'lim to'g'risidagi” Qonuni T.,1992
2. “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” T., 1997
3. I.A.Karimov “Barkamol avlod orzusi” T., 1996
4. «Psixologiya» E. Goziev. Toshkent «O'qituvchi» 1994 y.
5. «Maktabgacha tarbiya psixologiyasi» M.Voxidov. Toshkent «O'qituvchi» 1996y.
6. «Psixologiya» F.I. Gonobolik. Toshkent «O'qituvchi» .
7. “Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi”.Z. Nishonova, G. Alimova. Toshkent “O'zbekistonyozuvchilaruyushmasiAdabiyotjamg'armasi. 2006 y.

5-MAVZU: CHAQALOQLIK VA GO'DAKLIK DAVRINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI. (2SOAT)

Dars o'quv maqsadi: Talabalarga chaqaloqlik va go'daklik davrining psixologik xususiyatlari va shu davrdagi bolalarni diagnostika qilish to'g'risida bilim, ko'nikma va malakalarni hosil qilish.

Tushunchalar va tayanch iboralar:

Chaqaloqlik davri, jismoniy rivojlanishi, psixik taraqqiyot, taqlid, bosh miya, muloqot, nutq, harakatlar, o'yinchoq.

Asosiy savollar:

1. Chaqaloqlik va go'daklik davrining o'ziga xos xususiyatlari.
2. Chaqaloq va go'daklarning jismoniy rivojlanishi.

Asosiy o'quv materialini qisqacha bayoni. Bolaning ona qornida o'sish davri onaning organizmiga uzviy bog'liq xolda kechadi. Chaqaloqning barcha xayotiy funksiyalari - ovqatlanish, nafas olish, nafas chiqarish, xavo xaroratining o'zgarishiga va atmosferadagi moddalar almashinuviga moslashish va xokazolar onaning organizmi orqali amalga oshadi.

Tug'ilish tabiatning chaqaloq organizmini kuchli larzaga keltiruvchi mo'jizasidir. Bunda ona qornidagi barqaror muxitda yashagan jonzot favqulodda yangi sharoitga, son sanoqsiz xossa va xususiyatlarga ega bo'lgan qo'zg'ovchilar doirasiga tushadi. Avval chaqaloq organizmining ona organizmdan ajralish sodir bo'lib ijtimoiy-tabiiysharoitlarga moslashuvi boshlanadi. Uning to'rgan organizmida tub o'zgarishlar ro'y beradi. Uning yangi sharoitlarga ko'nikish davri kurashlar ostida o'tadi. Chaqaloq organizmi miqdor va sifat o'zgarishlariga, tashqi olamning qarshiligiga, tasiriga tazyiqiga, duch keladi; fazo, vaqt va xarakat muammolari mutlaqo boshqacha tarzda uning bosh miya katta yarim sharlari po'stida aks eta boshlaydi.

Chaqaloq organizmi ona organizmi bilan bog'liqlik davri tugagan bo'lsada, biroq u dastlabki daqiqalardan boshlaboq mustaqil yashay olmaydi, onaga fizialogik jixatdan tobeligicha qolaveradi.

Tug'ilgan chaqaloq xavo bo'shligi va xavoning bosimga duch kelishi sababli tabiiy talabga kura uning nafas olishi va nafas chiqarishi o'zgaradi. Unda ovqatlanish usuli va vositasi xam o'zgaradi, yani plantsetar oziklanish (ona organizmdan bevosita konga moddalar surilishi)dan oral oziklanishi (ovqat og'iz bushligi orqali meda - ichakk borishi)ga o'tadi.

Chaqaloq xayvonlarning bolalariga qaraganda ximoyaga muxtoj, nochorrok bo'lib tug'iladi. Tug'ilish arafasida unda suniiy yo'l bilan mustaxkamlangan ayrim mexanizmlar, shartsiz reflekslar paydo bo'ladiki, bo'lar yangi xayot sharoitiga moslashishini birmuncha yengillashtiradi.

Bolaning go'daklik (chaqaloqlik) davri jismoniy jixatdan juda xam tez rivojlanish davridir. Odamda odamning yoshi tug'ilgan kundan boshlab xisoblanadi. Lekin aslida odamning dunyoga kelishi, rivojlanishi tug'ilmasdan ilgarigi, yani onaning kornidagi davridan boshlanadi.

Bolaning tug'ilganidan keyin bir yoshgacha bo'lgan davri nisbatan kam xarakat va «nutqsiz» taraqqiyot davridir. Bu davrda bolaning o'sishi va taraqqiyoti tor oila davrasidagi sharoitga va tarbiyaga bog'liq bo'ladi. Ammo shunday bo'lsa xam bu davr xar jixatdan juda ildam rivojlanish davridir.

Yangi tug'ilgan va bir yoshgacha bo'lgan bolalarning tashqi qiyofalari katta odamlarning tashqi qiyofalaridan ancha farq qiladi. Yangi tug'ilgan bolaning boshi gavdasiga nisbatan juda katta (gavdasining to'rtidan bir qismiga barobar) bo'yin deyarli yo'q darajada qiska, gavdasi uzun, oyoq qo'llari gavdasiga nisbatan qisqa bo'ladi, katta yoshli odamning boshi gavdasining 8g'1 qismiga tug'ri keladi.

Bundan tashqari, chaqaloqning yuzi juda kichkina bo'ladi. Chunki yuqorigi va pastki jag'ilari xali ishlamasligi tufayli rivojlanmagan bo'ladi. Chaqaloq bolalar ichki organizmining xolati va faoliyati xam katta odamlarinikidan anchagina farq qiladi. Masalan, o'pkadagi xavo kiradigan mayda pufakchalarning soni miqdori jixatdan katta odamlarniki bilan barobar bo'lsa xam ular juda mayda bo'ladi (katta odamlarnikiga nisbatan 3 barobar kichik). Shuning uchun chaqaloq bolalar katta odamlarga nisbatan 3 barobar tez nafas oladilar. Chaqaloq bola bir minutda 50-60 marta nafas olsa, kattalar 14-16 marta nafas oladi. U jismoniy jixatdan juda tez o'sayotganligi tufayli sof xavoga ayniqsa muxtoj bo'ladi. Toza xavo juda zurrur xisoblanadi.

Chaqaloq bola yuragi katta odamning urishiga nisbatan anchagina tez uradi. Masalan, katta odamning yuragi bir minutda o'rtacha 70-75 marta ursa chaqaloq bolaning yuragi 100 va undan ortik marta uradi. Buning sababi chaqaloq bolalar yuragining xar bir qisqarishida bosib chiqargan qon xajmining (miqdori) ozligi yurak muskullarining xali zaifligi bilan bog'liq. Bundan tashqari chaqaloq bolada yuragining nisbatan tez urishi ular organizmida moddalar almashish jarayonining intensivligi (jadalligi) bilan xam bog'liqdir.

Chaqaloq bolada badanning xaroratini idora qilish xali yaxshi rivojlanmagan bo'ladi. Chaqaloq bolalardatanasini vazniga qaraganda terisining umumiy satxi (yuzasi) nisbatan katta bo'ladi. Bundan tashqari chaqaloq bolalarning terisi katta odamlar terisiga qaraganda ancha yuqa bo'ladi. Bolalarning tez sovuk eyishning sababi xam shundan.

Chaqaloqlarning ovqat xazm qilish azolari xam o'ziga xos xususiyatga ega. Ularning oshqozonlari juda kichgina, oshqozon va ichak muskullari rivojlanmagan, juda zaif bo'ladi. Shuning uchun bu yoshdagi bolalarning eng yaxshi ovqatlantirish usuli ona suti bilan ovqatlantirishdir.

Bolaning chaqaloqlik davri jismoniy jihatdan juda tez rivojlanish davridir. Yangi tug'ilgan bola organizmining 75 % suvdan, 25 % qattiq moddalardan iborat bo'ladi uning bo'yi 48-52 sm, vazni 2800-3500 gr bo'ladi. uning suyaklari tog'aysimon moddadan iborat bo'lib, u bolaning o'sishi bilan rivojlanadi. Yangi tug'ilgan bolaning og'irligi yarim yilgacha 600-700 gr dan, ikkinchi yarim yilda 400-500 gr dan qo'shiladi. Bo'yiga har oyda 2-3 sm dan qo'shiladi. Bir yoshli bolaning og'irligi 10-10,5 kg ga etadi, bo'yi esa 74-75, 5 sm ga etadi. Yangi tug'ilgan bola hatto o'zidan bir hafta oldin tug'ilgan boladan farq qiladi,

shuning uchun ham har bir davrning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olib ular bilan munosabatda bo'lishi kerak.

Bu davrda bola deyarli faqat ona suti bilan ovqatlanadi, u xali gapira olmaydi va mustaqil harakat qila olmaydi. Yangi tug'ilgan bolaning boshi gavdasiga nisbatan katta, bo'yni deyarli yo'q darajada qisqa, gavdasi uzun oyoq – qo'llari gavdasiga nisbatan qisqa bo'ladi. Chaqaloq bola 1 minutda 50-60 marta nafas oladi. Agar chaqaloq bola o'ringa o'ng'ay xolatda yotqizilmasa, siqib yo'rgaklansa va ochiq xavoga olib chiqilmasa, nafas olishida qiyinchiliklar bo'ladi.

Chaqaloq bolaning yuragi 1 minutda 120 marta uradi. Bundan tashqari chaqaloq bolalar yuragining nisbatan tez urishi ular organizmida moddalar almashinuvi intensivligi bilan ham bog'liqdir. Bu yoshdagi bolalarning har odatlari o'zgaruvchan bo'ladi. Bular bolaning ortiqcha harakati, ovqat eyishi ham har odatiga ta'sir qiladi. Shuning uchun kun tartibining ahamiyati kattadir. Chaqaloqning ovqat hazm qilish a'zolari juda kichkina, oshqozon va ichak muskullari rivojlanmagan, juda zaif bo'ladi. Shuning uchun bolalarning eng yaxshi ovqati ona sutidir.

Yangi tug'ilgan bolaning suyaklari deyarli yumshoq tog'aydan iborat bo'ladi. Keyingi taraqqiyot davrida, ya'ni 1 yoshga to'lguncha skeleti suyakka aylana boshlaydi. Unda bolaning terisi ham yumshoq bo'ladi. Agar qattiqroq joyga yotqizilsa yoki ta'sir o'tkazilsa muskul yumshoqligi va o'ta nozikligi uchun terida iz qoladi. Shuning uchun yangi tug'ilgan go'dak ehtiyotkorlik bilan yuvintiriladi va ehtiyotkorlik bilan ushlanadi. Chaqaloqning 20 kun o'tgach terisi taranglasha boshlaydi. Go'dakning yashash sharoitiga qarab suyak va muskullari o'sib boradi. Agar go'dak ko'p yotsa, bosh suyagi hamshunga mos ravishda rivojlana boshlaydi. Shuning uchun go'dak uxlaganda bir maromda uxlashi kerak. Agar go'dak ovqatlanish jarayonida noto'g'ri ushlansa yoki yotsa suyak sistemasi noto'g'ri rivojlanib qolishi mumkin. Chunki go'dak suyagida mineral moddalar unchalik ko'p bo'lmaydi.

Bolaning suyak va muskullari bilan uning suyak sistemasi uning uxlash jarayoniga bog'liq. Bola yurishni o'rganayotganda ham goh o'ng, goh chap qo'lidan ushlab unga yordam berish kerak. Shundagina suyak sistemasini nuqsonlardan saqlash mumkin. Bolaning suyak va muskullari uning barcha organlari, shu jumladan bolaning og'irligi 2800 gr dan 3500 gr gacha, uning bo'yi 48 sm dan 52 sm gacha bo'ladi, bu xususiyatlar faqat yaxshi tug'ilgan bolalarga xosdir. Yangi tug'ilgan bolaning suyagini ohak va boshqa tuzlar kam bo'lib, u asosan tog'ay to'qimalaridan iborat bo'ladi, bosh suyaklar 2-3 oylik bo'lgandagina tutashadi. Yangi tug'ilgan bolani kalla suyagi ham yaxshi qotmagan bo'lib, u asosan tog'aydan iborat bo'ladi, uning oldingi qismida peshona liqildog'i va orqa qismida ensa liqildog'i bo'ladi. Liqildoqlarning biri 2-3 oy mobaynida, 2 –si 12-14 oylik bo'lganda tutashib bitib ketadi.

Go'dak har oyda 2-3 sm dan o'sib boradi. U 8 oylik bo'lganda bo'yi 2 baravarga, 9 oylik bo'lganda 14 martaga oshadi. Bola yoshiga to'lib yurib ketsa, u jismoniy jihatdan sog'lom bo'ladi.

Bola bir yoshgacha bo'lgan davrida jismoniy jixatdan juda tez o'sadi. Bir yil davomida uning vazni va bo'yi ayniqsa sezilarli o'zgaradi. Normal o'sib ulg'ayotgan bola yarim yoshga etganida uning vazni ikki barobar ortadi, bir yoshga etganida esa uch barobar ortadi.

Bolaning bir yoshga to'lguncha bo'lgan davrida bo'yi xam juda tez o'sadi. Xuddi vazni xam bolaning bo'yi xam dastlabki oylarida ayniqsa tez o'sadi. Keyin bo'yining o'sishi xam ancha sekinlashadi.

Yangi tug'ilgan bolaning suyaklari, yani skeleti xam katta odamlarniki singari qattiq va mustaxkam bo'lmaydi. Chaqaloqning skeleti deyarli yumshoq tog'aydan iborat bo'ladi.

Nazorat savol va topshiriqlari

1. Chaqaloqlik davrining o'ziga xos jihatlari nimada?
2. Go'dakning jismoniy o'sishi qanday kechadi?

Mustaqil ish topshiriqlari:

1. Go'daklik davrining psixologik xususiyatlari va diagnostikasi

Tavsiya etiladigan adabiyotlar

1. «Psixologiya» E. Goziev. Toshkent «O'qituvchi» 1994 y.
2. «Maktabgacha tarbiya psixologiyasi» M. Voxidov. Toshkent «O'qituvchi» 1996y.
3. «Psixologiya» F.I. Gonobolik. Toshkent «O'qituvchi» .
4. «Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi». Z. Nishonova, G. Alimova. Toshkent "O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi. 2006 y.

2.2.3.JN, ON, YaN bo'yicha ballar taqsimoti va topshiriqlar mazmuni, baholash mezonlari ON va YaN savolnomalari (intellektual tizim, testlar, yozma ish va og'zaki so'rov variantlari).

JN, ON, YAN, BO'YICHA BALLAR TAQSIMOTI

JN – 40	ON – 30	YAN-30	100 ball
22,0–28,0q3 28,0–34,0q4 34,0–40,0q5	16,5–21,0q3 21,0–25,0q4 26,0–30,0q5	16,5 – 21,0 q3 21,0 – 25,0 q4 26 – 30,0 q5	55 – 70 q 3 71 – 85 q 4 86 – 100 q5
Joriy nazorat baholanishi bir juft amaliy –seminar soati uchun			
”5” baho	”4” baho	”3” baho	
Yuqori – 1.0 Quyi – 0.9	Yuqori – 0.8 Quyi -0.7	Yuqori -0.7 Quyi -0.6	
a) 86-100balluchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim: xulosa va qaror qabul qilish;			
<ul style="list-style-type: none"> • ijodiy fikrlay olish; • mustaqil mushohada yurita olish; • olgan bilimlarini amalda qo'llay olish; • mohiyatini tushunish; • bilish, aytib berish; • tasavvurga ega bo'lish. 			
b) 71-85 ball uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:			
<ul style="list-style-type: none"> • mustaqil mushohada yurita olish; • olgan bilimlarini amalda qo'llay olish; • mohiyatini tushunish; • bilish, aytib berish; • tasavvurga ega bo'lish. 			
v) 55-70 ball uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:			
<ul style="list-style-type: none"> • mohiyatini tushunish; • bilish, aytib berish; • tasavvurga ega bo'lish. 			
Quyidagi hollarda talabaning bilim darajasi			
g) 0-55 ball bilan baholanishi mumkin:			
<ul style="list-style-type: none"> • aniq tasavvurga ega bo'lmaslik; • bilmaslik. 			

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA
O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

**MAKTABGACHA TA'LIM PEDAGOGIKASI VA
PSIXOLOGIYASI KAFEDRASI**

**BOLALAR PSIXOLOGIYASI VA
PSIXODIAGNOSTIKASI
FANINING MA'RUZA MATNINING**

ISHLANMASI

MA'RUZA MASHG'ULOTINING ISHLANMASI

1 - MAVZU:	KIRISH. BOLALAR PSIXOLOGIYASI O'QUV FANI SIFATIDA
Talabalar soni:	O'quv vaqti²- soat
Mashg'ulot shakli:	Informasion ma'ruza
Maruzaning rejasi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kirish. Bolalar psixologiyasi faning predmeti va vazifalari. 2. Fanning asosiy kategoriyalari. 3. Bolalar psixologiyasi fanining boshqa fanlar bilan aloqasi. 4. Bolalar psixologiyasi: nazariya va amaliyot.
<p>Mashg'ulotning maqsadi: Talabalarga bolalar psixologiyasi fanining predmeti va vazifalari, kategoriyalari, fanning boshqa fanlar bilan bog'liqligining mohiyatini tushuntirib berish.</p>	
<p>Ma'ruza mazmuni. Bola rivojlanishning turli tomonlarini har xil fanlar-anatomiya, fizalogiya, oily nerv faoliyati fizalogiyasi, gigena, enigrafia va boshqalar o'rganadi. Tug'lgandan etuklik davrigacha bola psixik taraqqiyotini o'rganish esa psixologik bilimlarning maxsus sohasi-bolalar psixologiyasining zimasiadir. Chunki bolalar psixologiyasi bola psixik taraqqiyoti qonuniyatlari, rivojlanishning turli bosqichlarida bola psixikasiga xos xususiyatlar haqidagi fandır.</p>	
<p>Pedagogik vazifasi: Talabalarga bolalar psixologiyasi fanidan komillik yosh taraqqiyot o'sish deternimizm, geterxronlik tizimlilik kabi fanining asosiy kategoriyalari haqida to'liq ma'lumot beriladi. Bolalar psixologiyasi fanining predmeti va vazifalari uning boshqa fanlar bilan aloqasi haqida keng ma'lumot beriladi.</p>	
O'qitish vositalari:	Klaster sxemasi, plakat, marker vatman, qog'oz bo'r
O'qitish usuli va shakli:	Ma'ruza savollar, topshiriqlar, aqliy hujum, yalpi fikriy xujum jamoa bo'lib ishlari
O'qitish sharoiti:	Proektor va komp'yuter bilan taminlangan auditoriya
Monitoring va baholash:	Og'zaki nazorat, savol javob, o'z o'zini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash

2.2. Amaliyning texnologik xaritasi

Ishlash bosqichlari, vaqti	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talabalar
1-	Ma'ruzaning mavzusi e'lon qilinadi. O'quv mashg'ulotning maqsadi va natijalarini tushuntiradi	Tinglaydi savollarga javob beradi.

bosqich. Kursga, mavzuga kirish (20 minut)	o'tilgan mavzusi takrorlanadi. 1. Bolalar psixologiyasi fani qanday fan deb o'ylaysiz? 2. Bolalar psixologiyasi fanini o'rganishdan maqsadingiz?	
2- bosqich. Asosiy bo'lim (50 minut)	2.1. O'quv mashg'ulotining birinchi rejasi bo'yicha ma'ruza qilinadi. Kirish ma'ruzasi talabalarga yoritib berildi. Talabalarni faollashtirib olish BBB jadvalini to'ldirishini so'raydi (2 –ilova)	Tinglaydi yozib oladi savollarga javob beradi. Topshiriqni bajaradi.
	2.2. Mavzuning “Fanning asosiy kategoriyalarini” rejasini klaster usulida yoritib berildi. (3- ilova) talabalarni o'zlashtirishni nazorat qilish uchun yalpi fikriy hujum metodidan foydalandi.	Tinglaydi javob oladi, savollarga javob beradi. Topshiriqni bajaradi.
	2.3. O'quv mashg'ulotlarining uchinchi reja bo'yicha ma'ruza qilindi. axborot ma'ruza orqaliyu bunda fikriy hujum usulidan foydalandi. Talabalarni o'zlashti nazorat qilish uchun savollar beriladi. 2.4. O'quv mashg'ulotlarga to'rtinchi rejasi bo'yicha kichik mavzu qilinadi. Talabalarni mazuga qiziqtirish uchun “Ikki qismli kundalik” usulidan foydalaniladi. (4 –ilova)	Tinglaydi yozib oladi. Savollarga javob beradi. Tinglaydi yozib oladi. Topshiriq bajariladi.
	Mavzu rejalari yuzasidan yakuniy xulosalar chiqariladi	Tinglaydi
3- bosqich. Yakuniy qism (10 minut)	3.2. Talabalarining bilim va malakalarini baholaydi.	O'zini nazorat qiladi
	3.3. Uyga topshiriq beriladi.	O'zini-o'zi nazorat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1- ILOVA

1. Karimov I.A. Barkamol avlod orzusi. t 1996
2. G`oziev E. Yosh psixologiyasi. T.1994
3. Adizova t. Psixologik korreksion ishlar. T.2000
4. Nishonova Z.T. Psixologik xizmat. Ma'ruzalar matni
5. Karimova V. Psixologiya. T.2004
6. Raxmatullaev A. Maktabda psixologik xizmatni tashkil etish. T.– 2001
7. Mamajonov. Tarbiya saboqlari. Toshkent – 2003 yil.

2 – ilova

Bilaman	Bilmayman	Bilishni xoxlayman

3-ilova

4- ilova

Ikki qismli kundalik

<i>Sitata</i>	<i>Izoh</i>

MA'RUZA MASHG'ULOTINING ISHLANMASI

2 - MAVZU:	BOLALAR PSIXOLOGIYASI FANINING METODLARI.
<i>Talabalar soni:</i>	<i>O'quv vaqti</i> 2- soat
<i>Mashg'ulot shakli:</i>	
<i>Maruzaning rejasi</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bola psixikasini o'rganish prinsiplari. 2. Psixologik tadqiqotni o'tkazish shakllari. 3. Bolalar psixologiyasining asosiy va yordamchi metodlari.
Mashg'ulotning maqsadi: Talabalarga bolalar psixologiyasi fanning tamoyillari, metodlari haqida bilimlar berish.	
Ma'ruza mazmuni. Bolalar psixologiyasi fanining taraqqiyoti ikki asosiy yo'nalishda kechadi: psixik taraqqiyot manbalari muammosining nazariy hal etilishi va bolalar psixikasini o'rganishning yanada samaraliroq metodlarini qidirish. Psixik taraqqiyot manbalari muammolarini nazariy hal etish deganda ushbu muammo bilan shug'ulangan asosiy psixologik maktablar va yo'nalishlar vakillarining qarashlari tushuniladi. Bola psixikasini o'rganishning yanada samarali metodlarini qidirish bolalar psixik taraqqiyotiga xos xususiyatlar haqida aniqroq axborot olishga xizmat qiladigan metodlarni ishlab chiqishni anglatadi.	
Pedagogik vazifasi: Bolalar psixologiyasi tamoyillari, metodlari haqida egallagan bilimlarni savollar orqali tekshirish; Shu mavzu yuzasidan savol javob o'tkazish; Metodlar yuzasidan munozara tashkil etish.	
<i>O'qitish vositalari:</i>	Amaliy muommali holatlarni yechish, aqliy hujum, kichik guruhlarda ishlash Proektor slaydlar
<i>O'qitish usuli va shakli:</i>	Individual frontal, juftlikda va guruhlarda ishlash
<i>O'qitish sharoiti:</i>	Proektor va komp'yuter bilan taminlangan auditoriya
<i>Monitoring va baholash:</i>	Og'zaki nazorat savol javob o'z-o'zini nazorat qilish reyting tizimi asosida baholash

2.2. Amaliyning texnologik xaritasi

Ishlash bosqichlari, vaqti	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talabalar
1-bosqich. Kursga, mavzuga	Ma'ruzaning mavzusi e'lon qilinadi. O'quv mashg'ulotning maqsadi va natijalarini tushuntiradi o'tilgan mavzusi takrorlanadi. 1. O'tgan mavzu bo'yicha siz "Aktivator 3-2-1" usuli	Tinglaydi savollarga javob beradi.

kirish (15 minut)	asosida bilimlaringizni mustahkamlaymiz.Ilova -1.	
2- bosqich. Asosiy bo'lim (55 minut)	2.1. O'quv mashg'ulotining birinchi rejasi bo'yicha ma'ruza qilinadi. Kirish ma'ruzasi talabalarga yoritib berildi. Talabalarni faollashtirib olish BBB jadvalini to'ldirishini so'raydi (1 –shakl)	Tinglaydi yozib oladi savollarga javob beradi. Topshiriqni bajaradi.
	2.2. Mavzuning “Psixologik tadqiqotni o'tkazish shakllari ” rejasini kichik ma'ruza asosida tushuntirib beradi. Rejani mustahkamlash uchun savol- javob o'tkazadi.	Tinglaydi javob oladi, savollarga javob beradi.
	2.3. O'quv mashg'ulotlarining uchinchi reja bo'yicha ma'ruza qilinadi. Bunda slayddan unumli foydalaniladi. Talabalarni ikki tomonga ajratib “Debat”usuli asosida rejani mustahkamlaydi.	Tinglaydi yozib oladi. Savollarga javob beradi.
3- bosqich. Yakuniy qism	Mavzu rejalari yuzasidan yakuniy xulosalar chiqariladi	Tinglaydi
	3.2. Talabalarning bilim va malakalarini baholaydi.	O'zini nazorat qiladi
(10 minut)	3.3. Uyga topshiriq beriladi.	O'zini-o'zi nazorat qiladi.

1- ILOVA

“Aktivator 3-2-1” usuli.

O'tilgan mavzu yuzasidan :

- 3ta qiziqarli ma'lumot
- 2ta talabaga yoqqan ma'lumot
- 1ta amalda qo'llasa bo'ladigan ma'lumot yoziladi.

1-shakl

Bilaman	Bilmayman	Bilishni xoxlayman

MA'RUZA MASHG'ULOTINING ISHLANMASI

3- MAVZU:	PSIXOLOGLAR TOMONIDAN BOLALAR PSIXOLOGIYASI MUAMMOLARINING O'RGANILISHI. L.S.VIGOTSKIYNING MADANIY -TARIXIY KONSEPSIYASI.
Talabalar soni:	O'quv vaqti 2- soat
Mashg'ulot shakli:	Axborot ma'ruza
Maruzaning rejasi	<ol style="list-style-type: none"> 1. L.S.Vigotiskiyning madaniy –tarixiy konsepsiyasi haqida umumiy tushuncha. 2. L.S.Vigotiskiyning madaniy –tarixiy konsepsiyasi oliy psixik, fuksiyalarning taraqqiyot manbaalari haqida 3. L.S.Vigotiskiyning konsensiyasida bola psixik taraqqiyotining qonuniyatlari.
Mashg'ulotning maqsadi: L.S.Vigotiskiyning madaniy –tarixiy konsepsiyasi haqida chuqur bilimlar hosil qilish.	
<p>Ma'ruza mazmuni.L.S.Vigotiskiyning ilmiy qarashlari ijtimoiy muhit ahamiyatini aniqlashtirishda muhim poydevor, psixik taraqqiyotining haarkatlaniruvchi kuchi ta'limdir.</p> <p>Madaniy –tarixiy konsepsiyasining muhim g'oyalaridan biri bu rivojlanshning eng yaqin honasi, rivojlanishining eng yaqin xonasi – bola rivojlanishining ayni vaqtdagi darajasi bilan kelajakda erishish mumkin bo'lgan taxminiy darajasi o'rtasidagi vaqtinchalik masofadan iborat. L.S.Vigotiskiyn psixologiyada madaniy –taixiy yondashuvga asos solgan.</p>	
Pedagogik vazifasi: L.S.Vigotiskiyning madaniy –tarixiy konsepsiyasi haqida ma'lumot beradi. Dastlabki tushunchalar hosil qiladi. Konspepsiyada keltirilgan bola taraqqiyoti asosiy, qonuniyatlarni tariflab beradi. Bugungi kundagi ahamiyatini tushuntirib beradi.	
O'qitish vositalari:	Ma'ruza, savollar, topshiriqlar, diolog, jamoaviy bo'lib ishlash.
O'qitish usuli va shakli:	Ma'ruza savollar, topshiriqlar, aqliy jamoa bo'lib ishlari
O'qitish sharoiti:	Ko'rgazmali qurollar bilan jihozlangan o'quv xonasi
Monitoring va baholash:	Og'zaki nazorat, savol javob, o'z o'zini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash

2.2. Amaliyning texnologik xaritasi

Ishlash bosqichlari, vaqti	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talabalar
1- bosqich. Fan va mavzuga kirish (3 minut)	<p>1.1. Amaliyning mavzusini e'lon qiladi, o'quv mashg'ulotining maqsadi va natijalarini tushuntiradi. O'tilgan mavzuni takrorlash maqsadida savol –javob o'tkaziladi.</p> <p>1. Bola psixikasi o'rganish prinsiplari qaysilar.</p> <p>2. Bolalar psixologiyasining asosiy va yordamchi metodlari qaysilar?</p> <p>1.2. Fanni o'zlashtirishda foydalanish uchun zarur bo'lgan</p>	Yozib oladi.

	adabiyotlar ro'yxati bilan tanishtiradi. (7 –ilova)	
2- bosqich. Bilimlar foydalan ish(2 minut)	2.1. O'quv mashg'ulotning birinchi mashg'uloti bo'yicha ma'ruza qilinadi. Birinchi reja 1 –shakli asosida ochib beriladi.	Tinglaydi, savollar bilan murojaat qiladi.
3- bosqich. Asosiy (65 minut)	2.2. Amaliyning L.S.Vigotskiyning madaniy –tarixiy konsepsiyasida oliy psixik funksiyalarning taraqqiyot manbaalari haqida rejasini kichik ma'ruza asosida yoritib beradi(2-shakli) 2.3. Vigotskiyning konsepsiyasida bola psixik taraqqiyotining qonunlari 3- shakl yordamida tushuntiriladi.	Tinglaydi, yozib oladi va fikrini bildiradi Tinglaydi, yozib oladi
4- bosqich. Yakuniy qismi (10 minut)	3.1. Ma'ruzada qilingan har bir savol yuzasidan umumiy yakuniy xulosa chiqaradi. 3.2. Talabalarning bilim va ko'nikmalarini baholaydi. 3.3. Mavzu yuzasidan uyga vazifa beriladi.	Tinglaydi. O'zini nazorat qiladi.

ILOVA

- 1.G`oziev E.Yosh psixologiyasi. T.1994
- 2.Adizova t. Psixologik korreksion ishlar. T.2000
- 3.Nishonova Z.T. Psixologik xizmat. Ma'ruzalar matni
- 4.Karimova V. Psixologiya. T.2004
- 5.Raxmatullaev A. Maktabda psixologik xizmatni tashkil etish. T.– 2001
- 6.Mamajonov. Tarbiya saboqlari. Toshkent – 2003 yil.
- 7.Nishonova Z.T. Alimova G.K. Bolalar psixologiyasi va uni o`qitish metodikasi.
- 8.Abdurasulov R. Psixologning kundalik kitobi. Jizzax 2005

MA'RUZA MASHG'ULOTINING ISHLANMASI

4 - MAVZU:	A.N.LEONTYEVNING FAOLIYAT NAZARIYASI VA V.N.MYASISHCHEVNING MUNOSABATLAR PSIXOLOGIYASIDA BOLA PSIXIK TARAQQIYOTI QONUNIYATLARINING YORITILISHI	
Talabalar soni:	O'quv vaqti2- soat	
Mashg'ulot shakli:	Axborot ma'ruza	
Maruzaning rejası	<ol style="list-style-type: none"> 1 A.N.Leontyevning faoliyat nazariyasi mazmuni. 2. A.N.Leontyev nazariyasida bolalarda o'yin faoliyati. 3. V.N. Myasishchevning faoliyat nazariyasi mazmuni. 4. V.N. Myasishchev nazariyasida bolalarda munosabatlarning rivojlanishining ong taraqqiyotidagi o'rni. 	
<p>Mashg'ulotning maqsadi: : Talabalarga bolalar ruhiyatining rivojlanishi to'g'risida psixolog A. N.Leontevn va V.N. Myasishchevning nazariyalari to'g'risida bilimlar berish.</p>		
<p>Ma'ruza mazmuni.Faoliyat nazariyasi nuqtai nazaridan faoliyat inson ongi shakllanishining sharti va omili, ong faolligining shaklidir. A.N.Leontyev o'z izlanishlarida faoliyatning bola taraqqiyotiga ta'siri muammosini ham chuqur o'igangan. Tadqiqot natijasida faoliyat nazariyasi doirasida "yetakchi faoliyat" tushunchasi shakllandi.Yetakchi faoliyat deganda taraqqiyotning muayyan davrida bola shaxsidagi asosiy psixologik o'zgarishlarga sabab bo'luvchi faoliyat tushuniladi.</p> <p>V.N. Myasishchev insonning rivojlanishida faoliyatning rolini kamsitmagan holda odamlar o'rtasida hamkorlik, o'zaro yordamni talab qiluvchi munosabatlar tarkib topmagan taqdirda faoliyatning o'zi asosiy psixik sifatlarning shakllanishida neytral jarayon bo'lib qolishi mumkin, degan xulosaga keladi</p>		
<p>Pedagogik vazifasi: A.N.Leontevning faoliyat nazariyasi haqida to'liq ma'lumot beradi. Faoliyat darajalari va ularning shaxs rivojlanishiga ta'sir to'g'risida bilimlar beradi.</p>		
O'qitish vositalari:	Klaster sxemasi, plakat, marker vatman, qog'oz bo'r	
O'qitish usuli va shakli:	Ma'ruza savollar, topshiriqlar, aqliy jamoa bo'lib ishlari	
O'qitish sharoiti:	Ko'rgazmali qurollar bilan jihozlangan o'quv xona	
Monitoring va baholash:	Og'zaki nazorat, savol javob, o'z o'zini nazorat qilish, reyting tizimi asosida baholash	

2.2.Amaliyningtexnologik xaritasi

Ishlash bosqichlari, vaqti	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talabalar
1-bosqich.	Ma'ruzaning mavzusi e'lon qilinadi. O'quv mashg'ulotning maqsadi va natijalarini tushuntiradi o'tilgan mavzusi takrorlanadi. Maqsadi olib so'rov o'tkaziladi.	Yozib oladi

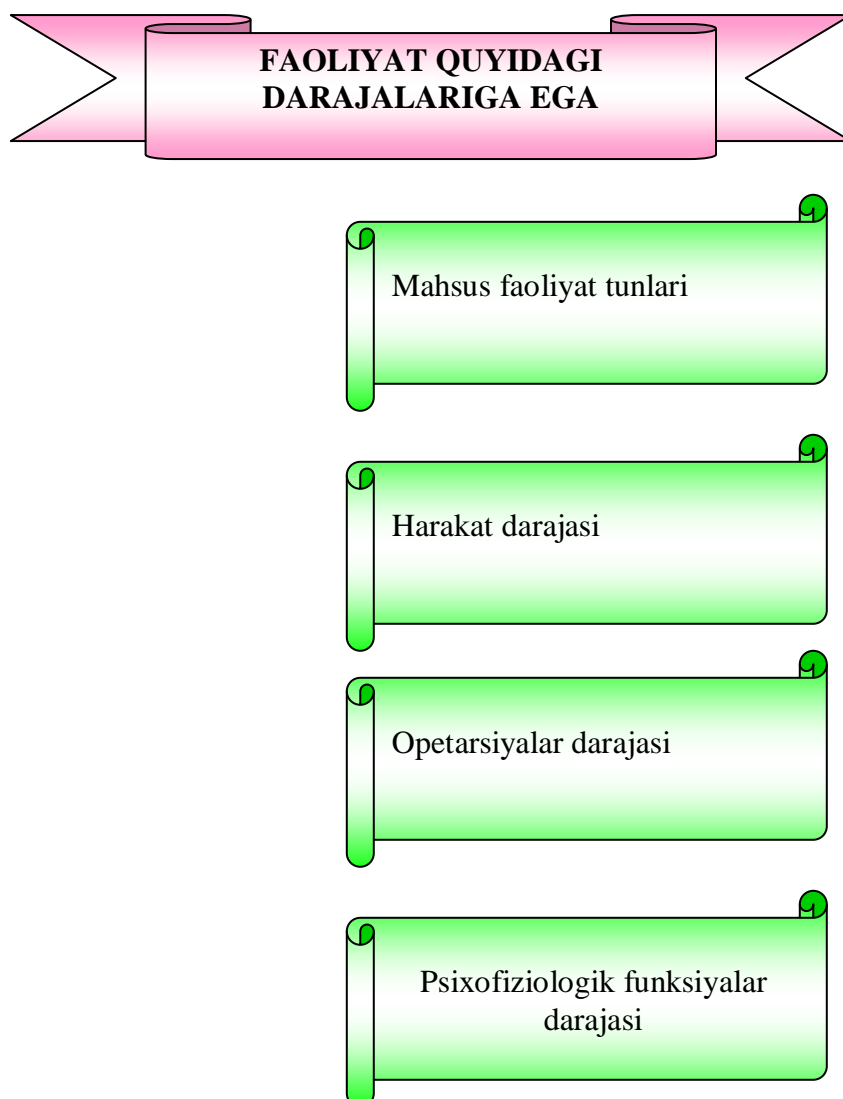
Kursga, mavzuga kirish (20 minut)	1. Vigotiskiyning fikricha psixik taraqqiyotni harakatlantiruvchi kuch nimada? 2. Vigotiskiyning konsepsiyachsining ugungi kundagi ahamiyati haqida ma'lumot bering.	
	1.2. Fanni o'zlashtirishda foydalanish uchun zarur bo'lgan adabiyotlar ro'yxati bilan tanishtiradi. (1-ilova)	Yozib oladi
2- bosqich. Asosiy bo'lim (50 minut)	2.1. O'quv mashg'ulotining birinchi rejasi bo'yicha ma'ruza qilinadi. A.N.Leontevning faoliyat nazariyasi haqidagi tushunchalarni visual holatda tushuntirib beradi.	Tinglaydi savollar bilan murjoat qiladi
	2.2. Ma'ruzaning A.N.Leontyev nazariyasida bolalarda o'yin faoliyati. i savolini chizma orqali yoritib beradi talabalar o'zlashtirishini nazorat qilish uchun savollar beradi. (1-shakl)	Tinglaydi, yozib oladi, savollarga javob beradi
	2.3. V.N. Myasishchevning faoliyat nazariyasi mazmuni slayddan foydalanib yoritiladi.	Tinglaydi, yozib oladi, savollarga savob beradi.
	2.4. 4-reja savolini kichik ma'ruza asosida yoritib beradi.	Tinglanadi. Yozib oladi. Savollarga javob beradi.
3- bosqich. Yakuniy qism (10 minut)	3.1. Ma'ruzadagi har bir savol yuzasidan umumiy yakuniy xulosa chiqaradi.	Tinglaydi
	3.2. Talabalarining bilim va ko'nikmalarini baholaydi	O'zini o'zi nazorat qiladi
	3.3 uyga vazifa beriladi.	Tinglaydi, yozib oladi

1- ILOVA

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. Barkamol avlod orzusi. t 1996
2. G`oziev E. Yosh psixologiyasi. T.1994
3. Adizova t. Psixologik korreksion ishlar. T.2000
4. Nishonova Z.T. Psixologik xizmat. Ma'ruzalar matni
5. Karimova V. Psixologiya. T.2004
6. Raxmatullaev A. Maktabda psixologik xizmatni tashkil etish. T.– 2001
7. Mamajonov. Tarbiya saboqlari. Toshkent – 2003 yil.
8. Nishonova Z.T. Alimova G.K. Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi.

1 – shakl

1 – shakl

MA'RUZA MASHG'ULOTINING ISHLANMASI

5 –MAVZU:	CHAQALOQLIK VA GO'DAKLIK DAVRINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI
Talabalar soni:	<i>O'quv vaqti</i> 2- soat
Mashg'ulot shakli:	Ahborot maruzasi
Maruzaning rejasi	1.Chaqaloqlik vago'daklik davrining o'zigaxos xususiyatlari. 2.Chaqaloq va go'daklarning jismoniy rivojlanishi.
Mashg'ulotning maqsadi: chaqaloqlik va go'daklik davrining psixologik xususiyatlari va shu davrdagi bolalarni diagnostika qilish to'g'risida bilim, ko'nikma va malakalarni hosil qilish.	
Ma'ruza mazmuni. tug'ulish tabiatning chaqaloq organizimini kuchli larzaga keltiruvchi mo'jizadir. Bunda ona qornidagi barqaror muhitda yashagan jonzod favqulotda yangi sharoitga, son sanoqsiz hossa va hususiyatlarga ega bo'lgan qo'zg'ovchilar doirasiga tushadi. Avvalo chaqaloq organizimi ona organizimidan ajralaish sodir bo'lib ijtimoiy – tarbiya sharoitlariga ko'nikish davri kurashlar ostida o'tadi. Chaqaloq oragnizimi miqdor va sifat o'zgarishlariga tashqi olamning qarshiligi tasiriga duch keladi. Inson zotining bir yoshgacha davrini nutiqgacha davr deb atash odat bo'lib qolgan. Bu davr mobaynida go'dak bosh miyya yarim sharlari 2 – signaller sistemasi faoliyati bilan bog'liq anchagina ishlar amalgam oshiriladi.	
Pedagogik vazifasi: Chaqaloq va go'dak davri haqida to'liq ma'lumot beriladi. Go'dak bolalarning tarbiyasining o'ziga xos jihatlari va jismoniy rivojlanish bosqichlari tushuntiriladi.	
O'qitish vositalari:	Ikki qisimli kundalik shakillar.
O'qitish usuli va shakli:	Maruza, savollar topshiriqlar, dialog, aqliy hujum, jamoaviy bo'lib ishlash.
O'qitish sharoiti:	Tehnik va ko'rgazmali qurollar bilan taminlangan o'quv honasi.
Monitoring va baholash:	Og'zaki nazorat savol javob reyting tizimida baholash.

2.2. Amaliyning texnologik xaritasi

Ishlash bosqichlari, vaqti	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talabalar
1-bosqich. Kursga, mavzuga kirish (20 minut)	1.1. Maruza mavzusini e'lon qiliadi. O'quv mashg'ulotning maqsadi va natijalarini tushuntiradi. O'tilgan takrorlash maqsadida bilish sorov o'tkaziladi. 1. 2. A.N.Leontyev nazariyasida bolalarda o'yin faoliyati to'g'risidagi fikrlarini keltiring? 1.3. V.N. Myasishchevning faoliyat nazariyasi	Tinglaydi savollarga javob beradi.

	mazmunini qisqacha tushuntiring?	
	1.2. Fanni o'zlashtirishda foydalanish uchun zarur bo'lgan adabiyotlar ro'yhati bilan tanishtiradi. 1-ilova	Yozib oladi.
2- bosqich. Asosiy bo'lim (50 minut)	2.1. O'quv mashg'ulotining birinchi savoli bo'yicha maruza qiladi. Chaqaloq va go'daklik davrining o'ziga hos hususiyatlari. (1 shakli) Talabalarni reja bo'yicha bilimlarini musatahkamlash uchun B.B.B. jadvalini toldirishni so'raydi. (2 ilova)	Tinglaydi, savollar bilan murojat qiladi, taopshiriqlarni bajaradi.
	2.2. Maruzaning Chaqaloq va go'daklarning jismoniy rivojlanishini kichik maruza orqali tushuntirib beriladi. Ma'ruza davomida slayddan unumli foydalaniladi.	Tinglaydi yozib oladi.
3- bosqich. Yakuniy qism (10 minut)	3.1. Maruza qilingan har bir savol yuzasidan umumiy yakuniy hulosani chiqaradi.	Tinglaydi.
	3.2. Talabalarining bilim va ko'nikmalarini baholaydi.	
	3.3. Uyga vazifa beriladi.	Yozib oladi.

1- ILOVA

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov I.A. Barkamol avlod orzusi. t 1996
2. G'oziev E. Yosh psixologiyasi. T.1994
3. Adizova t. Psixologik korreksion ishlar. T.2000
4. Nishonova Z.T. Psixologik xizmat. Ma'ruzalar matni
5. Karimova V. Psixologiya. T.2004
6. Raxmatullaev A. Maktabda psixologik xizmatni tashkil etish. T.– 2001
7. Mamajonov. Tarbiya saboqlari. Toshkent – 2003 yil.
8. Nishonova Z.T. Alimova G.K. Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI
MAKTABGACHA TA'LIM PEDAGOGIKASI VA PSIXOLOGIYASI KAFEDRASI

BOLALAR PSIXOLOGIYASI VA PSIXODIAGNOSTIKASI
FANINING AMALIY MASHG'ULOT ISHLANMASI

SAMARQAND-2018

AMALIY MASHG'ULOT -1
MAVZU: Bolalar psixologiyasi fanining predmeti, vazifalari .

1.1 Amaliy mashg'ulotning o'qitish texnologiyasi.

Mashg'ulot vaqti-2 soat	<i>Talabalar soni: 20-24 gacha</i>
O'quv mashg'ulotning shakli	Vizual amaliy mashg'ulot
Amaliy mashg'ulotning rejasi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bolalar psixologiyasining predmeti, maqsadi, vazifalari. 2. Bolalar psixologiyasining fan sifatida ajralib chiqishi. 3. Bolalar psixologiyasi fanning boshqa fanlar bilan bog'liqlikda rivojlanishi.
O'quv mashg'ulotining maqsadi: Talabalar bolalar psixologiyasi fanining predmeti, maqsadi, vazifalari haqida bilimlarini tahlil qiladilar shu mavzuga doir bilim ko'nikma malakalarini mustahkamlaydilar	
Pedagogik vazifalar:	O'quv faoliyati natijalari:
<ul style="list-style-type: none"> • Talabalarga bolalar psixologiyasining predmeti, maqsadi, vazifalari FSMU texnologiyasida mustahkamlash; • Bolalar psixologiyasining fan sifatida ajralib chiqish yuzasidan munozara tashkil etish. • Bolalar psixologiyasi fanning boshqa fanlar bilan bog'liqlikda rivojlanishi yuzasidan munozara tashkil etish. 	<ul style="list-style-type: none"> • Talabalar topshiriqni bajarish asosida erkin fikr yuritadi, topshiriqlar bajariladi va bilimlar mustahkamlanadi; • Mavzu bo'yicha talabalarda mustaqil dunyoqarash shakllanadilar. • Bolalar psixologiyasi fani boshqa fanlar bilan rivojlanishi haqida kuchli bilimga ega bo'ladilar.
Pedagogik vazifalar:	O'quv faoliyatining natijalari
O'qitish uslubi va texnikasi.	Amaliy, muammoli xolatlarni yechish, aqliy hujum, kichik guruh, FSMU.
O'qitish vositalari.	Proyektor slaydlar.
O'qitish shakli.	Individual, frontal, juftlikdan va guruhlarda ishlash.
O'qitish sharoitlari.	Proyektor bilan taminlangan slaydlar.

2.2. Amaliyning texnologik xaritasi

Ishlash bosqich-lari, vaqti	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talabalar
1. Bosqich. Kirish (3 minut)	1.1. Mashg'ulotni fikriy hujum orqali tashkil etiladi.	1.1. Mavzu yuzasidan fikrlar beriladi.
2. Bosqich: bilimlarni faollashtirish (2 minut)	1.2. O'quv faoliyatni baholash mezonlarini ma'lum qiladi.	Mashg'ulot etaplardagi faoliyatga ko'ra ball olinadi baholanadi.
3. Bosqich: asosiy (65 minut)	<p>3.1. Talabalarga bolalar psixologiyasining predmeti, maqsadi, vazifalari rejasi FSMU texnologiyasi asosida mustahkamlanadi.</p> <p>3.2. Bolalar psixologiyasining fan sifatida ajralib chiqish yuzasidan munozara tashkil etiladi.</p> <p>3.3. Bolalar psixologiyasi fanning boshqa fanlar bilan bog'liqlikda rivojlanishi yuzasidan munozara tashkil etiladi.</p>	<p>3.1. Topshiriqlarni bajaradi, o'z fikrlarini bayon etadilar.</p> <p>3.2. Savollarga javob beradi, aniqlik, kritadilar, mustaqil fikr yuritadi, bir biriga savollar beradi.</p> <p>3.3. Savollarga javob beradi, aniqlik, kritadilar, mustaqil fikr yuritadi, bir biriga savollar beradi.</p>
4. Bosqich: Yakuniy (10 minut)	<p>4.1. "Refleksiya" mashqi orqali mavzu mustahkamlanadi va hulosa yasaydi.</p> <p>4.2. O'quv jarayonida ishtirok etganlarni reyting asosida baholaydi.</p> <p>4.3. Kelgusi dars mavzusi e'lon qilinadi.</p>	<p>4.1. Mashg'ulot davomida o'rganilgan masalalar yodga olinadi.</p> <p>4.2. O'quv jarayonida ishtirok etganlarni barchasi reyting asosida bahoga ega bo'ladi.</p> <p>4.3. Yozib oladilar tayorlanib keladilar.</p>

1-ilova

FSMU texnologiyasi

Ushbu texnologiya munozaralimasalalarni haletishdaxamdao'quv jarayonini baxs-munozaralio'tkazishda qo'llaniladi, chunki bute texnologiyatalabalarnio'z fikriniximoya qilishga, erkin fikrlash va o'z fikriniboshqalargao'tkazishga, ochiq xoldabaxslashishgaxamdashubilan birgabaxslashish madaniyatini o'ratadi. Tinglovchil argatarqatilgan oddiy qog'ozgao'z fikrlarini aniqlik va qisqaxolatda ifodalaytib, tasdiqlovchidalillaryoki inkoretuvchifikrlarni bayonetishgayordamberadi.

F – fikringizni bayon eting

S – fikringiz bayoniga sabab ko'rsating

M – ko'rsatgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring

Savol	Bolalar psixologiyasining maqsadi
(F) Fikringizni bayon eting	
(S) Fikringiz bayoniga sabab ko'rsating	
(M) Ko'rsatgan sababingizni isbotlovchi dalil keltiring	
(U) Fikringizni umumlashtiring	

AMALIY MASHG'ULOT -2
MAVZU: Bola psixikasini o'rganish prinsiplari vapsixologik tadqiqot shakllari

1.2 Amaliy mashg'ulotning o'qitish texnologiyasi.

Mashg'ulot vaqti-2 soat	Talabalar soni: 20-24 gacha
O'quv mashg'ulotning shakli	Muammoli: ma'ruza
Amaliy mashg'ulotning rejasi	<ol style="list-style-type: none"> 1. ola psixikasini o'rganish prinsiplari. 2. sixologik tadqiqotni o'tkazish shakllari.
O'quv mashg'ulotining maqsadi: Bolalar psizologiyasi faninig maedlari, prinsplari haqida chuqur bilimlarnimustahkamlash.	
Pedagogik vazifalar:	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Talabalarga bolalar psixologiyasi fanning prinsiplari haqidagi bilimlar savollar orqali tekshirish. ➤ Psixologik tadqiqotni o'tkazish shakillarini adabiyotlardan o'rganish va tahlil qilish. ➤ Mavzuga doir egallangan bilim yuzasidan munozara tashkil etish. 	<ul style="list-style-type: none"> • Savollarga javob berish orqali mavzu yuzasidan bilimlar namoyon etadilar. • Bolani o'rganish ikki asosiy "ko'ndalang kesim" va "uzunasiga kesim" shakllarida o'rganilishi mohiyatini yoritib beradilar. • Mavzu bo'yicha talabalarda mustaqil dunyoqarash shakllanadi.
O'qitish vositalari:	Venn diagrammasi
O'qitish usuli va shakli	Ma'ruza, savollar, topshiriqlar, diolog, jamoaviy bo'lib ishlash.
O'qitish sharoiti	Ko'rgazmali quollar bilan jihozlangan o'quv honasi.
Manitoring va baholash	Og'zaki nazotrat savol javob, o'z o'zini nazorat qilish, reyting tizmi asosida baholash.
O'qitish sharoitlari.	

2.2. Amaliyning texnologik xaritasi

Ishlash bosqich-lari, vaqti	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talabalar
1 – bosqich Kursga va mavzuga kirish (20 minut)	1.1. Maruzaning mavzusini e'lon qiliadi, o'quv mashg'ulotining maqsadi va natijalarini tushuntiradi. O'tilgan mavzuni takrorlash maqsadida Blis – so'rov o'tqazadi. 1. Bolalar psixologiya fanning predmeti ? 2. Bolalar psixologiyasining asosiy vazifalari?	Tinglaydi savollarga javob beradi.
	1.2. Fanni o'zlashtirishda foydalanish uchun zarur bo'lgan adabiyotlar ro'yhati bilan tanishtiradi. (1 – ilova)	Yozib oladi.
2 – Bosqich. Asosiy bo'lim. (50 minut)	2.1. Talabalarga bolalar psixologiyasi fanning prinsiplari haqidagi bilimlar savollar orqali tekshiradi.	Tinglaydi fikr bildiradi.
	2.2. Psixologik tadqiqotni o'tkazish shakillarini adabiyotlardan o'rganish va tahlil qiladi.	Tinglaydi yozib boradi, savollarga javob beradi.
	2.3. Mavzuga doir egallangan bilim yuzasidan munozara tashkil etadi.	Tinglaydi erkin fikr yuritadi.
3 – Bosqich yakuniy qisim. (10 – minut)	3.1. Amalining har bir savol yuzasidan umumiy yakuniy hulosa chiqaradi.	Tinglaydi.
	3.2. Talabalarni bilim va ko'nikmalarini baholaydi.	O'zini nazorat qiladi.
	3.3. Mavzu yuzasidan topshiriq beradi.	

AMALIY MASHG'ULOT – 3
BOLALAR PSIXOLOGIYASI FANINING ASOSIY METODLARI
MAZMUNI

1.3 Amaliy mashg'ulotning o'qitish texnologiyasi.

Mashg'ulot vaqti-2 soat	Talabalar soni: 20-24 gacha
O'quv mashg'ulotning shakli	Vizual amaliy mashg'ulot
Amaliy mashg'ulotning rejasini	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bolalar psixologiyasi fanining asosiy metodlari. 2. Bolalar psixologiyasida kuzatish metodining mazmuni va qo'llanilishi. 3. Bolalar psixologiyasi fanining eksperiment usulining tahlili.
O'quv mashg'ulotining maqsadi: Talabalarning bolalar psixologiyasi fanining asosiy metodlari mazmuniga doir bilimlarini mustahkamlash.	
Pedagogik vazifalar:	O'quv faoliyati natijalari:
<ul style="list-style-type: none"> - Talabalarni bolalar psixologiyasi fanining asosiy metodlari bo'yicha egallagan bilimlarini mustahkamlash uchun savollar orqalitekshirish; - Bolalar psixologiyasida kuzatish metodining mazmuni va qo'llanilishining ahamiyatini qiyosiy tahlil qildirishga imkoniyat yaratish; - Bolalar psixologiyasi fanining eksperiment usulining tahlili rejasini kichik guruhlar ichida ishlash usuli orqali tashkil qilish va "Venn diagramma" usuliga solish topshirig'ini beradi; 	<ul style="list-style-type: none"> - Savollarga javob berish orqali reja mazmuni to'g'risidagi bilimlarini namoyon etadilar; - qiyosiy tahlil qilish orqali mavzuni mustahkam o'rganib oladilar; - Topshiriqni bajarish orqali mustaqil fikrlaydilar, va fikrlarini bildiradilar va bilimlari yanada mustahkamlanadi;
Pedagogik vazifalar:	O'quv faoliyatining natijalari
O'qitish uslubi va texnikasi.	Amaliy, muammoli xolatlarni yechish, aqliy hujum, kichik guruh, klaster.
O'qitish vositalari.	Proyektor slaydlar.
O'qitish shakli.	Individual, frontal, juftlikdan va guruhlarda ishlash.
O'qitish sharoitlari.	Proyektor bilan taminlangan slaydlar.

2.2. Amaliyning texnologik xaritasi

Ishlash bosqichlari, vaqti	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talabalar
1. Bosqich. Kirish (3 minut)	<p>1.1. Mashg'ulotni "Aktivator 3-2-1" usuli orqali tashkil etadi.</p> <p>1.2. Bugungi mavzuning ahamiyatli tomonlariga to'xtalib o'tiladi.</p>	<p>1.1. Mavzu yuzasidan fikrlarini daftarlarida aks ettiradilar.</p> <p>1.2 Fikrlar tinglanadi.</p>
2. Bosqich: bilimlarni faollashtirish (2 minut)	2.1. O'quv faoliyatni baholash mezonlarini malum qiladi.	Mashg'ulot etaplardagi faoliyatga ko'ra ball olinadi baholanadi.
3. Bosqich: asosiy (65 minut)	<p>3.1. Talabalarni bolalar psixologiyasi fanining asosiy metodlari bo'yicha egallagan bilimlarini mustahkamlash uchun savollar orqalitekshiradi;</p> <p>3.2. Bolalar psixologiyasida kuzatish metodining mazmuni va qo'llanilishining ahamiyatini qiyosiy tahlil qildirishga imkoniyat yaratadi;</p> <p>3.3. Bolalar psixologiyasi fanining eksperiment usulining tahlili rejasini kichik guruhlar ichida ishlash usuli orqali tashkil qilish va "Venn diagramma" usuliga solish topshirig'ini beradi;</p>	<p>3.1. Javob beradi, aniqlik, kritadilar, mustaqil fikr yuritadi, bir biriga savollar beradi.</p> <p>3.2. Tahlil qiladi Topshiriqni bajaradilar.</p> <p>3.3. O'z fikrlarini bildiradi, topshiriqni bajarish asosida umumiy xulosalarga keladilar.</p>
4. Bosqich: Yakuniy (10 minut)	<p>4.1. "Reflaksiya" mashqi orqali mavzu mustahkamlanadi va hulosa yasaydi.</p> <p>4.2. O'quv jarayonida ishtirok etganlarni reyting asosida baholaydi.</p> <p>4.3. Kelgusi dars mavzusi e'lon qilinadi.</p>	<p>4.1. Mashg'ulot davomida o'rganilgan masalalar yodga olinadi.</p> <p>4.2. O'quv jarayonida ishtirok etganlarni barchasi reyting asosida bahoga ega bo'ladi.</p> <p>4.3. Yozib oladilar tayorlanib keladilar.</p>

AMALIY MASHG'ULOT -4
MAVZU: BOLALAR PSIXOLOGIYASI FANINING QO'SHIMCHA
METODLARI MAZMUNI

1.3. Ta'lim berish texnologiyasi modeli

<p>Mashg'ulot vaqti-2 soat <i>O'quv mashg'ulotning shakli</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Amaliy mashg'ulotning rejas</i></p> <p>O'quv mashg'ulotining maqsadi: Bolalar psixologiyasi fanining qo'shimcha metodlari haqida bilimlarini mustahkamlash.</p> <p>Pedagogik vazifalar:</p>	<p><i>Talabalar soni: 20-24 gacha</i></p> <p>Ko'rgazmali amaliy mashg'ulot</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Bolalar psixologiyasi fanining qo'shimcha metodlari mazmuni. 2. So'rov va faoliyat mazmuni o'rganish metodi. 3. Proyektiv va test metodlari tahlili <p>O'quv faoliyati natijalari:</p>
<p>-Talabalar bolalar psixologiyasi fanining qo'shimcha metodlari mazmuniga doir bilimlarini mustahkamlash uchun savollarni orqalitekshirish;</p> <p>-So'rov va faoliyat mazmuni o'rganish metodlarining ahamiyatini qiyosiy tahlil qildirishga imkoniyat yaratish;</p> <p>-Proyektiv va test metodlari mazmuni rejasini kichik guruhlar ichida ishlash usuli orqali tashkil qilish va klaster usuliga solish topshirig'ini beradi;</p> <p><i>O'qitish uslub texnikasi</i></p> <p><i>O'qitish shakllari</i></p> <p>O'qitish vositalari</p> <p><i>O'qitish sharoiti</i></p>	<p>- Savollarga javob berish orqali kuzatish va tajriba usullari to'g'risidagi bilimlarini namoyon etadilar;</p> <p>- qiyosiy tahlil qilish orqali mavzuni mustahkam o'rganib oladilar;</p> <p>- O'zaro fikr almashinish orqali, mustaqil fikrlarni bildiradilar va bilimlari yanada mustahkamlanadi;</p> <p>Amaliy, muamoli xolatlarni yechish, aqliy hujum, kichik guruhlarda ishlash</p> <p>Individual, frontal, juftlikda va guruhlarda ishlash</p> <p>Proyektor, slaydlar</p> <p>Proyektor va kompyuter bilan ta'minlangan auditoriya</p>

2.2. Amaliyning texnologik xaritas

Ishlash bosqich-lari, vaqti	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talabalar
1-bosqich. Fan va mavzuga kirish (3 minut)	1.1. Mashg'ulotni "Termometr" mashqi orqali tashkil etadi.	1.1. kayfiyatlari haqida ma'lumotlar beradilar.
2-bosqich. Bilimlar	2.1. O'quv faoliyatini baholash mezonlarini ma'lum qiladi.	2.1. Mashg'ulot etaplaridagi faoliyatiga ko'ra bola oladi,

foydalanish (2 minut)		baholanadi.
3-bosqich. Asosiy (65 minut)	3.1. Talabalarni bolalar psixologiyasi fanining qo'shimcha metodlari mazmuniga doir bilimlarini mustahkamlash uchun savollar orqali tekshiriladi. 3.2. So'rov va faoliyat mazmuni o'rganish metodlarining ahamiyatini qiyosiy tahlil qildirishga imkoniyat yaratiladi. Mustahkamlash uchun "T- texnologiyasi" usuli qo'llaniladi. 1-shakl. 3.3. Proyektiv va test metodlari mazmuni rejasini kichik guruhlar ichida ishlash usuli orqali tashkil qilish va klaster usuliga solish topshirig'ini beradi.	3.1. Javob beradi, aniqlik, kiritadilar, mustaqil fikr yuritadi, bir biriga savollar beradi. 3.2. Tahlil qiladi Topshiriqni bajaradilar. 3.3. O'z fikrlarini bildiradi, topshiriqni bajarish asosida umumiy xulosalarga keladilar.
4-bosqich. Yakuniy qismi (10 minut)	4.1. "Refeksiya" mashqi orqali mavzu mustahkamlanadi va xulosa yasaydi. 4.2. O'quv jarayonida ishtirok etganlarni reyting asosida baholaydi. 4.3. Kelgusi dars mavzusi e'lon qilinadi.	4.1. Mashg'ulot davomida o'rganilgan masalalar yodga olinadi. 4.2. O'quv jarayonida ishtirok etganlarning barchasi reyting asosida bahoga ega bo'ladi. 4.3. Yozib oladilar, tayyorlanib keladilar.

**1-SHAKL.
T- Texnologiyasi.**

BOLALAR PSIXOLOGIYASIDA SO'ROV USULI

Afzalligi Kamchiligi

--	--

AMALIY MASHG'ULOT-5
MAVZU: L.S.Vigotskiyning madaniy tarixiy kontseptsiyasi.

1.5.Ta'lim berish texnologiyasi modeli

<p>Mashg'ulot vaqti-2 soat <i>O'quv mashg'ulotning shakli</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Amaliy mashg'ulotning rejası</i></p>	<p><i>Talabalar soni: 20-24 gacha</i></p> <p>1.L.S.Vigotiskiyning madaniy –tarixiy kontseptsiyasi haqida umumiy tushuncha. 2.L.S.Vigotiskiyning madaniy –tarixiy kontseptsiyasi oliy psixik, fuksiyalarning taraqqiyot manbaalari haqida 3.L.S.Vigotiskiyning konsensiyasida bola psixik taraqqiyotining qonuniyatlari.</p> <p>O'quv mashg'ulotining maqsadi: L.S.Vigotiskiyning madaniy –tarixiy kontseptsiyasi haqida chuqur bilimlarni musthkamlash.</p>
Pedagogik vazifalar:	O'quv faoliyati natijalari:
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Talabalarni L.S.Vigotiskiyning madaniy –tarixiy kontseptsiyasi haqida umumiy tushuncha haqidagi bilimlarini – savollar orqali tekshirish; ➤ L.S.Vigotiskiyning madaniy –tarixiy kontseptsiyasi oliy psixik, fuksiyalarning taraqqiyot manbaalari yuzasidan munozara tashkil etish.; ➤ .L.S.Vigotiskiyning konsensiyasida bola psixik taraqqiyotining qonuniyatlarirejani savollar asosida mustahkamlaydi. <p><i>O'qitish uslub texnikasi</i></p> <p><i>O'qitish shakllari</i></p> <p><i>O'qitish vositalari</i></p> <p><i>O'qitish sharoiti</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Savollarga javob berish orqali mavzu yuzasidan bilimlarini namoyon etadilar. ➤ Mavzu bo'yicha talabalarda mustaqil dunyoqarash shakilanadi. ➤ L.S.Vigotiskiyning konsensiyasida bola psixik taraqqiyotining qonuniyatlari yuzasidan umumlashgan bilimlarga talabalar kuchli bilimga ega bo'ladilar <p>Amaliy, muamoli xolatlarni yechish, munozara, kichik guruhlarda ishlash Individual, frontal, juftlikda va guruhlarda ishlash</p> <p>Proyektor, slaydlar,bor, flipchart doska</p> <p>Ko'rgazmali qurollar bilan jihozlangan o'quv xonasi</p>

2.2. Amaliyning texnologik xaritasi

Ishlash bosqich-lari, vaqti	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talabalar
1-bosqich. Fan va mavzuga kirish (3 minut) 2-bosqich. Bilimlar foydalanish (2 minut)	1.1. Amaliyning mavzusini e'lon qiladi, o'quv mashg'ulotining maqsadi va natijalarini tushuntiradi. O'tilgan mavzuni takrorlash maqsadida savol –javob o'tkaziladi. 1. Bolalar psixologiyasi ning qo'shimcha metodlari qaysilar? 2. Bolalar psixologiyasi fanida so'rov usulining bosqichlarini tushuntirib bering? 1.2. Fanni o'zlashtirishda foydalanish uchun zarur bo'lgan adabiyotlar ro'yxati bilan tanishtiradi. (7 – ilova)	Yozib oladi. Savollarga javob beradi va fikr yuritadilar.
3-bosqich. Asosiy (65 minut)	2.1. Talabalarni L.S.Vigotiskiyning madaniy –tarixiy konsepsiyasi haqida umumiy tushuncha haqidagi bilimlarini – savollar orqali tekshiradi;	Tinglaydi, savollarga javob beradi, savollar bilan murojaat qiladi.
	2.2. Amaliyning L.S.Vigotiskiyning madaniy –tarixiy konsepsiyasi oliy psixik, fuksiyalarning taraqqiyot manbaalari yuzasidan munozara tashkil etadi.	Mustaqil fikr yuritadi, fikr bildiradi, tinglaydi, yozib oladi
	2.3. L.S.Vigotiskiyning konsensiyasida bola psixik taraqqiyotining qonuniyatlarirejani savollar asosida mustahkamlaydi.	Tinglaydi, yozib oladi, savollarga javob beradi.
4-bosqich. Yakuniy qismi (10 minut)	3.1. Amaliyda tahlil qilingan har bir savol yuzasidan umumiy yakuniy xulosa chiqaradi. 3.2. Talabalarning bilim va ko'nikmalarini baholaydi. 3.3. Mavzu yuzasidan uyga vazifa beriladi.	Tinglaydi. O'zini nazorat qiladi.

AMALIY MASHG'ULOT-6
MAVZU: A.N. LEONTOVNING FAOLIYAT NAZARIYASI

1.6. Amaliy mashg'ulotning o'qitish texnologiyasi.

<p>Mashg'ulot vaqti-2 soat</p> <p><i>O'quv mashg'ulotning shakli</i></p> <p><i>Amaliy mashg'ulotning rejasi</i></p> <p><i>O'quv mashg'ulotining maqsadi:</i> talabalarga A.N.Leontovning faoliyat nazariyasi to'g'risida va faoliyat nazariyasi doirasida "Yetakchi faoliyat" to'g'risida bilimlarini mustahkamlash.</p> <p style="text-align: center;">Pedagogik vazifalar:</p>	<p style="text-align: center;"><i>Talabalar soni: 20-25 gacha</i></p> <p style="text-align: center;">Ko'rgazmali amaliy mashg'ulot</p> <p>1.A.N.Leontovning faoliyat nazariyasida faoliyat darajalari 2.A.N.Leontovning faoliyat nazariyasida "yetakchi faoliyat" tushunchasi</p> <p style="text-align: center;"><i>O'quv faoliyati natijalari:</i></p>
<p>➤ Talabalarga A.N. Leontovning faoliyat nazariyasida faoliyat darajalarini tahlil qilishgayo'naltirish</p> <p>➤ A.N.Leontovning faoliyat nazariyasida "yetakchi faoliyat" tushunchasimazmuninitahlil qilishbo'yi chabaxs-munozaratashkil qilish.</p> <p>O'qitish uslubi va texnikasi.</p> <p>O'qitish vositalari.</p> <p>O'qitish shakli.</p> <p>O'qitish sharoitlari.</p>	<p>- Talabalar A.N. Leontovning faoliyat nazariyasi to'g'risida kerakli ma'lumotlarga ega bo'ladi.</p> <p>- Talabalar munozara vaqtida mustaqil fikrlaydi va o'z bilimlarini bayon etadilar</p> <p>Amaliy, muammoli xolatlarni yechish, aqliy hujum, klaster.</p> <p>Bo'r, marker, plakatlar</p> <p>Individual, frontal, juftlikdan va guruhlarda ishlash.</p> <p>Ko'rgazmali qurollar bilan jixozlangan xona</p>

2.2. Amaliy mashg'ulotning texnologik xaritasi

Ishlash bosqichlari, vaqti	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talaba
1. Bosqich. Kirish (3 minut)	1.1. Mashg'ulotni "Termometr" mashqi orqali tashkil etiladi	1.1. Kayfiyatlari haqida ma'lumot beradi
2. Bosqich: asosiy (2 minut)	1.2. O'quv faoliyatni baholash mezonlarini malum qiladi.	1.2. Mashg'ulot etaplardagi faoliyatga ko'ra ball olinadi baholanadi.
3. Bosqich: asosiy (65 minut)	<p>2.1. Talabalarga A.N. Lenotovning faoliyat nazariyasida faoliyat darajalarini tahlil qilishgayo' naltiradi;</p> <p>2.2. A.N. Leontovning faoliyat nazariyasida "yetakchi faoliyat" tushunchasi mazmunini tahlil qilish bo'yicha baxs-munozaratashkil qiladi.</p> <p>A.N. Leontovning faoliyat nazariyasi va "yetakchi faoliyat" tushunchasi mazmunini yoritib bering</p>	<p>2.1. Tahlil qiladilar, fikr yuritib, fikrlarini bayon qiladi</p> <p>2.2. fikrlaydi va o'z bilimlarini bayon etadilar</p>
4. Bosqich: Yakuniy (10 minut)	<p>3.1. "Reflaksiya" mashqi orqali mavzu mustahkamlanadi va hulosasi yasaydi.</p> <p>3.2. O'quv jarayonida ishtirok etganlarni reyting asosida baholaydi.</p> <p>3.3. Kelgusi dars mavzusi e'lon qilinadi.</p>	<p>3.1. Mashg'ulot davomida o'rganilgan masalalar yodga olinadi.</p> <p>3.2. O'quv jarayonida ishtirok etganlarni barchasi reyting asosida bahoga ega bo'ladi.</p> <p>3.3. Yozib oladilar tayorlanib keladilar.</p>

AMALIY MASHG'ULOT -7
MAVZU: V.N.MYASEISHCHEVNING MUNOSABATLAR
PSIXOLOGIYASIDA BOLA PSIXIK TARAQQIYOTI

1.6. Amaliy mashg'ulotning o'qitish texnologiyasi.

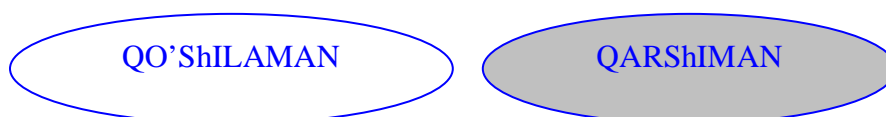
Mashg'ulot vaqti-2 soat	Talabalar soni: 20-24 gacha
O'quv mashg'ulotning shakli	Vizual amaliy mashg'ulot
Amaliy mashg'ulotning rejasi	<ol style="list-style-type: none"> 1. V.N. Myasishchevning munosabat psixologiyasi bola psixik taraqqiyoti qonuniyatlarining yoritilishi. 2. V.N. Myasishchevning o'zining qarashlariga munosabatning bilish jarayonlari bilan aloqasi. 3. Insonning rivojlanish masalasini munosabatlarning shakillanishi bilan bog'liqligi.
O'quv mashg'ulotining maqsadi: Talabalarga V.N. Myasishchevning munosabat psixologiyasida bola psixik taraqqiyoti qonuniyatlari va munosabatning bilish jarayonlari bilan bo'lgan aloqasi to'g'risida bilimlarni mustahkamlash.	
Pedagogik vazifalar:	O'quv faoliyati natijalari:
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Talabalar V.N. Myasishchevning munosabat psixologiya sibilapsixik taraqqiyoti qonuniyatlarining yoritilishi yuzasidan "Debat" usulidan foydalanish gayo'naltirish; ➤ V.N. Myasishchevning o'zining qarashlariga munosabatning bilish jarayonlari bilan aloqasi ham "Debat" usuli asosida mustahkamlash; ➤ Insonning rivojlanish masalasini munosabatlarning shakillanishi bilan bog'liqligi ham "Debat" usuli asosida mustahkamlash; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Talabalar mustaqil fikr yuritadilar va aniq bilimlar hosil bo'ladi; ➤ Talabalar mustaqil fikr yuritadilar va aniq bilimlar hosil bo'ladi; ➤ Talabalar mustaqil fikr yuritadilar va aniq bilimlar hosil bo'ladi;
Pedagogik vazifalar:	O'quv faoliyatining natijalari
O'qitish uslubi va texnikasi.	Amaliy, muammoli xolatlarni yechish, aqliy hujum, kichik guruh,
O'qitish vositalari.	Proyektor slaydlar.
O'qitish shakli.	Individual, frontal, juftlikdan va guruhlarda ishlash.
O'qitish sharoitlari.	Proyektor bilan taminlangan slaydlar.

2.2. Amaliyning texnologik xaritasi

Ishlash bosqich-lari, vaqti	Faoliyat mazmuni	
	O'qituvchi	Talabalar
1. Bosqich. Kirish (3 minut)	1.1. Mashg'ulotni Termometr mashqi orqali tashkil etiladi.	1.1 Kayfiyatlari haqida ma'lumotlar beradilar.
2. Bosqich: bilimlarni faollashtirish (2 minut)	1.2. O'quv faoliyatni baholash mezonlarini malum qiladi.	Mashg'ulot etaplardagi faoliyatga ko'ra ball olinadi baholanadi.
3. Bosqich: asosiy (65 minut)	3.1. Talabalar V.N. Myasishchevning munosabat psixologiyasibolapsixiktar aqqiyotiqonuniyatlarining yoritilishi yuzasidan "Debat" usulidan foydalanishgayo'naltiradi; 3.2. V.N. Myasishchevning o'zining qarashlariga munosabatning bilish jarayonlari bilan aloqasi ham "Debat" usuli asosida mustahkamlanadi; 3.3 Insonning rivojlanish masalasini munosabatlarning shakllanishi bilan bog'liqligi ham "Debat" usuli asosida mustahkamlanadi;.	3.1. va 3.2. da Javob beradi, aniqlik, kriteriyalar, mustaqil fikr yuritadi, bir biriga savollar beradi. 3.3. Javob beradi, aniqlik, kriteriyalar, mustaqil fikr yuritadi, bir biriga savollar beradi.
4. Bosqich: Yakuniy (10 minut)	4.1. "Reflaksiya" mashqi orqali mavzu mustahkamlanadi va hulosaga yasaladi. 4.2. O'quv jarayonida ishtirok etganlarni reyting asosida baholaydi. 4.3. Kelgusi dars mavzusi e'lon qilinadi.	4.1. Mashg'ulot davomida o'rganilgan masalalar yodga olinadi. 4.2. O'quv jarayonida ishtirok etganlarni barchasi reyting asosida bahoga ega bo'ladi. 4.3. Yozib oladilar tayyorlanib keladilar.

1-ilova

Debat usuli.

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA
O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

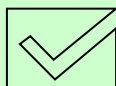
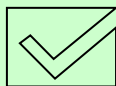
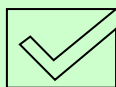
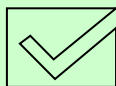
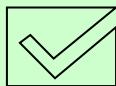
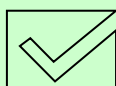
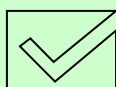
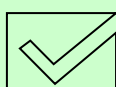
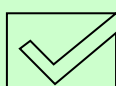
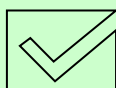
SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

**MAKTABGACHA TA'LIM PEDAGOGIKASI VA
PSIXOLOGIYASI KAFEDRASI**

***Bolalar psixologiyasi
va psixodiagnostikasi***

**FANINING
MUSTAQIL TA'LIM MAVZULARI**

MUSTAQIL TA'LIM

Mustaqil ishlar talabalarning ma'ruza darslarida tinglaydigan va amaliy mashg'ulotlarda bajaradigan nazariy bilimlari va amaliy malakalariga qo'shimcha ravishda bajarishlari uchun beriladi. Mustaqil ishlarni bajarishda talabalar mustaqil ravishda manba, ma'lumotlar, tahlil natijalarib internet va matbuot, televideniya xabarlaridan foydalanib, muayyan mavzularni turli shakllarda topshiradilar. Bunda topshiriqlar seminar, referat hamda, og'zaki topshirishlari maqsadga muvofiq topiladi. Topshiriq shakllari mavzular ko'lami, ahamiyati va ilmiyligi hisobga olingan holda tavsiya etiladi. Mustaqil ishlarni bajarish orqali talabalar nazariy bilimlarni to'plash tahlil qilish va mustaqil fikrlash malakasini mustahkamlaydilar.

Mustaqil ishlarining og'zaki shaklda topshirilishi talabalarda o'z fikrlarini va bilimlarini bayon qila bilish malakasini oshiradi, so'z boyligini kengaytiradi, nutq madaniyatni shakllantirishga yordam beradi. Seminar shaklidagi topshiriqlar talabalarning yig'ilgan ma'lumotlar tahlilini yozma bayon qilish malakasini, manbalar ustida ishlash, kerakli ma'lumotlarni ajrata bilish ko'nikmalarini shakllantiradi. Referat shaklidagi topshiriqlar talabalarda muayyan mavzu bo'yicha ilmiy fikrlash, bayon qilish, yozma nutqni shakllantirish malakasini oshirishga yordam beradi.

Har xil ko'rinishdagi topshiriqlarni bajarishda ma'lum qoidalarga amal qilish talab etiladi. Xususan yozma shakldagi topshiriqlarda ishni izchil, tartib bilan, tushunarli qilib yozish, muammolarni va ularning echimlarini ko'rsatish, chizmalar va xaritalar bilan to'ldirish maqsadga muvofiqdir. Mustaqil ishlarni bajarish ko'rsatilgan muddat ichida, ya'ni semestr davomida bajariladi. Mustaqil ishlarni baholash joriy va oraliq baholashga mushtarak olib boriladi. Mustaqil ishlar topshiriqlarining ballari joriy va oraliq ballarga qo'shiladi.

MUSTAQIL ISHLARNI BAJARISH USLUBI

OG'ZAKI TOPSHIRIQLARNI BAJARISH

Og'zaki topshiriqlar talabalarga tavsiya etilgan adabiyotlar va o'zlari mustaqil ravishda topgan ma'lumotlarini o'qib, o'rganib ularni og'zaki bayon qilish, mavzuda ko'rsatilgan masalalarni tahlil qilish, asoslash, mavzu bo'yicha o'z fikrlarini bildirish orqali topshiriladi. Bunda talabaning mavzu bo'yicha qanchalik tushunchaga egaligi, ma'lumot va adabiyotlardan qay darajada foydalana olganligi, nutqi, termin va atamalarni o'z o'rnida ishlata olishi, fanning asosiy qonuniyatlarini mavzuga tatbiq qila olishi kuzatiladi. Mustaqil ishlarni baholash DTS talablariga moslashtirilgan

**Bolalar psixologiyasi va diagnostikasi fani
yuzasidan mustaqil ta'lim mavzulari.**

1	Fanning asosiy kategoriyalari	2	1.0	[1-2]
2	Bolalar psixologiyasi fanining predmeti, maqsadi va vazifalari	2	1.0	[2-3]
3	Bola psixikasini o'rganish prinsiplari va psixologik tadqiqotni o'tkazish shakllarining tahlili.	2	1.0	[2-3]
4	Bolalar psixologiyasining metodlarini o'rganish	2	1.0	[1-2]
5	L.S.Vegotskiyning "Madaniy tarixiy konsepsiya"sining amaliy ahamiyati	2	1.0	[1-2]
6	A.N.Leontevning "Faoliyat nazariyasi" tahlili	2	1.0	[2-3]
7	V.N.Myaseishchevning munosabatlar psixologiyasida bola psixik taraqqiyoti qonuniyatlarining yoritilishi	2	1.0	[1-3]
8	Chaqaloqlik davrining psixologik xususiyatlari	2	1.0	[1-2]
9	Maktabgacha yoshidagi bolalarning psixik jihatdan taraqqiyoti.	2	1.0	[1-2]
10	O'yin bog'cha yoshida etakchi faoliyat sifatida	2	1.0	[1-3]
11	Bog'cha yoshida mexnat faoliyatining xususiyatlari.	2	1.0	[1-2]
12	Maktabgacha yoshidagi bolalar idrokini rivojlanishi	2	1.0	[1-3]
13	Bola diqqatni rivojlanishi	2	1.0	[2-3]
14	Bolalarda xotiraning rivojlanishi .	2	1.0	[1-3]
15	Bolalarda hayolning rivojlanishi	2	1.0	[1-3]
16	Bolalar nutqini rivojlantirish omillari.	2	1.0	[1-3]
17	Tafakkurni bolalarda rivojlanishi	2	1.0	[2-3]
18	Maktabgacha yoshdagi bolalarda oliy hislarning rivojlanishi	2	1.0	[2-3]
19.	Bolalar nutqini rivojlantirish omillari.	2	1.0	[1-2]

Foydalaniladigan asosiy darsliklar va o'quv qo'llanmalar ro'yhati
Asosiy darsliklar va o'quv qo'llanmalar

1. E.G'. G'oziev "Ontogenez psixologiyasi". Noshir, T.: 2010
2. G.S. Abramova "Vozrastnaya psixologiya" Uchebnoe posobie dlya studentov vuzov-M., "Izd-vo" 2001.- 621s
3. N.I. Vyunova "Psixologicheskaya gotovnost rebenka k obucheniyu v shkole" Rossiya M.:2003

Qo‘shimcha adabiyotlar

1. M.G. Davletshin va boshqalar “Yosh davrlar va pedagogik psixologiya”.TDPU, T.: 2004
2. Nishonova Z.T., Alimova G.K. “Bolalar psixologiyasi va uni o‘qitish metodikasi”.TDPU, T.: 2005
3. E.E. Sokolova “Psixologiya razvitiya cheloveka” Rossiya. M.:2001

Elektron ta’lim resurslari:

1. www.tdpu.uz
2. www.pedagog.uz
3. www.Ziyonet.uz
4. www.edu.uz
5. [tdpu-INTRANET. Ped](http://tdpu-INTRANET.Ped)
6. www.nutq.intal.uz

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

“MAKTABGACHA TA'LIM PEDAGOGIKASI VA PSIXOLOGIYASI”
KAFEDRASI

BOLALAR PSIXOLOGIYASI VA PSIXODIAGNOSTIKASI

FANIDAN

YAKUNIY NAZORAT SAVOLLARI

YAKUNIY NAZORAT SAVOLLARI

1. Bolalar psixologiyasi fanining maqsadi nimadan iborat?
2. Fanning metodlarini aytib bering.
3. Fan qanday tamoyillarga asoslanadi?
4. Fanning qanday vazifalari mavjud?
5. Psixik taraqqiyot haqida turli nazariyalarning qarashlari.
6. Fanning boshqa fanlar bilan uzviyligi.
7. Chaqaloqlik davri xakida umumiy tushuncha.
8. Yasli yoshi davri necha yoshni o`z ichiga oladi va psixologik rivojlanishi
9. Bog`cha yoshi davriga psixologik tasnif.
10. Chaqaloqning psixologik rivojlanishi.
11. Chaqaloq va muhit.
12. Go`dakning muloqotga kirishishi.
13. Chaqaloq nerv sistemasining rivojlanishi.
14. 1,5 yoshli bolada nutqning rivojlanishi.
15. 1-3 yoshgacha bo`lgan bolalar psixologiyasi.
16. O`yin faoliyati haqida.
17. O`yinning bola hayotida tutgan o`rni
18. Yasli yoshi bolasining rivojlanishi.
19. O`yin turlari haqida ma'lumot bering.
20. Bola hayotida uchraydigan ziddiyat va qarama – qarshiliklar.
21. Bog`cha yoshi davrida bolaning jismoniy va fiziologik rivojlanishi.
22. 4-5 yoshli bolaning nutqining rivojlanishi.
23. Aqliy rivojlanishda o`yin faoliyatining ahamiyati nimadan iborat?
24. Tasvirlash faoliyati nima va uning psixologik rivojlanishga ta'siri.
25. Tasvirlash faoliyatining psixik rivojlanishga ta'siri.
26. Mehnat mashg`ulotlari va uning ahamiyati nimadan iborat?
27. Bolada mehnatsevarlik hissini qanday uyg`otiladi?
28. Idrok jarayoni va idrokning bolalarda rivojlanishi.
29. Bolalarning hotirasi qanday bo`ladi?
30. Diqqat va uning bolalarda rivojlanishi.
31. Tafakkur operatsiyalarining bolalarda rivojlanishi.
32. Bolalarning hayoli va uni o`stirish.
33. Bolalarda harakterning shakllanishi.
34. Bolada qobiliyatni shakllantirish.
35. Bolalarni maktabga psixologik tayyorlash.
36. 3-6 yoshli bola psixologiyasi.
37. Bolani maktabga psixologik jihatdan qanday tayyorlantiriladi?
38. Bolaning har tomonlama rivojlanishida tarbiyachining roli.
39. Bog`cha psixologining vazifasi nimadan iborat?
40. Bogcha psixologining vazifasi nimadan iborat.
41. Bog`chada o`tkaziladigan mashg`ulotlarning qanday ahamiyati bor?
42. Ta'limiy mashg`ulot qanday mashg`ulot?
43. Bolalarning irodasi va uni rivojlantirish.
44. Didaktik o`yinlar va ularning ahamiyati.
45. Bola psixikasini rivojlantirishda ota – onaning roli.
46. Psixik rivojlanishda sayrlarning roli qanday?
47. Bog`cha bilan oila hamkorligi.
48. O`yinning bola hayotida tutgan o`rni
49. Bolalar psixologiyasi fanining rivojlanish tarixi.
50. Bolalar psixologiyasi faniga xissa kushgan olimlar va ularning tajribalari.

51. 1 yoshgacha bulgan bolalarda irodaviy xarakatlarning rivojlanishi.
52. Yasli yoshi davrida bilish jarayonlarining rivojlanishi.
53. 3 yoshli bolalar psixologiyasi.
54. Tayyorlov guruxi bolalarini psixologik rivojlantirish.
55. Mexnat mashg`ulotlari orkali bolalarning irodaviy xususiyatlarini ustirish.
56. Chaqaloqning jismoniy va fiziologik rivojlanishi.
57. Bog`cha yoshidagi bolalar psixikasining taraqqiyoti.
58. Maktabga psixologik tayyorlashda tarbiyachining roli.
59. 6 yoshli bolalarda diqqatni rivojlanishi.
60. Maktabgacha tarbiya yoshida sensor taraqqiyot.
61. Bolalar intellektini rivojlantirish.
62. Bolalarda sezgining rivojlanishi.
63. Bolalarda mantiqiy xotirani rivojlantirish.
64. Bolalar psixologiyasi fanining vazifalari.
65. Psixik taraqqiyot haqida turli nazariyalarning qarashlari.
66. Xomiladorlik davridagi psixologik rivojlanish.
67. Bolalarda tafakkurni rivojlantirish.
68. Psixologik taraqqiyotda o`yinni tutgan o`rni.
69. Rasm chizish mashg`ulotlari orqali bolalar idrokini rivojlantirish
70. Sayrlar yordamida bolalar tafakko`rini o`stirish.
71. Bolalarda dastlabki mehnat malakalarini shakllantirish.
72. O`yin bolalarning asosiy faoliyati sifatida.
73. Idrokning rivojlanishida o`yin faoliyatining ahamiyati.
74. Bolalarda harakter xususiyatlarining ko`rinishi.
75. Bolalarda tafakkur operatsiyalarini rivojlantirish.
76. Hissiyot va uning bolalarda rivojlanishi.
77. Didaktik o`yinlar yordamida bolalar psixikasini o`stirish.
78. Bolaning qiziqishlari va uni inobatga olish.
79. Bola shaxsini shakllanishida muhitning o`rni.
80. Bolalarning ahlqiy rivojlanishida o`yinlarning roli.
81. Bog`cha yoshi bolalarning rasm chizish faoliyati va uning ahamiyati.
82. Bog`cha yoshi davrida bilish jarayonlarining rivojlanishi.
83. Bolalarda barqaror diqqatni shakllantirish.
84. Bolalarning o`zaro munosabatga kirishish ehtiyoji.
85. Bolani maktabga tayyorlashda tabiyachiga qo`yladigan talablar.
86. Bola irodasini mustahkamlashda mehnat faoliyatidan foydalanish.
87. Psixik xususiyatlarning bolalarda rivojlanishi.
88. Mehnat faoliyati orqali bolalrda idrokni rivojlantirish.
89. qurish-yasash mashg`ulotlari orqali bolalar psixikasini rivojlantirish.
90. Bolalarda xayol jarayoni o`stirish.

DARSLIK VA O`QUV QO`LLANMALAR RO`YXATI.

1. Karimov I.A. Barkamol avlod orzusi.t 1996
2. G`oziev E.Yosh psixologiyasi. T.1994
3. Adizova t. Psixologik korreksion ishlar. T.2000
4. Nishonova Z.T. Psixologik xizmat. Ma'ruzalar matni
5. Karimova V. Psixologiya. T.2004
6. Raxmatullaev A. Maktabda psixologik xizmatni tashkil etish. T.– 2001
7. Mamajonov. Tarbiya saboqlari. Toshkent – 2003 yil.
8. Nishonova Z.T. Alimova G.K. Bolalar psixologiyasi va uni o`qitish metodikasi.
9. Abdurasulov R. Psixologning kundalik kitobi. Jizzax 2005
10. Maktab va xayot jurnali. 2001 yil – mart

1.1.3. O'quv dasturi

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

Ro'yhatga olindi
5111800 3.05
2014- yil "10" "11"

Vazirlikning 2014-yil "13"
"11" dagi "43"-sonli
buyrug'i bilan tasdiqlangan

BOLALAR PSIXOLOGIYASI VA PSIXODIAGNOSTIKASI

fan dasturi

Bilim sohasi: 100000 – Gumanitar
Ta'lim sohasi: 110000 – Pedagogika
Ta'lim yo'nalishi: 5111800 – Maktabgacha ta'lim

Toshkent – 2014

Fan dastur Oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yo'nalishlari bo'yicha Muvofiqlashtiruvchi kengashning 2014-yil "10" 14 dagi "5" -son majlis bayoni bilan ma'qullangan.

Fan dasturi Nizomiy nomidagi TDPUda ishlab chiqildi va turdosh oliy ta'lim muassasalari bilan kelishildi

Tuzuvchilar:

Z.T. Nishonova - Nizomiy nomidagi TDPU "Psixologiya" kafedrası professori, psixologiya fanlari doktori
G.Q. Alimova - "Psixologiya" kafedrası katta o'qituvchisi

Taqrizchilar:

D.A.Saliyeva – Qo'qon Davlat pedagogika instituti dotsenti, psixologiya fanlari nomzodi
S.R.Yuldasheva – Nizomiy nomidagi TDPU qoshidagi akademik litsey psixologi

Fan dasturi Nizomiy nomidagi TDPU O'quv-uslubiy kengashida tavsiya qilingan (2014-yil "2" 14 dagi "3" -sonli bayonnoma).

Kirish

Bola psixik taraqqiyotining qonuniyatini o'rganadi. Bu fan orqali bola ruhiy rivojlanishining ichki sabablariga yondashishning nazariyalari ko'rib chiqiladi.

CHaqaloqlik va go'daklik davrining psixologik xususiyatlari ilk bolalik davrining psixik o'sishi «Bolalar psixologiyasi va psixodiagnostikasi» fani orkali maktabgacha tarbiya muassasalaridagi bolalarning psixologik rivojlanishining taraqqiyotiga doir nazariy va amaliy bilimlar majmuasini berish imkonini beradi.

Fanning maqsadi va vazifalari

Fanning o'qitishdan maqsad- talabalarga bolalar psixologiya fanining predmeti, fanning shakllanish tarixi, maktabgacha yosh davrining muhim xususiyatlari, bilish jarayonlari, bolaning rivojlanishida faoliyatning o'rni bo'yicha dastlabki bilim va ko'nikma va malakalarni berish imkoniyatini beradi.

Fanning vazifasi-talabalarga bola shaxsining psixologik jismoniy rivojlanishi borasida bilimlar majmuasini berish orqali shaxsga doir amaliy ko'nikmalarni hosil qilishdir.

Fan bo'yicha talabalarning bilimiga, ko'nikma va malakasiga quyiladigan talablar

“Bolalar psixologiyasi va psixodiagnostikasi” o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr:

- Psixodiagnostika o'tkazish va psixodiagnostika qo'llaniladigan sohalar;
- Psixodiagnostik tekshiruv bosqichlari;
- Psixodiagnostikaning yoshga oid jihatlari;
- Ta'lim-tarbiya jarayonida bola taraqqiyotiga ta'sir etuvchi omillar va bola taraqqiyotini psixodiagnostika qilishning o'ziga xos tomonlari;
- Psixodiagnostik metod va metodikalar **haqida tasavvurlarga ega bo'lishi kerak;**
- Bolalar psixologiyasi va rivojlanish psixodiagnostikasi fanining predmeti, maqsad, vazifalari;
- Fanning nazariy asoslari;
- Psixodiagnostik metodikalar va psixodiagnostik tekshiruvlarga qo'yiladigan talabalar, ya'ni validlik, ishonchlilik, to'plam reprezentativligi;
- Bilish jarayonlari, intellekt, qobiliyatlar, shaxs, shaxslararo munosabatlar psixodiagnostikasiga oid metodikalar;
- Bolalar guruhidagi shaxslararo munosabatlar psixodiagnostikasida qo'llaniladigan proektiv metodikalar;
- Bolalarning yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda ota-ona va tarbiyachilarga psixologik maslahat berishni **bilishi va ulardan foydalana olishi kerak;**
- Psixologik tashxis o'tkazish;
- Psixodiagnostik metodikalarni tanlash va ularni o'tkazish;
- Bilish jarayonlari, intellekt, qobiliyat, shaxs, shaxslararo munosabatlar psixodiagnostikasi va proektiv metodikalarni qo'llash;

- Bolalarning ota-onalari va tarbiyachilar bilan psixologik maslahat ishlarini tashkillashtirish ko'nikmasiga ega bo'lishi kerak.

Fanning o'quv rejadagi boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi va uslubiy jihatdan uzviy ketma-ketligi

Bolalar psixologiyasi va psixodiagnostikasi fani asosiy umumkasbiy fani hisoblanib, 3-semestrlarda o'qitiladi. Dasturni amalga oshirish o'quv rejasida rejalashtirilgan gumanitar va ijtimoiy iqtisodiy (falsafa, ma'naviyat asoslari, dinshunoslik, sotsiologiya va h.k), matematika va tabiiy-ilmiy (informatika va axborot texnologiyalari, bolalar anatomiyasi va fiziologiyasi asoslari, pediatriya va bolalar gigenasi va h.k), umumkasbiy (umumiy pedagogika, maktabgacha pedagogika, umumiy psixologiya, ijtimoiy psixologiya, oila psixologiyasi va h.k), fanlaridan etarli bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishlik talab etiladi.

Fanning ilm-fan va ishlab chiqarishdagi o'rni

SHaxs kamolotida eng muhim davrlardan biri bolalik hisoblanadi. Aynan mazkur davr bola shaxsini shaxs sifatida shakllanishiga turtki bo'ladi. Ayniqsa maktabgacha tarbiya muassasalarda faoliyat yuritayotgan tarbiyachilar va ota-onalar uchun bola psixikasini bilish va shunga mos ravishda ta'lim va tarbiya ishlarni tashkil qilish muhimdir.

Fanni o'qitishda foydalaniladigan zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalar

Fanni o'qitishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan elektron doska-Hitachi, LCD – monitor, elektron ko'rsatkich, video, audiomagnitafon, kompyuter, proektor, DVD – diskovodlarni qo'llash orqali ma'ruza, seminar mashg'ulotlarida talabalarning nazariy hamda amaliy bilimlarni egallash samaradorligini oshirish mumkin. SHu boisdan, dars mashg'ulotlarini tashkil etishda zamonaviy axborot texnologiyalaridan unumli foydalanishni keng yo'lga qo'yish rejalashtirilgan.

Fanni o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali ta'limda pedagog-talaba hamkorligini kuchaytirish hamda ta'lim samaradorligini oshirish mumkin. SHu boisdan, bolalar psixologiyasi fanidan dars mashg'ulotlarini tashkil etishda ilmiy asoslangan pedagogik texnologiyalardan, ya'ni "Aqliy xujum", "Klaster" metodi, "Bumerang", "T-jadvali", "Tarozi", "Elpig'ich", "FSMU", "Baliq skeleti" texnologiyasi va "Qanday?", "Nima uchun?", "Venn" diagrammalaridan keng foydalanish ko'zda tutilgan. Bundan tashqari, pedagogik jarayon natijalarini xolisona baholash uchun test usuli, reyting tizimi, talabning bilim va ko'nikmalarini egallash jarayonini nazorat etish usullaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Asosiy qism

Fanning nazariy mashg'ulotlari mazmuni

Bolalar psixologiyasi o'quv fani sifatida

Bolalar psixologiyasi fanining predmeti, maqsadi va vazifalari. Fanning asosiy kategoriyalari. Bolalar psixologiyasi fanining predmeti, maqsadi va vazifalari.

Bolalar psixologiyasi fanining boshqa fanlar bilan aloqasi. Bolalar psixologiyasi: nazariya va amaliyot.

Bolalar psixologiyasi fanining metodlari

Bolalar psixologiyasi fanining metodlari. Bola psixikasining o'rganish printsiplari. Psixologik tadqiqotni o'tkazish shakllari Bolalar psixologiyasining asosiy va yordamchi metodlari

Bolalar psixologiyasi muammolarini o'rganilishi

L.S.Vigotskiyning madaniy tarixiy kontsepsiyasi. A.N.Leontivning faoliyat nazariyasi. V.N.Myaseishchevning munosabatlar psixologiyasida bola psixik taraqqiyoti qonuniyatlarining yoritilishi.

Chaqaloqlik va go'daklik davrining psixologik xususiyatlarini diagnostika qilish

Chaqaloqlik davrida jismoniy rivojlanish. CHaqaloqlik davrida psixologik rivojlanish xususiyatlari sensor va pertseptiv hamda kognitiv rivojlanish predmetlar bilan o'ynash his-tuyg'uning o'sishi yoki jonlanishi kompleksi go'daklik davrining psixologik xususiyatlari. Go'dak va muloqot, go'daklik davrida nutqning vujudga kelishi, kognitiv va pertseptiv jarayonlarni rivojlanishi uchun shart –sharoitlar. Go'daklik davrining diagnostikasini o'ziga xosligi.

Ilk bolalik davri va uning psixodiagnostikasi

Ilk bolalik davrida fiziologik va jismoniy rivojlanish, harpakat malakalari, kognitiv va nutqning rivojlanishi. Bola tafakkurida egotsentirizmning yuzaga kelishi predmetli harakat faoliyatlarini rivojlanishi. Ilk bolalik davrida nutqning o'sishi. Aqliy rivojlanish, predmetli faoliyat ilk bolalik davrida etakchi faoliyat sifatida. Ilk bolalik davrida o'z-o'zini anglash. Ilk bolalik davrida psixik taraqqiyot diagnostikasi.

Maktabgacha tarbiya yosh davri va taraqqiyot psixodiagnostikasi.

Maktabgacha tarbiya yoshdagi bolalar o'sishining umumiy shart-sharoitlari. O'yin bog'cha yoshida etakchi faoliyat sifatida. O'yin faoliyati nazariyalari. Bog'cha yoshida mehnat faoliyatining xususiyatlari bog'cha yoshi davrida o'quv faoliyati bog'cha yoshida bilish jarayonlari taraqqiyoti bog'cha yoshidagi bolalar nutqining kommunikativ vosita sifatidagi rivojlanishi bog'cha yoshidagi bola shaxsining rivojlanishi maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda oliy hislarning rivojlanishi. Maktabgacha tarbiya yosh davri psixodiagnostikasi.

Maktabgacha tarbiya yosh davrida o'quv faoliyati

O'quv faoliyati va uning o'ziga xos tomonlari. Bog'cha yoshidagi bolalarda irodaviy faoliyatlarni tarkib topishi. Maktabga psixologik tayyorgarlik diagnostikasi. Maktabga psixologik, emotsional, kognitiv tayyorgarlik.

Amaliy mashg'ulotlarini tashkil etish bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlarida talabalar bola shaxsi uning psixologik xususiyatlari va ularda kechadigan psixik jarayonlar hodisalar xususiyatlar haqida nazariy va amaliy bilimlarni o'rganadilar.

Amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha kafedra professor-o'qituvchilari tomonidan ko'rsatma va tavsiyalar ishlab chiqiladi. Unda talabalar asosiy ma'ruza mavzulari bo'yicha olgan bilim va ko'nikmalarini amaliy mashg'ulotlar davomida muammolarni tahlil qilish orqali yanada boyitadilar. SHuningdek, darslik va o'quv qo'llamalar asosida talabalar bilimini mustahkamlashga erishish, tarqatma materiallardan foydalanish, ilmiy maqolalar va tezislar chop etish orqali talabalar bilimini oshirish ham tavsiya etiladi.

1. Bolalar psixologiyasi fanining predmeti, vazifalari
2. Bola psixikasini o'rganish printsiplari
3. Psixologik tadqiqot shakllari
4. L.S.Vigotskiyning madaniy tarixiy kontsepsiyasi
5. A.N.Leontivning faoliyat nazariyasi
6. V.N.Myaseishchevning munosabatlar psixologiyasida bola psixik taraqqiyoti qonuniyatlarining yoritilishi.
7. Chaqaloqlik davrining psixologik xususiyatlari va diagnostikasi
8. Go'daklik davrining psixologik xususiyatlari va diagnostikasi
9. Yurishni o'rganish va uning bola taraqqiyotiga ta'siri
10. Predmetli faoliyat va uning bola taraqqiyotidagi o'rni
11. O'yin bog'cha yoshida etakchi faoliyat sifatida.
12. O'yin faoliyati nazariyasi.
13. Bola ruhiy rivojlanishida o'yinning ahamiyati.
14. Bog'cha yoshida mehnat faoliyatining xususiyatlari
15. Bolalar diqqatining rivojlanishi va uning diagnostikasi
16. Iroda rivojlanishining asosiy aspektlari va diagnostikasi
17. Ilk bolalik davrida aqliy o'sish
18. Ilk bolalik davrida so'z va predmetlari o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash.
19. Ilk bolalik davrida nutq grammatikasiga doir tadqiqotlar.
20. Uch yoshli bolalarning psixologik xususiyatlari va psixodiagnostikasi.
21. Maktabgacha tarbiya yoshda kattalar bilan munosabat.
22. Maktabgacha tarbiya yoshdagi inqiroz
23. Maktabgacha tarbiya yoshda motivlarning paydo bo'lishi
24. Maktabgacha tarbiya yoshda nutqning rivojlanishi
25. Maktabgacha tarbiya yoshda rolli o'yinlar
26. Sotsiometriya metodining o'ziga xos jihatlari va uning guruhdagi psixologik iqlimni o'rganishdagi ahamiyati

Mustaqil ta'lim topshiriqlari bo'yicha tavsiyalar

Talaba mustaqil ta'limni tayyorlashda muayyan fanning xususiyatlarini hisobga olgan holda quyidagi shakllardan foydalanish tavsiya etiladi:

- Darslik va o'quv qo'llanmalar bo'yicha fan boblari va mavzularini o'rganish;
- Tarqatma materiallar bo'yicha ma'ruzalar qismini o'zlashtirish;
- Maxsus adabiyotlar bo'yicha fan bo'limlari yoki mavzular ustida ishlash;
- Talabanning o'quv- ilmiy-tadqiqot ishlarini bajarish bilan bog'liq bo'lgan fanlar bo'limlari va mavzularni chuqur o'rganish;
- Faol va muammoli o'qitish uslubidan foydalanadigan o'quv mashg'ulotlari.

Tavsiya etilayotgan mustaqil ta'limning mavzulari:

1. Maxsus qobiliyatlarni rivojlanishi
2. Bolalarda diqqatning rivojlanishi
3. Bola diqqatini barqarorlashtirish usullari va vositalari
4. Iroda rivojlanishining asosiy aspektlari
5. Bolada bilish qobiliyatlarini rivojlanishi
6. Chaqaloqlik davrining psixologik xususiyatlari.
7. Go'daklik davrining psixologik xususiyatlari
8. YUrishni o'rganish va uning bola rivojlanishiga tasiri
9. Bola psixikasining o'rganish printsiplari
10. Psixologik tadqiqotni o'tkazish shakllari
11. O'yin bog'cha yoshida etakchi faoliyat sifatida.
12. O'yin faoliyati nazariyasi.
13. Bola ruhiy rivojlanishida o'yinning ahamiyati.
14. Bog'cha yoshida mexnat faoliyatining xususiyatlari.
15. Bog'cha yoshidagi bolalarning kattalar mexnatiga munosabati
16. Fanning asosiy kategoriyalari
17. Bolalar psixologiyasi fanining predmeti, maqsadi va vazifalari
18. Bola diqqatini barqarorlashtirish usullari va vositalari
19. L.S.Vigotskiyning madaniy tarixiy kontseptsiyasi
20. A.N.Leontivning faoliyat nazariyasi
21. V.N.Myaseishchevning munosabatlar psixologiyasida bola psixik taraqqiyoti qonuniyatlarining yoritilishi.
22. O'quv faoliyati rivojlanishining asosiy xususiyatlari

Dasturning informatsion-uslubiy ta'minoti

Mazkur fanni o'qitish jarayonida ta'limning zamonaviy metodlari pedagogik va axborot kommunikatsiya texnologiyalari qo'llanilishi nazarda tutilgan.

-bolalar psixologiyasi fanining predmeti, vazifalari, bolalar psixologiyasi fanining boshqa fanlar bilan aloqasi, bolalar psixologiyasi: nazariya va amaliyot, bola psixikasining o'rganish printsiplari, psixologik tadqiqotni o'tkazish shakllari, bolalar psixologiyasining asosiy va yordamchi metodlari mavzulari bo'yicha ma'ruza darslarida zamonaviy kompyuter texnologiyalari yordamida prezentatsion va elektron-didaktik texnologiyalardan;

-chaqaloqlik davrining psixologik xususiyatlari, go'daklik davrining psixologik xususiyatlari, bola psixikasining o'rganish printsiplari, psixologik tadqiqotni o'tkazish shakllari, o'yin bog'cha yoshida etakchi faoliyat sifatida, o'yin faoliyati nazariyasi, bola ruhiy rivojlanishida o'yinning ahamiyati, bog'cha yoshida

mexnat faoliyatining xususiyatlari, bog'cha yoshidagi bolalarning kattalar mexnatiga munosabati mavzusidagi amaliy mashg'ulotlarida aqliy hujum, guruhli fikrlash, kichik guruhlardagi, munozara, loyha, bumerang, 3x4 kabi pedagogik texnologiyalardan foydalanish nazarda tutiladi.

Didaktik vositalar

1. **jihozlar va asbob uskunalar, moslamalar:** electron doska – Hitachi, LCD – monitor, electron ko'rsatkich (ukazka);
2. **video-audio uskunalar:** video va audiomagnitofon, mikrofon, kolonkalar;
3. **kompyuter va multimediyali vositalar;** kompyuter, Dell tipidagi proektor, DVD-diskovod

Foydalaniladigan asosiy darsliklar va o'quv qo'llanmalar ro'yhati **Asosiy darsliklar va o'quv qo'llanmalar**

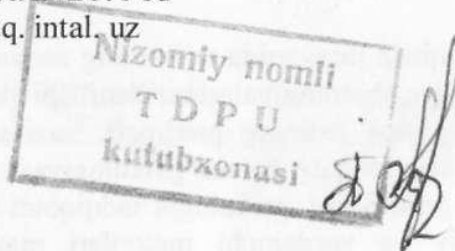
1. E.G'. G'oziev "Ontogenez psixologiyasi". Noshir, T.: 2010
2. Г.С. Абрамова "Возрастная психология" Учебное пособие для студентов вузов-М., "Изд-во" 2001.- 621с
3. Н.И. Вьюнова "Психологическая готовность ребенка к обучению в школе" Россия М.:2003

Qo'shimcha adabiyotlar

1. M.G. Davletshin va boshqalar "Yosh davrlar va pedagogik psixologiya".TDPU, T.: 2004
2. Nishonova Z.T., Alimova G.K. "Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi".TDPU, T.: 2005
3. E.E. Соколова "Психология развития человека" Россия. М.:2001

Elektron ta'lim resurslari:

1. www.tdpu.uz
2. www.pedagog.uz
3. www.Ziyonet.uz
4. www.edu.uz
5. tdpu-INTRANET.Ped
6. www.nutq.intal.uz

**O`ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O`RTA MAXSUS TA`LIM
VAZIRLIGI**

SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

MAKTABGACHA TA`LIM FAKUL`TETI

**MAKTABGACHA TA`LIM PEDAGOGIKASI VA PSIXOLOGIIYASI
KAFEDRASI**

RO`YXATGA OLINDI

№ _____

2019 yil « ____ » _____

“Tasdiqlayman”

O`quv ishlar bo`yicha prorektori

_____ **prof. A. Soliev**

“ ____ ” _____ 2019yil

**BOLALAR PSIXOLOGIIYASI VA PSIXODIAGNOSTIKASI
FANINING**

ISHCHI O`QUV DASTURI

2-kurs 4 semestr uchun

Maxsus sirtqi

Bilim sohasi: 100000 – Gumanitar

Ta`lim sohasi: 140000 – Pedagogika

Ta`lim yo`nalishi (mutaxassiligi) kodi va nomi 5111800 – Maktabgacha ta`lim

Ushbu ishchi o'quv dasturi yangi DTS asosida hamda O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi tomonidan 2014yil 23.08 dagi 63 sonli buyrug'i bilan ro'yxatga olingan o'quv dasturi asosida ishlab chiqildi

Mazkur dasturdan fanni o'qitishda ko'zlangan maqsad va vazifalar, talabalar bilimiga qo'yiladigan talablar, fanni boshqa fanlar bilan aloqasi hamda fanni o'qitishda qo'llaniladigan vositalar, jihozlar, metod va texnologiyalar o'rin olgan. Shuningdek dasturda talabalarning mustaqil bilim egallashlari uchun zarur metodik tamoyillar qo'llashga e'tibor qaratiladi.

Tuzuvchi:

o'qit. Z. Zayniddinova

Taqrizchilar:

dots. I. Xayriyev

Sam.DU

Maxsus sirtki bolim boshligi

SH. Umudullaev

Maktabgacha ta'lim pedagogikasi va psixologiyasi kafedrasining 2018 yil "30"avgustdagi yig'ilishining №1-sonli bayonnomasi bilan tavsiya etilgan.

Dastur Samarqand Davlat Universiteti o'quv metodik kengashida ko'rib chiqilgan va tasdiqqa tavsiya qilingan.

2018 yil "30 " 08 dagi №1 –sonli majlis bayoni.

1.Kirish.

Bola psixik taraqqiyotining qonuniyatini o'rganadi. Bu fan orqali bola ruhiy rivojlanishining ichki sabablariga yondashishning nazariyalari ko'rib chiqiladi.

Chaqaloqlik va go'daklik davrining psixologik xususiyatlari ilk bolalik davrining psixik o'sishi «Bolalar psixologiyasi va psixodiagnostikasi» fani orqali maktabgacha tarbiya muassasalaridagi bolalarning psixologik rivojlanishining taraqqiyotiga doir nazariy va amaliy bilimlar majmuasini berish imkonini beradi.

1.1. Fanni o'qitishdan maqsad va vazifalar.

Fanning o'qitishdan maqsad- talabalarga bolalar psixologiya fanining predmeti, fanning shakllanish tarixi, maktabgacha yosh davrining muhim xususiyatlari, bilish jarayonlari, bolaning rivojlanishida faoliyatning o'rni bo'yicha dastlabki bilim va ko'nikma va malakalarni berish imkoniyatini beradi.

Fanning vazifasi-talabalarga bola shaxsining psixologik jismoniy rivojlanishi borasida bilimlar majmuasini berish orqali shaxsga doir amaliy ko'nikmalarni hosil qilishdir.

1.2. Talabalar bilimiga qo'yiladigan talablar.

“Bolalar psixologiyasi va psixodiagnostikasi” o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr:psixodiagnostika o'tkazish va psixodiagnostika qo'llaniladigan sohalar; psixodiagnostik tekshiruv bosqichlari; psixodiagnostikaning yoshga oid jihatlari; ta'lim-tarbiya jarayonida bola taraqqiyotiga ta'sir etuvchi omillar va bola taraqqiyotini psixodiagnostika qilishning o'ziga xos tomonlari; psixodiagnostik metod va metodikalar **haqida tasavvurlarga ega bo'lishi kerak;** bolalar psixologiyasi va rivojlanish psixodiagnostikasi fanining predmeti, maqsad, vazifalari; fanning nazariy asoslari; psixodiagnostik metodikalar va psixodiagnostik tekshiruvlarga qo'yiladigan talabalar, ya'ni validlik, ishonchlilik, to'plam reprezentativligi; bilish jarayonlari, intellekt, qobiliyatlar, shaxs, shaxslararo munosabatlar psixodiagnostikasiga oid metodikalar; bolalar guruhidagi shaxslararo munosabatlar psixodiagnostikasida qo'llaniladigan proektiv metodikalar; bolalarning yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda ota-ona va tarbiyachilarga psixologik maslahat berishni **bilishi va ulardan foydalana olishi kerak;** psixologik tashxis o'tkazish; psixodiagnostik metodikalarni tanlash va ularni o'tkazish; bilish jarayonlari, intellekt, qobiliyat, shaxs, shaxslararo munosabatlar psixodiagnostikasi va proektiv metodikalarni qo'llash; bolalarning ota-onalari va tarbiyachilar bilan psixologik maslahat ishlarini tashkillashtirish **ko'nikmasiga ega bo'lishi kerak.**

1.3. Fanning boshqa fanlar bilan aloqasi

Bu fan psixologiya fanlari, pedagogika fanlari, falsafa, anotomiya - fiziologiya va boshqa fanlarining nazariy va amaliy xulosalariga tayanadi.

1.4. Fanni o`qitishda qo`llanadigan metod va texnologiyalar, qurollar, uskunalar va tavsiflar.

Fanni o`qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo`llash orqali ta`limda pedagog-talaba hamkorligini kuchaytirish hamda ta`lim samaradorligini oshirish mumkin. Shu boisdan, bolalar psixologiyasi fanidan dars mashg`ulotlarini tashkil etishda ilmiy asoslangan pedagogik texnologiyalardan, ya`ni “Aqliy xujum”, “Klaster” metodi, “Bumerang”, “T-jadvali”, “Tarozi”, “Elpig`ich”, “FSMU”, “Baliq skeleti” texnologiyasi va “Qanday?”, “Nima uchun?”, “Venn” diagrammalaridan keng foydalanish ko`zda tutilgan. Bundan tashqari, pedagogik jarayon natijalarini xolisona baholash uchun test usuli, reyting tizimi, talabaning bilim va ko`nikmalarini egallash jarayonini nazorat etish usullaridan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

2. Asosiy qism

2.1. Ma'ruza mashg'ulotlari mavzulari va mazmuni

№	Mavzular nomi	Soat	Pet.tex	Ax.tex	OB ball	Adabiyot
1.	Kirish. Bolalar psixologiyasi o'quv fani sifatida	2	Klaster			[3-8]
2.	Bolalar psixologiyasi fanining metodlari.	2	Vendiogramma	Slayd		[3-5]
3.	Psixologlar tomonidan bolalar psixologiyasi muammolarining o'rganilishi. L.S.Vigotskiyning madaniy - tarixiy konsepsiyasi.	2	BBB	Slayd		[10-15]
4.	A.N.Leontyevning faoliyat nazariyasi va V.N.Myasishchevning munosabatlar psixologiyasida bola psixik taraqqiyoti qonuniyatlarining yoritilishi.	2	Aqliy hujum	Slayd		[10-14]
5.	Chaqaloqlik va go'daklik davrining psixologik xususiyatlari	2	2 qismlilik kundalik			[11-12]

2.2. Amaliy mashg`ulot mavzulari.

№	Mavzular nomi	Soat	Pet.tex	Ax.tex	Adabiyot
1.	Bolalar psixologiyasi fanining predmeti, vazifalari .	2	Daraxt		[13-14]
2.	Bola psixikasini o`rganish printsiplari va psixologik tadqiqot shakllari	2	Klaster		[10-11]
3.	Bolalar psixologiyasi fanining asosiy metodlari mazmuni	2	Baxs munozara.	Slayd	[11-15]
4.	Bolalar psixologiyasi fanining qo`shimcha metodlari mazmuni	2	Baxs munozara		[1-5]
5.	L.S.Vigotskiyning madaniy tarixiy kontsepsiyasi	2	Kubik	Slayd	[7-8]
6.	A.N.Leontivning faoliyat nazariyasi	2	Savollar konverti.		[10-11]
7.	V.N.Myaseishchevning munosabatlar psixologiyasida bola psixik taraqqiyoti	2	2 qismli kundalik		[1-5]

2.3. Mustaqil ish topshiriqlari

№	Mavzular nomi	Soat 38	Reyting ball	Adabiyot
1	Fanning asosiy kategoriyalari	2	1.0	[3-8]
2	Bolalar psixologiyasi fanining predmeti, maqsadi va vazifalari	2	1.0	[1-5]
3	Bola psixikasini o`rganish prinsiplari va psixologik tadqiqotni o`tkazish shakllarining tahlili.	2	1.0	[7-8]
4	Bolalar psixologiyasining metodlarini o`rganish	2	1.0	[3-5]
5	L.S.Vegotskiyning “Madaniy tarixiy konsepsiya”sining amaliy ahamiyati	2	1.0	[10-15]
6	A.N.Leontevning “Faoliyat nazariyasi” tahlili	2	1.0	[3-9]
7	V.N.Myaseishchevning munosabatlar psixologiyasida bola psixik taraqqiyoti qonuniyatlarining yoritilishi	2	1.0	[1-4]
8	Chaqaloqlik davrining psixologik xususiyatlari	2	1.0	[3-5]
9	Maktabgacha yoshidagi bolalarning psixik jihatdan taraqqiyoti.	2	1.0	[3-5]

10	O'yin bog'cha yoshida etakchi faoliyat sifatida	2	1.0	
11	Bog'cha yoshida mexnat faoliyatining xususiyatlari.	2	1.0	[1-9]
12	Maktabgacha yoshidagi bolalar idrokini rivojlanishi	2	1.0	[1-5]
13	Bola diqqatni rivojlanishi	2	1.0	[7-8]
14	Bolalarda xotiraning rivojlanishi .	2	1.0	[1-4]
15	Bolalarda hayolning rivojlanishi	2	1.0	[3-5]
16	Bolalar nutqini rivojlantirish omillari.	2	1.0	[5-7]
17	Tafakkurni bolalarda rivojlanishi	2	1.0	[3-5]
18	Maktabgacha yoshdagi bolalarda oliy hislarning rivojlanishi	2	1.0	[10-15]
19.	Bolalar nutqini rivojlantirish omillari.	2	1.0	[10-14]

4. Adabiyotlar:

1. Muxinova V.A. .Psixologiya detstvo o otrochestvo M.: in-t prakticheskoy psix. 1998
2. Semenyuk L.M Xrestomatiya pr vozrastnoy psixologiya - M. "Izd-vo" 1998
3. Vozrastnaya i pedagogicheskaya psixologiya». Shuare M.O.V.V. Davo'dova – M. 1992
4. BasinaE.Z., BertsfarmL.V., BugrprmenkoE.A. Osobnosti psixicheskogo razvitiya detey 6-7 letnogo vozraste. – M. "Izd-vo" 1988
5. Andruhenko T.Yu. Jalilova G.M. Krizis razvitiya rebenka semi letG' psixodiagnosticheskaya i korreksionna razvivayuhaya rabota psixologa. – M. 2003
6. Nishonova Z.T., Alimova G.K. "Bolalar psixologiyasi va uni o'qitish metodikasi". T.: 2005 yil
7. Bogdanova. G Vozrastnaya i pedagogicheskaya psixologiya T.: TDPU -2003

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Lesgaort Pyotr Frantsevich Psixologiya nravstvennogo ifizicheskogo vospitaniya pod.red. M.B.Ivanovoy -M, id-vo «In-t prakticheskoy psixologii» Voronej: izd-vo NPO «MODEK» 1998
2. Krutetskiy V.A. Psixologiya matematicheskix sposobnostey shkolnikov. – M. "Izd-vo" 1998
3. KorsakovaN.K Neuspevayuhie deti: neyropsixologicheskaya diagnostika trudnostey v obuchenem mladshix shkolnikov. –M. "Izd-vo" 2002

4. Elkonii D.B. psixologiya igro' M "Izd-vo" -1999
5. Nepomnyahaya N.I Stanovlenie lichnosti 6-7 let. – M. "Izd-vo" 1992
6. Kristian B. Jit s agressivno' mi detmi M- "Pedagogika" 1991
7. Ermolaeva M.V. Psixologiya razvivayuhey i korrektsionniy raboto' s doshkolnikami.-M. "Izd-vo" 1998
8. Smirnova E.O Razvitie voli i prohvlnosti v rannem i doshkolnom vozrastax. –M.: "Izd-vo" 1998
9. Amonalevili Sh.A. Gumanno- lichnostno'y poxod k detyam. – M.: "Izd-vo" 1998
10. Maritsipkovskaya T.D. Istoriya detskoy psixologii. –M.: "Izd-vo" 1998

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI

SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETI

“MAKTABGACHA TA'LIM PEDAGOGIKASI VA PSIXOLOGIYASI”
KAFEDRASI

BOLALAR PSIXOLOGIYASI VA PSIXODIAGNOSTIKASI

FANIDAN

TEST SAVOLLARI

TEST SAVOLLARI

1. Bolalar psixologiyasi fani nechanchi asrda umumiy psixologiya fanidan mustaqil fan sifatida ajralib chiqqan?

- A. 10 asrda
- B. 15 asrning ikkinchi yarmida
- S. 19 asr oxirlarida
- *D. 19 asrning ikkinchi yarmida
- E. 20 asr boshlarida

2. Bolalarning psixik jixatdan taraqqiy etishi asosan qaysi nazariya uchun ahamiyatli?

- A. filosofiya
- *B. dialektika
- S. stilistika
- D. etnografiya
- E. Antropometriya

3. Bolalar psixologiyasi o'z predmetini o'rganishda nimalarga asoslanadi?

- *A. Bolaning psixik taraqqiyotiga
- B. Umumiy psixologiyaning inson psixikasi xaqida qo'lga kiritgan yutuqlariga
- S. Insonning umumiy psixologik darajasiga
- D. Umumiy psixologiyaning ilmiy qarashlariga
- E. Psixologik tushunchalarga

4. Psixik xodisalarni maqsadga muvofiq va tizimli ravishda idrok etishga asoslangan metod?

- A. test
- B. eksprement
- S. proektiv
- D. so'rov
- *E. Kuzatish

5. Ilmiy qiziqishlarning markazida bolaning ijtimoiy madaniy taraqqiyoti masalasini ustun qo'ygan psixolog kim?

- A. A.N.Leontev
- *B. L.S.Vigotskiy
- S. J.Pioye
- D. V.N.Miyasishchev
- E. L.S.Obuxova

6. Bolaning rivojlanishi o'z sur'atlariga ega, bu sur'atlar vaqt ritmiga to'g'ri kelmaydi. SHuning uchun chaqaloqlikdagi hayotning 1 yili o'smirlikdagi 1 yiliga teng bo'lmaydi. Ushbu ta'rif Vigotskiyning qaysi qonuniga berilgan ta'rif?

- A. Bola taraqqiyotidagi metamorfoza qonuni
- B. Bola taraqqiyotining notekislik qonuni
- *S. Bola taraqqiyot ritmlarining farqlanish qonuni
- D. Oliy psixik funksiyalarning shakllanish qonuni

7. Individdan tashqarida bo'lgan ammo individ normal xayot kechirishi, shaxsning rivojlanishi uchun kerak bo'lgan narsalarga nisbatan zaruratni xis etish xolati bu...

- A. faoliyat
- *B. ehtiyoj
- S. motiv
- D. maqsad
- E. Xarakat

8. Yangi faoliyat turi qachon vujudga keladi?

- A. Maqsadlar paydo bo'lgach
- B. Ehtiyojlar tug'ulgach
- *S. Yangi motivlar paydo bo'lgach
- D. Ierarxik munosabatlarning tarkib topishi bilan
- E. Impulsiv xatti xarakatlar orqali

9. Myasishchev odamning atrof voqelikka bo'lgan munosabatini qanday turlarga bo'ladi?

- *A. Ehtiyojlar, emotsiyalar, qiziqish va e'tiqod
- B. Motiv, ehtiyoj, qiziqish, e'tiqod
- S. Motiv, emotsiya, e'tiqod
- D. Maqsad, qiziqish, motiv
- E. Emotsiya, qiziqish, maqsad

10. Normal tug'ilgan bolaning o'rtacha vazni qancha bo'ladi?

- A.2500-3000
- B.2800-3000
- S.2800-3200
- *D.2800-3500
- E.2000-3500

11. Necha oylik bolalarda taqlid qilish xarakatlari paydo bo'ladi?

- A. 5-6
- B. 4-5
- *S. 6-7
- D. 7-8
- E. 8-9

12. Sezgilarning normal rivojlanishi bolada qaysi psixik jarayonning o'sishi uchun zamin yaratadi?

- A. xotira
- *B. idrok
- S. tafakkur
- D. Diqqat
- E. iroda

13. Nima uchun ilk bolalik davridagi bolalar so'zlay boshlaganiga qaramay vaqt va fazoni idrok qila olmaydilar?

- *A. turmush tajribasi yo'qligi uchun
- B. ma'lum bir shaklga ega bo'lmagani uchun
- S. bunday tushunchalar ular uchun qorong'u bo'ladi
- D. bolalarda xali idrok qilish jarayoni rivojlanmagan bo'ladi

14. Nutqning o'sishi bolada qaysi psixik jarayonning o'sishiga ta'sir ko'rsatadi?

- A. xotira
- B. idrok
- *S. tafakkur
- D. xayol
- E. diqqat

15. Qaysi olim o'yinning vujudga kelishida kamida 3 ta sharoit bo'lishini ta'kidlagan?

- A. A.P. Usova
- *B. N.M. Aksarina
- S. D.B. Elkonin
- D. Z.V. Manuyleko
- E. J. Peaye

16. 3 yoshli bolalar 2-3 tadan guruhga birlashib necha daqiqa birga o'ynay oladilar?

- A. 5-10
- B. 8-10
- S. 4-5
- *D. 3-5
- E. 5-6

17. Bolalarda rolli o'yinni guruh yoki jamoa bo'lib o'ynash istagi necha yoshida vujudga keladi?

- A. 5-6
- B. 7-8
- S. 4-5

D. 3-4

*E. 6-7

18. Psixolog J.Piaye o'yinda jismlarga yangi nom berish to'g'risida qanday xulosaga keladi?

*A. Bu ish ramziy tafakkur shakllanishining tayanchi

B. Bu xotiraning shakllanishida tayanchdir

S. Mantiqqa mutlaqo ziddir

D. Bolalarning diqqatini o'sishicha tanch bo'ladi

19. Kattalar mexnat faoliyatlariga taqlid qilish dastavval bolalarning qanday xatti xarakatlarida namoyon bo'ladi?

A. sayr vaqtida

*B. o'yinda

S. mashg'ulotda

D. ekskursiyada

20. Qaysi guruh bolalari jamoa bo'lib navbatchilik qiladilar?

A. Kichik guruh

B. Yasli guruh

*S. Katta guruh

D. O'rta guruh

E. Tayyorlov guruh

21. Nemis psixologi O.Kron necha yashar bola to'liq bilim olishga qodirligini aytadi?

*A. 3 yashar

B. 4 yashar

S. 5 yashar

D. 6 yashar

E. 7 yashar

22. Gapni to'ldiring. J.Piaje va uning izdoshlari, masalan, agar bolada mantiqiy operativ qaror topmagan bo'lsa, fikrlashga o'rgatishdan ma'ni yo'q, deydi.

A. xayol

B. xotira

*S. tafakkur

D. diqqat

E. Idrok

23. Pavlov ta'limotiga ko'ra xar bir analizator necha qismdan iborat bo'ladi?

A. 2

*B. 3

- S. 4
- D. 5
- E. 6

24. Qaysi sezgi a'zosi bolalarda juda tez rivojlanadi?

- *A. ko'rish
- B. eshitish
- S. xid bilish
- D.teri tuyush
- E. tam bilish

25. Yangi tug'ilgan bola necha kun davomida xech narsani eshitmaydi?

- A. 2-3
- B.3-4
- *S.4-5
- D.5-6
- E.6-7

26. Go'dak bolalarda ko'rgan narsalarini tanish necha oylik davrda yuzaga keladi?

- *A. 3-4
- B. 4-5
- S. 6-7
- D. 5-6
- E.7-8

27. Qaysi sezgi turi bolalarda tug'ilgan paytlaridan boshlab mavjud bo'ladi?

- *A. Teri sezgisi
- B. Ko'rish
- S. eshitish
- D. Xid bilish
- E. tam bilish

28. Yasli yoshidagi bolalarning tafakkuri qanday yo'l bilan rivojlana boshlaydi?

- A. O'z-o'zicha
- B.stixiyali ravishda
- *S. katta odamlarning raxbarligida
- D. Sodda psixik jarayonlarning rivojlanishi bilan

29. Yasli yoshidagi bolalar diqqatining beqarorligi sababi nimada?

- *A. Tormozlanishning qo'zg'alishga nisbatan kuchsizligi
- B. Qo'zg'alishning tormozlanishga nisbatan kuchsizligi

- S. xayot tajribaning kamligi
- D. O'ta qiziquvchanligi tufayli

30. Yasli yoshidagi bolalar diqqatining asosiy xususiyati nimada?

- A. Bo'linuvchanligi juda zaif, ko'lami esa keng bo'ladi
- *B. Bo'linuvchanligi juda zaif, ko'lami esa tor bo'ladi
- S. o'ta beqaror bo'ladi
- D. Ixtiyoriy diqqat rivojlangan bo'ladi

31. Yoshiga to'lgach bolada xotiraning qaysi turi vujudga kela boshlaydi?

- A. Ixtiyorsiz xotira
- B. Mexanik xotira
- S. ixtiyoriy xotira
- *D. Eslash
- E. emotsional xotira

32. Xayol protsessining dastlabki ko'rinishlari bolada necha yoshligida ko'rina boshlaydi?

- *A. Ikki yoshga to'lib uch yoshga qadam qo'yganda
- B. Bir yoshga to'lib ikki yoshga qadam qo'yganda
- S. ikki yoshligida
- D. Uch yoshga to'lganda

33. Bog'cha yoshidagi bolalar xayolining o'sayotganini qanday bilish mumkin?

- A. Bergan savollaridan
- B. Xatti xarakatlaridan
- *S. tasviriy faoliyat elementlaridan
- D. o'yin paytida
- E. mashg'ulot paytida

34. Bog'cha yoshidagi bolalarning xayoti qanday faoliyatda o'sib boradi?

- A. Ta'lim tarbiya jarayonida
- B. Mashg'ulotlar jarayonida
- *S. o'yinda
- D. sayrda

35. Bog'cha yoshidagi bolalar qaysi ranglarni yaxshi bilmaydilar?

- A. Sariq, sarg'ish, zangori, binafsha, pushti
- B. Qizil, to'q qizil, jigarrang, ko'kimtir
- *S. sarg'ish, zangori, oqimtir, timqora, pushti
- D. Qora, zangori, qizil, binafsharang, ko'kimtir

36. Bolaning psixik jixatdan taraqqiy etishida qaysi sezgi turining roli g'oyat katta?

- *A. eshitish
- B. Xid bilish
- S. tam bilish
- D. Teri tuyush
- E. ko'rish

37. Bola psixikasini o'rganish prinsiplari nechta?

- a) 5ta
- b) 2ta
- c) 3ta *
- d) 4ta

38. Qaysi prinsipga muvofiq oldindan tadqiqot joyi vaqti belgilanishi kerak?

- a) Sinchkovlik va muntazamlik *
- b) Sababiylik va ob'ektivlik
- c) Sababiylik
- d) Ob'ektivlik

39. Qaysi qatorda yordamchi metodlar keltirilgan?

- a) Kuzatish, eksperiment, test
- b) Test, so'rov, faoliyat mahsulini o'rganish*
- c) Biografiya, sotsiometrik kuzatish
- d) Kuzatish, anketa, test

40. Qaysi metodni ishki, tashqi kiritilgan frontal tanlanma kabi turlari bor?

- a) Suhbat
- b) Anketa
- c) Kuzatish*
- d) Test

40. Qaysi metodni ikkita turi farqlanadi?

- a) Kuzatish
- b) Eksperiment *
- c) Test
- d) Sotsiometrik

41. Qaysi metod besh bosqichga bo'linadi?

- a) Faoliyat mahsulini o'rganish
- b) Test
- c) So'rov *
- d) Sotsiometrik

42. Test metodini kamchiligi qaysi qatorda berilgan?

- a) U bolaning kelajakdagi rivojlanishi haqida ma'lumot bera olmaydi*
- b) Aqliy taraqqiyotni aniqlamaydi
- c) Bilimlarni nazorat qilish imkonini bermaydi
- d) Ko'pchilik ustida tadqiqot o'tkazish imkonini bermaydi*

43. Test so'zi qaysi so'zdan olingan va qanday ma'noni anglatadi?

- a) Inglizcha "kuzatish"
- b) Inglizcha "kuch sinash, tekshirish"*
- c) Lotincha "sinash, kuzatish"
- d) Lotincha "tekshirish"

44. Eksperimental tadqiqotni tashkil etish va amalga oshirishda bir qator talablar qo'yilgan, bu talablar kimlar tomonidan tizimlashtirilgan?

- a) A.M. Gorkiy, N.A. Menchinskaya
- b) N.A. Menchinskaya, B.A. Krutskiy
- c) G.U. Uruntayeva, Tixova
- d) Yu.A. Afonkina, G.U. Uruntayeva *

45. "Bolalar psixologiyasi fanining" asosiy metodlari qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

- a) Kuzatish, eksperiment*
- b) Test, biografiya
- c) Kuzatish, suhbat, test
- d) Kuzatish, test

46. Tabiiy eksperiment kim tomonidan tashkil etilgan?

- a) Menchinskaya
- b) Pavlov
- c) Lazurinskiy *
- d) Afonkina

47.....metod yordamida shaxslarning kollektivdagi munosabat masalasi o'rganiladi. Nuqtalar o'rniga to'g'ri javobni qo'ying.

- a) Sotsiometrik *
- b) Eksperiment
- c) Suhbat
- d) Kuzatish

48. Psixologik tadqiqotni o'rgatishning nechta shakli bor?

- a) 4
- b) 2 *
- c) 1
- d) 3

49. "Yosh" so'ziga to'g'rita'rif qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

- a) Narsa va hodisalarning vaqt o'tishi bilan miqdor va sifat jihatdan usishi

- b) Ontogenezning dasdlabki davrning belgilash uchun qo'llaniladi
- c) Individ, psixik taraqqiyorining aniq vaqt chegarasiga ega bo'lgan bosqichi*
- d) To'g'ri javob yo'q

50. Psixologik tadqiqotni o'tkazish shakllari qaysi qatorda keltirilgan?

- a) Frontal va tanlanma
- b) Ko'ndalangiga va uzunasiga *
- c) Sababiylik ob'ektivlik
- d) Kuzatish, test, so'rov

51. Taniqli psixolog B.G. Anan'ev psixikani o'rganish metodlarini nechta guruhga ajratgan?

- a) 4*
- b) 3
- c) 6
- d) 8

52. Qaysi metodda sinaluvchi ob'ekt ekanligini bilmaydi?

- a) anketa
- b) Kuzatish*
- c) Suhbat
- d) Laboratoriya eksperiment

53. Metod so'zining ma'nosi qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

- a) Shaxslarning kollektivdagi munosabati
- b) Faoliyatga kirishishdan oldin maqsad va motivlarni belgilash
- c) Konkret masalalarni hal qilishga qaratilgan voqelikni amaliy yoki nazariy bilish usullari hamda amallarning majmuidir *
- d) To'g'ri javob A va C

54. Necha oylik bola sekin harakat qilayotgan narsani ko'z qarashi bilan kuzata oladi?

A 3OYLIK

*B 2oylik

S 4oylik

55. krasnagorskiyning tajribalariga ko'ra ranglarni farqlash necha oylikdan boshlanadi.?

A 2-3

B 2

*S 3-4

D 2-2.5

56. bola tug'ilganda necha kungacha hech narsani eshitmaydi?

*A 4-5 kun

B 3-4 kun

S 1 hafta

D 5 kun

57. 3-4 oylik bolaning eshitishida qanday o'zgarishlar bo'ladi?

A onasining tovushini boshqa tovushlardan yahshi farqlaydi

B tovushlarni farqlash qobiliyati yuzaga keladi

S taqir-tuqurga quloq solidi

*D tovush tomonga boshini buradi, tovushlarni farqlay boshlaydi

58. teri sezgisi bolalarda qachondan boshlab rivojlanadi?

*A.tug'ilgandan

B 2-2.5 oylikdan boshlab

S1.5-2oylikdanboshlab

D. ona sutini olgandan boshlab

59. yasli yoshidagi bolalarning qaysi sezgilari sekin rivojlanadi?

A ko'rish,eshitish, tam

* B. hid tam,

S eshitish, tam

D hid, teri tuyish

60. Yangi tug'ilgan chaqaloq bolalarda qanday sezgilari boshqa sezgilarga nisbatan yaxshi rivojlanmagan ?

A teri tuyish

B hid bilish

*S harakat

D eshitish

61.Bola necha oyligidan boshlab o'z harakatlarini idora qila boshlaydi?

*A .2-3

B 3-4

S 2.5-3

62.Bolalar ranglarni bir birlaridan farqlay olishlari uchun har hil rangli o'yinchoqlarni olib berish kerakligi haqida qaysi psiholog tavsiya qilgan?

A ya A Kamenskiy

*B.Krupskaya

S Leonteyev

D krasnogorskiy

63. Yasli yoshidagi bolalarning psihik jihatdan rivojlanishlari uchun qaysi sezgining ahamiyati katta hisoblanadi?

A ko'rish

*B harakat

S eshitish

D tam bilish

64. Qaysi davrga kelib bolaning barcha sezgi azolari tuzilish jihatdan deyarli to'la takomillashgan bo'ladi?

*A bog'cha yoshiga kelib

B 1.5 -2 yoshga to'lganda

S bola yoshiga to'lganda

65. Bolaning tasavvuri, hotirasi, xayolining taraqqiyoti uchun yorqin obrazlar beruvchi sezgi azosi qaysi?

A eshitish

B tam bilish,

S harakat

*D ko'rish

66. Bolalarning teri sezgisida boshqa organlariga qaraganda qaysi qismlari sezgirlik darajasi kuchli bo'ladi?

*A qo'l barmoqlarning uchi va yuz qismlari

B oyoq barmoqlari

S gavda qismi

D to'g'ri javob yo'q

67. Bolalar sezgisini rivojlantirish uchun muhim joy?

A oila

*B bog'cha

S tashqi muhit

D. do'stlar davrasi

68. Tashqi olam va vositalarni aks ettirishda birdan-bir vosita....

A ko'rish sezgisi

B Eshitish sezgisi

S teri tuyish hid bilish tam bilish

*D barcha sezgi azolari

69. Bioginetik oqim namoyondalari shaxs rivojlanish nimaga bog'laganlar?

A. Muxitga

B. Bioglogik faktorlarga.

*C. Nasliy xususiyatlarga

D. Ta'lim – tarbiyaga

70. Sotsiometriya metodiga kim asos solgan?

A. Shtern

*B. D. Lokk

C. Vigodskiy

D. M. Morenko

71. Sotsiometrik oqim namoyondalari shaxs rivojlanishni nimaga bog'lagan?

A. Nasliy xususiyatlarga

B. Ta'rbiyaga

*C. Muhit va ta'lim – tarbiyaga.

D. Ta'limga

72. Maktabgacha davr necha qismga bo'lib o'rganiladi?

*A. 3 qism .

B. 4 qism

C. 5 qism

D. 6 qism

73. Bolalarning rivojlanishda, inqirozlarining kelib chiqish sabablari?

- *A. Bir – davrdan ikkinchi davrga o'tishni .
 - B. Sakrash yo'li bilan o'tib ketish
 - C. Sensitive davr
 - D. Psixik protsesslarning rivojlanish
74. Chaqaloqlik davri necha yoshgacha davom etadi?
- A. 3 yoshgacha
 - B. 1,5 yoshgacha
 - *C. 1 yoshgacha .
 - D. 2 yoshgacha
75. Chaqaloqning qulog'i bir hafta nima uchun eshitmaydi?
- *A. quloq ichida suyuqlik bo'ladi..
 - B. Ona qornidagi muxitga moslashgan bo'ladi.
 - C. Sezgilar rivojlanmagan bo'ladi.
 - D. Eshitish sezgisi rivojlanmagan bo'ladi.
76. Ilk yoshda bolaning qon tomiri necha marta uradi?
- A. 110 – 120
 - B. 120 – 130
 - *C. 100 – 110
 - D. 120 – 130.
77. Tug'ilgandan 1 yoshgacha bo'lgan bolaning o'rtacha vazni necha kg. ga ortadi.
- A. 10 kg. ga
 - B. 9 kg. ga
 - C. 8 kg. ga
 - *D. 6 kg. ga.
78. 1 yoshdan 2 yoshgacha bo'lgan bolaning bosh miyasi necha grammga ortadi?
- A. 1025 – 1115 gr. ga
 - *B. 940 – 1025 gr. ga.
 - C. 1025 – 1215 gr. ga
 - D. 1115 – 1215 gr. ga
79. Nima uchun chaqaloq kattalarga nisbatan tez nafas oladi?
- A. Chunki chaqaloq organizmi xali yaxshi rivojlanmagan bo'ladi.
 - B. Chaqaloqlarning suyaklari rivojlanmagan bo'ladi
 - *C. O'pkadagi aliviolalar mayda bo'ladi..
 - D. Organizm tez rivojlanishdan bo'ladi.
80. Chaqaloq minutiga necha marta nafas oladi?
- A. 100 – 110 m
 - B. 80 – 60 m
 - *C. 50 – 60 m .
 - D. 30 – 40 m
81. Pedagogiya fani inson shaxsning shakllanishini nimaga bog'laganlar?
- A. Nasliy xususiyatlarga
 - *B. Ta'lim – tarbiyaga
 - C. Muhitga

D.Nasl va muxitga.

82. Go'dak necha oylikdan o'tiradi va emaklaydi?

A. 3 -6 oylikda

*B.6 – 8 oylikda .

C.8 – 9 oylikda

D.10 – 11 oylikda

83. Bog'cha yoshi davrini aniqlang?

A.1-3 yosh

B.3-5 yosh

*C.3-7 yosh.

D.3-6 yosh

84. Bog'cha yoshida bolalarning asosiy faoliyatini aniqlang?

*A.O'yin

B.O'yin, Mehnat.

C.Mehnat

D.Mehnat, o'qish

85. Bolaning xarakterini yaxshilash uchun tarbiyachi nima qilishi kerak?

A.Bola psixikasiga e'tibor berish kerak

*B.Temperament xususiyatlarini o'rganib chiqish kerak.

C.Mashg'ulotda uning diqqatini jamlay olishi kerak

D.Ko'proq unga qiziqarli ertaklar hikoyalar bilan ta'sir etishi kerak

86. Estetik hissiyot qaysi davirda yuzaga keladi?

A.Bog'cha yoshi davridan

*B.3 yoshi davridan.

C.Chaqaloqlik davridan

D.2 yoshli davridan

87. "Sensor" so'zining mazmunini aniq lang.

A.Lotincha "qis" – degani

B.Lotincha "tarbiya" degani

*C.Lotincha "tuyg'u, idrok, sezgi" degani.

D.Lotincha "aqliq tarbiya" degani

88. Syujetli, harakatli o'yinlar qaysi davrda o'ynala boshlaydi?

A.Yasli yoshida

B.Yasli, Bog'cha yoshida

C.Ilk bolalik davrda

*D.Bog'cha yoshida.

89. Maktabga psixologik tayyorlik deganda bolaning qanday tayyorgarligi nazarda tutiladi?

A.Narsalarni aniq idrok eta olishi

B.Narsalarning shaklini ayta olishi

C.Narsalarning hajmini aytib bera olishi

*D.Ob'ektiv va sub'ektiv jihatdan tayyorgarlik

90.Necha oylik boshlab bolalarda qanday tovushlarga quloq sola boshlaydilar?

A) 5-6 oylikda jonvorlar tovushlariga

- B) 4-5 oylikda tovushlarni eshitishaydi
- S) 7-8 oylikda eshitish shakllanmagan bo'ladi
- D) 2-3 oylikda taqur-tuqur*

91. Bola necha oylikdan boshlab onasi ovozini boshqalar ovozidan farqlay oladi?

- A) 4-5 oylikdan boshlab
- B) 4-5 oylikda*
- S) 2-3 oylikda
- D) 6-7 oylikda

92. CHaqaloq necha oylikda boshlab o'tira boshlaydi?

- A) 8-7 oylikda
- B) 4-5 oylikdan o'tira oladi
- S) 6-7 oylikda o'tira boshlaydi*
- D) 3-4 oylikda o'tira olmaydi

93. Bola bir yarim (1,5) yoshli bola qanday predmetlarning xammasini olma deydi?

- A) olmani, koptokni , kichkina sharni*
- B) nokni, pomidorni
- S) bodringni, uzumni
- D) o'rikni, gilosni

94. Kichik yoshdagi bolalarda tafakkur rivojlanishiga ta'sir qiluvchi jarayonlar bu...

- A) xotirani rivojlangandan sung
- B) xayol jarayoni rivojlangandan sung
- S) tasviriy faoliyat rivojlangandan sung
- D) nutkning va turmush tajribasining orta borishi bilan*

95. Bolalar tili chika boshlagach asosan kanday suzlarni ayta boshlaydilar

A)men sen biz ular

B)oyi opa, dada, ma, ol,ber *

S)keldi ketdi bordi boradi

D)bizga sizga ularga

96.Bola miyasining strukturasi necha yoshga kelib shakillanadi?

A)2 yoshga kelib

B)3 yoshda*

S)6 yoshga kelib

D) 5 yoshda

97. Xozirgi kunda chet tillarini o'rganish rivojlangan. SHu asosda bola necha yoshda chet tilini o'rgana boshlaydi?

A. 5 yoshda

B. 6 yoshda

S. 4 yoshda

D. 3 yoshda*

98. Bolada qanday sifatlar shakllangandan so'ng ertak va xikoyalarni tinglaydilar?

A. Xotira rivojlanishi

B. Nutq o'sishi*

S. Xayol rivojlanishi

D. Tafakkur o'sishi

99. CHaqaloqlar tug'ilganda taxminan uning vazni 3-5 kg bo'lsa, uning miyasining og'irligi qancha bo'ladi?

A. 500-600 gr

B. 300-400 gr*

S. 200 gr

D. 700 gr

100. Yangi tug'ilgan chaqaloq xar oyda bo'y o'sishi qanchaga o'zgaradi?

A. 3 sm o'sadi

B. 1 sm o'sib boradi

S. 4 sm o'sadi

D. 2 sm o'sadi*

101. Bolaning o'sishida va rivojlanishi jadal bo'ladigan davr?

A. CHaqaloqlik davri*

B. Ilk yoshdavri

S. O'rta gurux davri

D. Katta gurux bolalari

102. Irodaviy sifatlardan burch, ma'suliyat kabilarni qaysi guruh bolalari anglab bajaradilar?

A. Kichik guruh

B. O'rta guruh

S. Katta guruh

D. Tayyorlov guruhi.*

103. Do'stlik, ahil bo'lib o'ynash ko'nikmasiga ega bo'lgan davr?

A. CHaqaloq yosh guruxi

B. Ilk yoshli bolalar

S. O'rta gurux bolalari

D. Katta gurux bolalari*

104. Sutdan ajralgan bolaga qanday taomlar berish mumkin?

A. Go'sht maxsulotlar, baliq maxsulotlari

B. Sut va sut maxsulotlari*

S. Salatlar, mevalarga boy

D. Tuxum va shirinliklar

105. Bolaning asosan qaysi davrida sezgi a'zolari jadal rivojlangan bo'ladi?

A. Ilk yoshda*

B. CHaqaloqlik davrida

S. O'rta gurux davrida

D. Katta gurux davrida

106. Bola nimalarni ko'proq esda saqlaydi?

A. Eshitgan narsalarni.

B. Ko'rgan narsalarni.*

S. Teri tuyg'usiga tegib turgan narsalarni

D. Analizatorlar

107. Bola necha yoshiga yetganida kattalar bilan muloqotga kirishadi?

A. 3- yoshga yetganda

B. 2 yoshda*

S. 4 yoshida

D. 5 yoshida

108. uch yoshida bola nechta so'z zaxirasiga ega bo'ladi?

A. 250-400 ta

B. 20-30 ta

S. 1000-1200 ta*

D. 3000 ta

109. Necha yoshgacha bo'lgan bolalarda so'zlarning paydo bo'lishi natijasida bolaning lug'at boyligi keskin ko'payadi?

A. 1-3 yoshgacha*

B. 4-5 yoshgacha

S.4-7 yoshgacha

D. 6-7 yoshgacha

110. Bog'chagacha tarbiya yoshida bolaning yuragi necha marta uradi?

A. 120-130

B. 140-150

S. 110-120*

D. 150-160

111. Necha yoshdan boshlab bolaning boshining o'sishi sekinlashib, uning evaziga qo'l va oyoqlari tez o'sa boshlaydi ?

A. 2,5 yoshda

B. 1 yoshda

S. 2 yoshdan*

D. 3 yoshdan

112. "Men" kontsepsiyasi necha yoshdan vujudga keladi?

A. 1 yosh

B. 2 yosh

S. 3 yosh*

D. 4 yosh

113. Ilk bolalik davri qanday davr xisoblanadi?

A. Bu davr ko'rgazmali xarakterli tafakkurining vujudga kelish davri*

B. Mukammal xarakterli rivojlanish davri xisoblanadi

S. Sezgilarning rivojlanish davri

D. Mantikiy tafakkurning rivojlanish davri

114. Ilk yoshdagi bolalarning sezgilarining normal rivojlanishi qaysi jarayonning taraqqiyoti uchun zamin yaratadi?

A. Idrok*

B. sezgi

S. tafakkur

D. Xayol

115. Ilk yoshdagi bolalarda diqqatning qanday turlari rivojlanadi?

A. Ixtiyorsiz, ixtiyoriy*

B. Xotira, tafakkur, xayol

S. Ixtiyoriy, mantiqiy

D. Barqaror nutqiy xayol

116. Necha yoshdagi bolalar idrok qilgan narsalarini umumlashtira olmaydi?

A. 1 -3 yoshgacha*

B. 3-4 yoshgacha

S.4-5 yoshgacha

D.5-6 yoshgacha

117. Ilk yoshdagi bolalarda idrok qanday xarakterga ega?

A. Ixtiyorsiz*

B. ixtiyoriy

S. ko'chuvchan

D. Anglashilmagan

118. Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolaning xotirasi asosan qanday xotira xisoblanadi?

A. ixtiyoriy

B. mantiqiy

S. Ixtiyorsiz va mexanik *

D. Ko'chuvchan, barqaror

119. Qaysi yoshdagi bolalar ko'rgan narsalarini so'z bilan ifodalab, idrok qilayotgan narsalarning ma'nosini yaxshiroq tushunadi?

A. 1 yoshga to'lgan bola

- B. 1,5 yoshli bola
- S. 2 yoshga to'lgan bola
- D. 3 yoshga to'lgan bola*

120. Ilk yoshli bolalar tafakkurining o'sishiga qaysi psixik jarayon katta ta'sir ko'rsatadi?

- A. xotira
- B. diqqat
- S. nutq *
- D. Xayol

121. Ilk yoshdagi bolalarni ruxiy jixatdan rivojlanishida qaysi sezgi turini axamiyati katta?

- A. Ko'rish
- B. Eshitish
- S. Xarakat*
- D. Tam

122. Ilk yoshli bolalar idrokini rivojlanishi nimaga bog'liq?

- A. Sezgi a'zolariga*
- B. Xotirani kuchliligiga
- S. tafakkurga
- D. Xayolga

123. Ilk yoshli bolalar diqqati qanday xususiyatga ega bo'ladi?

- A. Beqaror*
- B. barqaror
- S. tormozlanuvchi
- D. to'planuvchan

124. Nima uchun 3 yoshli bolaga 1 piyola suv olib kelish buyurilsa u suvni to'kib keladi?

A. diqqatini bir joyga to'play oladi

B. Diqqatini ko'lami torligi uchun*

S. Xotirasi kuchsiz bo'ladi

D. Tafakkur operatsiyalari rivojlanadi

125. 7 yoshli bolaning so'z boyligi nechtagacha yetadi?

A. 1000-2000 taga

B. 2000-3000 taga

S. 1500-2500 taga

D. 3000-4000 taga*

126. Fe'llarning tuslanishi va zamonga qarab o'zgarishini amaliy tarzda qaysi guruxlar to'g'ri ishlata oladilar?

A. Kichik gurux

B. O'rta va katta gurux*

S. Tayyorlov guruxida

D. Ilk yosh gurux

127. Bulutlar nega yuradi? Osmon kattami, yer kattami? Yulduzlar nechta kabi savollarni qaysi yoshdagi bolalar beradi?

A. Bog'cha yoshida *

B. Ilk bolalik yoshidagi

S. Maktab yoshidagi

D. Tayyorlov guruxidagi

128. Bola o'sgan sari xayolning kuchi pasayib, uning o'rnini nima egallaydi?

A. nutq

B. xotira

S. Tafakkur*

D. Sezgi

129. Necha xil temprament bor?

A.4*

B.3

S.2

D.1

130. Yosh bolalarga qanday ranglarni yoqtirishadi?

A. Qora ranglarni

B. Yorqin ranglarni*

S. Aralash ranglarni

D To'q ranglarni

131. Bolalar bir vaqtning o'zida diqqatini nechta narsaga qarata oladi?

A. 3-4 ta

B. 4-5 ta

S. 2-5 ta

D. 1-2ta*

132. Qaysi yoshdan boshlab bolalarda iroda va irodaviy sifatlar tez rivojlana boshlaydi?

A.bog'cha yoshidan*

B. Ilk yoshdan

S. Maktab yoshidan

D. CHaqaloqlik yoshidan

133. Bog'cha yoshidagi bolalarning xis tuyg'ulari qanday bo'ladi?

A. barqaror

B. Xis tuyg'u passiv

S. Kuchli*

D. Kuchsiz

134. Bog'cha yoshidagi bolalar idrokini o'stirishda qaysi jarayonning roli muxim ahamiyatga ega?

A. xotira

B. xayol

S. Nutq*

D. Tafakkur

135. Bog'cha yoshidagi bolalar asosiy xayoti qanday faoliyat xisoblanadi?

A. O'quv faoliyati

B. O'yin faoliyati*

S. Mexnat faoliyati

D. O'quv va o'yin faoliyati

136. Bog'cha yoshidan boshlab bolalarda qanday diqqat rivojlanadi?

A. Ixtiyoriy*

B. ixtiyorsiz

S. ko'chuvchan

D. Barqaror

ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. I.A.Karimov. O'zbekiston buyuk kelajak sari. T., «O'zbekiston» 1998.
2. I.A.Karimov. Milliy istiqlol g'oyasi asosiy tushuncha tamoyillar. T., «O'zbekiston» 2000.
3. O'zbekiston Respublikasining «Ta'limi to'g'risida»gi Qonuni. «Ma'rifat» gazetasi. 1997 yil 1 oktyabr
4. O'zbekiston Respublikasi «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi», -T., «O'zbekiston», 1997.
5. O'zbekiston Respublikasi maktabgacha tarbiya Konsepsiyasi. T. 1992.
6. Goziyev E.G. Mamatov M.M. va boshkalar «O'spirin psixologiyasi» Toshkent D.U 1992
7. Goziyev E.G Utanov B «Xamkorlik psixologiyasi» Toshkent Tosh D.U. 1992
8. Goziyev E.G Ruxieva X.O. «Metodicheskie rekomendatsii po psixologii vo`shey shkolo` dlya slushiteley F.N.K.» Toshkent Tosh.D.U. 1990
9. Laudis – M iz.vo Moskva 1990 g.
10. Nishonova Z.T, Alimova G.K. “Bolalar psixologiyasi va uni o`qitish metodikasi” 2005 y
11. O'zbekiston Respublikasi “Ta'lim to`g`risidagi” qonuni T.,1992
12. “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi” T., 1997
13. I.A.Karimov “Barkamol avlod orzusi” T., 1996
14. G`oziyev E.G. Mamatov M.M. va boshqalar “O`spirin psixologiyasi” Tosh D.U 1992
15. Goziyev E.G O`tanov B “Hamkorlik psixologiyasi” T., Tosh D.U. 1992
16. Goziyev E.G. Oliy maktab psixologiyasi. ToshDU 1996 y.
17. Lyaudis V.L. – Metodika prepodavaniya psixologii. iz.vo 2000 URAO g.
18. Davletshin M.G. Obhaya psixologiya T. 2002
19. Filatova O.G Sotsialnaya psixologiya S.P 2000
20. Badmaev M. Metodika prepodavaniya psixologii. M. “Vlados” 2001
21. Bolalarpsixologiyasivaunio`qitishmetodikasio`quv –uslubiy majmua. 2010 yil
22. Goziev E.G O`tanov B “Hamkorlik psixologiyasi” T., Tosh D.U. 1992
23. Goziev E.G. Oliy maktab psixologiyasi. ToshDU 1996 y.
24. Lyaudis V.L. – Metodika prepodavaniya psixologii. iz.vo 2000 URAO g.
25. Davletshin M.G. Obhaya psixologiya T. 2002
26. Filatova O.G Sotsialnaya psixologiya S.P 2000
27. Badmaev M. Metodika prepodavaniya psixologii. M. “Vlados” 2001
28. P.Yusupova. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. -T., «O`qituvchi»1993.
29. O.U.Xasanboyeva va boshqalar. «Maktabgacha ta'lim pedagogikasi». T., «Ilm ziyo» 2006.
30. «Uchinchi mingyillikning bolasi». Tayanch dasturi. T., “Ma'rifat madadkor”, 2002 y.
31. «Uchinchi mingyillikning bolasi». Metodik qo'llanma. T., 2000 y.
32. V.I.Loginova, P.G.Samorukovalar taxriri ostida «Maktabgacha tarbiya pedagogikasi» . «O`qituvchi» T., 1991 y.
33. U.Otavaliyeva.Bola tarbiyasida bog`cha va oila xamkorligi. «O`qituvchi» T.,1994 y.
34. N.U.Bikbayev, X.N.Kosimova, Z.Ibragimova. Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik tasavvurlarni shakllantirish. «O`qituvchi»T., 1995 y.
35. M.Daminov, T.Adambekova. Uyin mashg`ulotlari. «O`qituvchi» T.,1993 y.
36. Maktabgacha yoshdagi bolalar ta'lim- tarbiyasiga qo'yiladigan davlat talablari. T., O'z PFITI,2000.Tuzuvchilar Rasulova.M, Abduraxmonova.X va boshqalar.
37. www.Ziyo.net
38. Isroilova M.N. “Bolalar va o`smirlar gigiyenasi”. Tibbiyot nashri., 1994
39. «Bolalar bog`chasida ta'lim dasturi»- Toshkent.1993, 1999, 2000y
40. Maktabgacha tarbiya muassasasi to`g`risidagi nizomi-1995y.